

بررسی منابع عیون الأنباء ابن ابی اصیبعه

کتاب عیون الأنباء فی طبقات الأطباء

ابن ابی اصیبعه، موفق الدین ابوالعباس احمد فرزند قاسم فرزند

خلیفه فرزند یونس سعدی خزر جی

پژوهش و برگردان

محمد ابراهیم ذاکر

انجمن گیاه‌درمانی، انتشارات زعیم، تهران

۱۳۹۳ خ، سه جلد

- ۱..... بررسی منابع عیون الأنباء ابن ابی اصیبعه
- ۱..... پیش گفتار
- ۳..... ارزشمندی های کتاب عیون الأنباء
- ۳..... منابع کتاب عیون الأنباء
- ۳..... منابع کتابی
- ۴..... (۱) ایذیمیا
- ۴..... (۲) أخبار الأطباء
- ۴..... (۴) أخبار الفلاسفة و قصصهم و آرائهم
- ۴..... (۵) أخبار حجاج
- ۵..... (۶) آداب الفلاسفة و نوادرهم
- ۵..... (۷) أدب الطیب
- ۵..... اختصار کتاب الأغانی الكبير أبو الفرج الأصفهاني.
- ۵..... اختصار کتاب الأغانی لأبي فرج الاصفهاني
- ۶..... (۱۲) الأمثال السائرة
- ۶..... (۱۳) الأوراق في أخبار آل العباس و أشعارهم
- ۶..... (۱۴) الأيمان لأبقراط
- ۶..... (۱۵) بستان الأطباء و روضة الألباء
- ۶..... (۱۶) بينكس [في الفنيكس]
- ۷..... (۱۷) تاريخ الأمم و الملوك و أخبارهم
- ۷..... (۱۸) تاريخ الحكماء

ذکر
دکتر محمد ابراهیم

٧	١٩) تاريخ الذيل
٧	٢٠) تاريخ المختصر
٧	٢١) تاريخ اندرونيقوس
٧	٢٢) تاريخ بيهقي
٨	٢٣) تاريخ قديم رومي
٨	٢٥) التصريح بالمكون في تنقيح القانون
٨	٢٦) التعاليق الحكمية [تعليقات]
٨	٢٧) التعريف بطبقات الأمم
٩	٢٨) تفسير الاسكندر لكتاب الكون و الفساد لارسطاطاليس
٩	٢٩) تفسير العهد لأبقراط
٩	٣٠) تفسير كتاب ايذيميا لآبقراط
٩	٣١) تفسير كتاب اغلوقن لجالينوس
٩	٣٢) تفسير كتاب افلاطون في السياسة المدنية
٩	٣٣) تفسير كتاب الموت لأبقراط
١٠	٣٤) تفسير لكتاب الأيمان لأبقراط
١٠	٣٥) التيسير في المداواة و التدبير
١٠	٣٦) الجماهر في الجواهر و انواعها و ما يتعلق بهذا المعنى
١٠	٣٧) الحاوي في الطب
١٠	٣٨) الحسن العقبي
١٠	٣٩) الحشائش
١١	٤٠) الحقن
١١	٤١) حكم و الأمثال

ذاكر
دكتور محمد ابراهيم

- ١١..... (٤٢) حيلة البرء
- ١١..... (٤٣) الحيوانات ذوات السموم
- ١١..... (٤٤) خريدة القصر و جريدة العصر
- ١١..... (٤٥) الخواص و سيرة الحكماء
- ١٢..... (٤٦) دعوة الأطباء
- ١٢..... (٤٧) الرسالة المصرية
- ١٢..... (٤٨) سراج الملوك
- ١٢..... (٤٩) سوفسطيقا
- ١٢..... (٥٠) السياسة
- ١٢..... (٥١) سير الأطباء السريانيين مع خلفاء بني العباس في القرن التاسع
- ١٣..... (٥٢) السير و المغازي
- ١٣..... (٥٣) الشامل في الطب
- ١٣..... (٥٤) شرح كتاب المسائل في الطب لحنين بن اسحاق
- ١٣..... (٥٥) شرح كتاب مقدمة المعرفة لأبقراط
- ١٣..... (٥٦) شرح كتاب جالينوس في فرق الطب
- ١٣..... (٥٧) شرح كتاب طيماوس الطبيعي
- ١٤..... (٥٨) طبقات الأطباء و الحكماء
- ١٤..... (٥٩) طبقات الأطباء
- ١٤..... (٦٠) طبقات الشعراء
- ١٤..... (٦١) طبيعة الانسان
- ١٤..... (٦٢) علم التشريح
- ١٥..... (٦٣) عيون الأنباء في طبقات الأطباء

ذاكر
دكتور محمد إبراهيم

- ١٥..... (٦٤) فرائد الدر
- ١٥..... (٦٥) الفردوس في التاريخ
- ١٥..... (٦٦) الفصد
- ١٦..... (٦٩) كتاب إلى غلس
- ١٦..... (٧٠) كتاب تاريخ
- ١٦..... (٧٢) كتاب جراب الدولة
- ١٦..... (٧٣) كتاب في أخلاق النفس
- ١٦..... (٧٤) كتاب في الأخلاق
- ١٧..... (٧٥) كتاب في الأمراض العسرة البرء
- ١٧..... (٧٦) كتاب في التشريح
- ١٧..... (٧٧) كتاب في الحث على تعلّم صناعة الطب
- ١٧..... (٧٨) كتاب في علاج التشريح
- ١٧..... (٧٩) كتاب من آراء أبقراط و افلاطون
- ١٧..... (٨٠) كناش الكبير
- ١٨..... (٨١) الكنايات
- ١٨..... (٨٢) كيموس الجيد و الرديء
- ١٨..... (٨٣) اللهو و الملاهي و نزهة المفكر الساهي في الغناء و المغنين و المنادمة و المجالسة و أنواع الاخبار و الملح
- ١٨..... (٨٤) محنة الطبيب الفاضل
- ١٨..... (٨٥) مختار الحكم و محاسن الكلم
- ١٩..... (٨٦) مذكرات شاذان
- ١٩..... (٨٧) المعتبر
- ١٩..... (٨٨) المُعرب عن محاسن أهل المغرب

ذاكر
دكتور محمد إبراهيم

١٩.....	٨٩) مفتاح الطب
١٩.....	٩٠) مقالات في التشريح
١٩.....	٩١) مقالة في الإبدال
٢٠.....	٩٢) مقالة في الاستفراغ
٢٠.....	٩٣) مقالة في التشريح على رأي أبقرات
٢٠.....	٩٤) مقالة في التشريح على رأي أرايسطراطس
٢٠.....	٩٥) مقالة في التشريح
٢٠.....	٩٦) مقالة في السموم الحيوانات
٢٠.....	٩٧) مقالة في الصوت
٢١.....	٩٨) مقالة في تحريم الدفن قبل أربع وعشرين ساعة
٢١.....	٩٩) مقالة في علة نقل الأطباء المهرة تدبير أكثر الأمراض التي كانت تعالج قديماً بالأدوية الحارة إلى التدبير المبرد كالفالج و اللقوة و الاسترخاء و غيرها و مخالفتهم لمسطور القدماء
٢١.....	١٠٠) مقالة في علة نقل الأطباء المهرة تدبير أكثر الأمراض التي كانت تعالج قديماً بالأدوية الحارة إلى التدبير المبرد
٢١.....	١٠١) مقالة في مرض المراقيا و مداواته
٢٢.....	١٠٢) مقالة نقل الأطباء المهرة
٢٢.....	١٠٣) المقدمات
٢٢.....	١٠٤) المقدمات
٢٢.....	١٠٥) منافع الأعضاء
٢٢.....	١٠٦) المنافع في كيفية تعليم صناعة الطب
٢٣.....	١٠٧) مناقب الأطباء
٢٣.....	١٠٨) ناموس الطب البقراطي [لإبقرات]

ذاكر
دكتور محمد إبراهيم

- ٢٣..... (١٠٩) النبض الكبير
- ٢٣..... (١١٠) نظم الجوهر
- ٢٣..... (١١١) نفي الغم
- ٢٣..... (١١٢) النهاية و الكفاية في تركيب العينين و خلقتهما و علاجهما و أدويتهما
- ٢٤..... (١١٣) نوادر في مقدمة المعرفة
- ٢٤..... (١١٤) النواميس
- ٢٤..... (١١٥) نور الطرف و نور الظرف
- ٢٤..... (١١٦) الهدايا و التحف
- ٢٤..... (١١٧) ورطة الأجلء عن [من] هفوة الأطباء
- ٢٤..... (١١٨) الوصية
- ٢٤..... (١١٩) يتيمة الدهر
- ٢٥..... بخش كسان
- ٢٥..... الف
- ٢٥..... (١) ابيج
- ٢٥..... (٢) ابراهيم (٧٧٩ - ٨٣٨ م)
- ٢٥..... (٣) ابراهيم حراني،
- ٢٥..... (٤) ابراهيم حصري فرزند على حصري
- ٢٥..... (٥) ابراهيم فرزند ابوالفضل فرزند صدقه
- ٢٦..... (٦) ابراهيم فرزند فزارون (ز: ٢٢٥ ق)
- ٢٦..... (٧) ابراهيم فرزند قاسم كاتب
- ٢٦..... (٨) ابراهيم هاشمي فرزند عباس فرزند طومار
- ٢٦..... (٩) ابراهيم، ابواسحاق فرزند مهدي خليفه

ذاكر
دکتر محمد ابراهيم

- ۱۰) ابن ابجر، عبدالملک کنانی (ز: ۹۹ ق / ۷۱۷ م) ۲۶
- ۱۱) ابن ابی اشعث (د: ۳۶۰ ق / ۹۷۱ م) ۲۶
- ۱۲) ابن ابی اصبع کاتب ۲۷
- ۱۳) ابن ابی اصیبعه (۵۹۵ - ۶۶۸ ق / ۱۱۹۹ - ۱۲۷۰ م) ۲۷
- ۱۴) ابن ابی ایوب ۲۷
- ۱۵) ابن ابی رمثه ۲۷
- ۱۶) ابن ابی رندقه طرطوشی (۴۵۱ - ۵۲۰ ق / ۱۰۵۹ - ۱۱۲۶ م) ۲۷
- ۱۷) ابن ابی صادق (د: ۴۶۰ ق / ۱۰۶۸ م) ۲۷
- ۱۸) ابن ابی صلت ۲۷
- ۱۹) ابن ابی عینیہ ۲۸
- ۲۰) ابن ابی فروه (۱۱۱ - ۱۶۹ ق / ۷۲۹ - ۷۵۸ م) ۲۸
- ۲۱) ابن آمدی، ابوالحسین ۲۸
- ۲۲) ابن باجه ۲۸
- ۲۳) ابن یختویه (ز: ۴۲۰ ق / ۱۰۲۹ م) ۲۸
- ۲۴) ابن بدوخ (د: ۵۷۵ ق / ۱۱۷۹ م) ۲۸
- ۲۵) ابن بصاقه ۲۹
- ۲۶) ابن بطریق (د: ۳۲۸ ق / ۹۴۰ م) ۲۹
- ۲۷) ابن بطلان (د: ۴۵۸ ق / ۱۰۶۶ م) ۲۹
- ۲۸) ابن تلمیذ (۴۶۶ - ۵۶۰ ق / ۱۰۷۴ - ۱۱۶۵ م) ۳۰
- ۲۹) ابن توفیل (د: ۲۶۹ ق / ۸۸۳ م) ۳۰
- ۳۰) ابن جزار (۲۸۵ - ۳۶۸ ق / ۸۹۸ - ۹۷۹ م) ۳۰
- ۳۱) ابن جلجل (د: ۳۸۰ ق / ۹۹۰ م) ۳۰

ذکر
دکتر محمد ابراهیم

- ۳۰..... ابن جميع مصرى (د: ۵۹۴ ق / ۱۱۹۸ م).....
- ۳۱..... ابن چکينا، محمد
- ۳۱..... ابن حصين (سده ۶ هـ)
- ۳۱..... ابن حمدون
- ۳۱..... ابن حمويه (ز: ۶۱۵ ق / ۱۲۱۸ م)
- ۳۱..... ابن حمويه (۶۴۴ - ۷۲۲ ق)
- ۳۱..... ابن حميد
- ۳۱..... ابن حيان
- ۳۱..... ابن خطيب الرى (۵۴۴ - ۶۰۶ ق / ۱۱۴۹ - ۱۲۰۹ م).....
- ۳۲..... ابن خمار (۳۳۰ - ۴۴۰ ق / ۹۴۲ - ۱۰۴۸ م)
- ۳۲..... ابن دايه (۲۶۵ ق / ۸۷۸ م).....
- ۳۲..... ابن رجبى، شرف الدين (۵۸۳ - ۶۷۷ ق / ۱۱۸۷ - ۱۲۶۹ م).....
- ۳۲..... ابن رضوان (د: ۴۵۳ ق / ۱۰۶۱ م).....
- ۳۳..... ابن رقيقه (۵۶۴ - ۶۳۵ ق / ۱۱۶۹ - ۱۲۳۸ م)
- ۳۳..... ابن زبير
- ۳۳..... ابن زرعہ
- ۳۳..... ابن زرعہ (۳۷۱ - ۴۴۸ ق / ۹۸۲ - ۱۰۵۶ م).....
- ۳۴..... ابن زهر ابو عبدالله محمد (سده ۷ هـ)
- ۳۴..... ابن زهر (۴۶۴ - ۵۵۷ ق / ۱۰۷۲ - ۱۱۶۲ م)
- ۳۴..... ابن سويدى (۶۰۰ - ۶۹۰ ق / ۱۲۰۴ - ۱۲۹۱ م).....
- ۳۴..... ابن سينا (۳۷۰ - ۴۲۸ ق / ۹۸۰ - ۱۰۳۷ م)
- ۳۴..... ابن شوعه، موفق (۵۷۹ ق / ۱۱۸۳ م).....

ذکر
دکتر محمد ابراهيم

- ۳۵..... (۵۴) ابن صیرفی
- ۳۵..... (۵۵) ابن طولون، احمد
- ۳۵..... (۵۶) ابن عباد (۳۲۶ - ۳۸۵ ق)
- ۳۵..... (۵۷) ابن عباس (۶۱۹ - ۶۸۷ م)
- ۳۵..... (۵۸) ابن عدی، ابوزکریا یحیی (سده ۵ هـ)
- ۳۵..... (۵۹) ابن عدی
- ۳۵..... (۶۰) ابن عنین، شرف‌الدین
- ۳۶..... (۶۱) ابن قارن رازی
- ۳۶..... (۶۲) ابن قاضی یمن (ز: ۶۴۸ ق / ۱۲۵۰ م)
- ۳۶..... (۶۳) ابن قتیبہ (۸۲۸ - ۸۸۹ م)
- ۳۶..... (۶۵) ابن کردی
- ۳۶..... (۶۶) ابن کریدی
- ۳۷..... (۶۷) ابن لباد موصلی (۵۵۷ - ۶۲۹ ق)
- ۳۷..... (۶۸) ابن لبودی (ز: ۶۶۶ ق / ۱۲۶۸ م)
- ۳۷..... (۶۹) ابن ماسه، عیسی (سده ۳ هـ)
- ۳۷..... (۷۰) ابن ماسویه (د: ۲۴۳ ق / ۸۵۷ م)
- ۳۷..... (۷۱) ابن مدبر، ابراهیم فرزند محمد
- ۳۷..... (۷۲) ابن مشعوف
- ۳۸..... (۷۳) ابن مطران
- ۳۸..... (۷۴) ابن معرف (ز: ۵۴۷ ق / ۱۱۵۲ م)
- ۳۸..... (۷۵) ابن ملکا (۴۸۰ - ۵۶۰ ق / ۱۰۸۷ - ۱۱۶۵ م)
- ۳۸..... (۷۶) ابن نحاس

ذکر
دکتر محمد ابراهیم

- ۳۹..... (۷۷) ابن ندیم (د: ۴۳۸ ق / ۱۰۴۷ م).....
- ۳۹..... (۷۸) ابن نفاذه.....
- ۳۹..... (۷۹) ابن نقاش (د: ۵۷۴ ق / ۱۱۷۹ م).....
- ۳۹..... (۸۱) ابن هندو (د: ۴۲۰ ق / ۱۰۲۹ م).....
- ۴۰..... (۸۳) ابواسحاق فرزند هارون رشید خلیفه.....
- ۴۰..... (۸۴) ابواصبغ فرزند حوی (سده ۴هـ).....
- ۴۱..... (۸۵) ابوالفتح فرزند مهننا نصرانی.....
- ۴۱..... (۸۶) ابوالفرج اصفهانی.....
- ۴۱..... (۸۷) ابوالفرج فرزند طیب (ز: ۴۰۶ ق / ۱۰۱۶ م).....
- ۴۱..... (۸۸) ابوالفرج فرزند نوما.....
- ۴۱..... (۸۹) ابوالفرج مسیحی.....
- ۴۲..... (۹۰) ابوالفضل حسدای فرزند یوسف فرزند حسدای اسرائیلی.....
- ۴۲..... (۹۱) ابوالفضل فرزند ملحی.....
- ۴۲..... (۹۲) ابوالقاسم معاجینی اندلسی (سده ۷هـ / ۱۳م).....
- ۴۲..... (۹۳) ابوالکرم طیب.....
- ۴۲..... (۹۴) ابوالوفا مبشر امیر محمودالدوله فرزند فاتک (د: ۵۸۹ ق / ۱۱۹۳ م).....
- ۴۲..... (۹۵) ابوالیمن تاج‌الدین فرزند حسن کندی (سده ۷هـ).....
- ۴۳..... (۹۶) ابوبکر خالدی.....
- ۴۳..... (۹۷) ابوبکر فرزند عبدالرحمان فرزند حرث فرزند هشام.....
- ۴۳..... (۹۸) ابوجابر مغربی.....
- ۴۳..... (۹۹) ابوخلیقه (ز: ۶۴۸ ق / ۱۲۵۰ م).....
- ۴۴..... (۱۰۱) ابوسهیل.....

ذکر
دکتر محمد ابراهیم

- ٤٤..... (١٠٢) ابوصلت اميه فرزند عبدالعزيز (د: ٥٢٩ ق / ١١٣٤ م)
- ٤٤..... (١٠٣) ابو عبدالله مغربي
- ٤٤..... (١٠٤) ابو عبيد جوزجاني
- ٤٤..... (١٠٥) ابو عثمان خالدي
- ٤٤..... (١٠٦) ابو العلاء معري
- ٤٥..... (١٠٧) ابو علي فرزند مكنجا نصراني كاتب (ز: ٣٦٤ ق)
- ٤٥..... (١٠٨) ابو علي قياسي (سده ٣ هـ)
- ٤٥..... (١٠٩) ابو عوانه
- ٤٥..... (١١٠) ابو عيسي فرزند هارون رشيد خليفه
- ٤٥..... (١١١) ابو قريش (سده ٢ هـ)
- ٤٥..... (١١٢) ابولونيوس
- ٤٥..... (١١٣) ابومروان اشبيلي، قاضي
- ٤٦..... (١١٤) ابومسلم فرزند ابوغانم
- ٤٦..... (١١٥) ابومعشر بلخي (د: ٢٧٢ ق / ٨٨٦ م)
- ٤٦..... (١١٦) اتوشيوس [ابوسعيد]
- ٤٦..... (١١٧) احمد اشبيلي
- ٤٧..... (١١٨) احمد جرجاني
- ٤٧..... (١١٩) احمد حراني فرزند يونس (سده ٤ هـ)
- ٤٧..... (١٢٠) احمد خزاز فرزند حرث
- ٤٧..... (١٢١) احمد خطيب بغدادي فرزند علي فرزند ثابت
- ٤٧..... (١٢٢) احمد سرخسي فرزند طيب (ك: ٢٨٦ ق / ٨٨٩ م)
- ٤٧..... (١٢٣) احمد شرابي فرزند هارون

ذاکر
دکتر محمد ابراهيم

- ۱۲۴) احمد صیرفی بغدادی ابوسعید فرزند عبدالجبار فرزند احمد فرزند ابوالقاسم ۴۷
- ۱۲۵) احمد فرزند بدر واسطی ۴۸
- ۱۲۶) احمد فرزند جعفر ۴۸
- ۱۲۷) احمد کاتب فرزند رشید ۴۸
- ۱۲۸) احمد، ابوجعفر فرزند حسان (ز: ۵۸۰ ق / ۱۱۸۴ م) ۴۸
- ۱۲۹) احمد، ابوجعفر فرزند یوسف فرزند ابراهیم (د: ۳۳۴ ق / ۹۴۶ م) ۴۸
- ۱۳۰) اخنوخ فرزند بارد فرزند مهلائیل فرزند ۴۹
- ۱۳۱) ادريس (ع) ۴۹
- ۱۳۲) آدم (ع) ۴۹
- ۱۳۳) اربياسوس (۴۰۳ - ۳۲۵ پم) ۴۹
- ۱۳۴) ارسطو (۳۸۴ - ۳۲۲ پم) ۴۹
- ۱۳۵) ارشيجانس ۴۹
- ۱۳۶) اسابيوس قيسرانی ۵۰
- ۱۳۷) اسحاق اسرايیلی (د: ۳۲۰ ق / ۹۳۲ م) ۵۰
- ۱۳۸) اسحاق اسرايیلی فرزند سليمان طيب (سده ۷ هـ) ۵۰
- ۱۳۹) اسحاق رهاوی فرزند علی (۳ هـ) ۵۰
- ۱۴۰) اسحاق عبادی (۲۱۵ - ۲۹۸ ق / ۸۳۰ - ۹۱۰ م) ۵۰
- ۱۴۱) اسحاق فرزند شهرام ۵۱
- ۱۴۲) اسحاق فرزند فزارون (ز: ۲۲۵ ق) ۵۱
- ۱۴۳) اسعدالدين عبدالعزيز فرزند ابوالحسن ۵۱
- ۱۴۴) اسکليپوس فرزند اپولون ۵۱
- ۱۴۵) اسماعيل طغرايی ۵۲

ذکر
دکتر محمد ابراهیم

- ۱۴۶) اسماعیل فرزند ابوسهل فرزند نوبخت ۵۲
- ۱۴۷) اسماعیل فرزند رشید ۵۲
- ۱۴۸) اسماعیل قفطی فرزند صالح فرزند بناء ۵۲
- ۱۴۹) اسماعیل، ابوظاهر ۵۲
- ۱۵۰) اعمش کوفی (۶۱ - ۱۴۸ ق / ۶۸۱ - ۷۶۵ م). ۵۲
- ۱۵۱) آغاوذیمون ۵۳
- ۱۵۲) افلاطون فرزند اریستون (۴۲۷ - ۳۴۸ پم) ۵۳
- ۱۵۳) افوللن ۵۳
- ۱۵۴) افریطون ۵۳
- ۱۵۵) اقلیدس (۳۶۵ - ۲۷۵ پم) ۵۳
- ۱۵۶) ام جعفر دختر ابوالفضل ۵۴
- ۱۵۷) امیرس [هومر] ۵۴
- ۱۵۸) امین الدوله (ک: ۶۴۸ ق / ۱۲۵۰ م) ۵۴
- ۱۵۹) امین الدوله: ابن تلمیذ (۴۶۶ - ۵۶۰ ق / ۱۰۷۴ - ۱۱۶۵ م) ۵۴
- ۱۶۰) اندرونیقوس ۵۴
- ۱۶۱) اندلسی (ز: ۶۲۰ ق / ۱۲۲۳ م) ۵۴
- ۱۶۲) انوشیروان ساسانی خسرو ایران (۵۰۱ - ۵۷۹ م) ۵۵
- ۱۶۳) آیلق، آیله ۵۵
- ۱۶۴) ایناغاتون مطران بشویک ۵۵
- ۱۶۵) ایوب فرزند حکم ۵۵
- ۱۶۶) ایونیا ایولیوس ۵۵
- ب ۵۵

ذکر
دکتر محمد ابراهیم

- ۱۶۷) بختیشوع فرزند جیراییل (د: ۲۱۳ق) ۵۵
- ۱۶۸) بدرالدین حکیم مظفر فرزند قاضی بعلبکی (ز: ۶۴۵ق / ۱۲۴۷م) ۵۶
- ۱۶۹) برمانیدس ۵۶
- ۱۷۰) بطلمیوس (۹۰ - ۱۶۸م) ۵۶
- ۱۷۱) بقراط (۴۶۰ - ۳۶۵پم) ۵۶
- ۱۷۲) بیرونی ابوریحان محمد فرزند احمد (۳۶۲ - ۴۴۰ق / ۹۷۳ - ۱۰۴۸م) ۵۷
- پ ۵۷
- ۱۷۳) پیامبر (ص)، حضرت محمد ۵۷
- ت ۵۷
- ۱۷۴) تبینی، امیر صارم‌الدین (سده ۷هـ / ۱۳م) ۵۸
- ۱۷۵) تیاذوق (د: ۹۰ق / ۷۰۹م) ۵۸
- ۱۷۶) ثابت حرانی (د: ۳۶۵ق / ۹۶۷م) ۵۸
- ۱۷۷) ثابت حرانی فرزند سنان متطبب (ز: ۳۰۲ق / ۹۱۵م) ۵۸
- ۱۷۸) ثابت حرانی فرزند قره حرانی (۲۲۱ - ۲۸۸ق / ۸۳۶ - ۹۰۱م) ۵۸
- ۱۷۹) ثابت حرانی، ابوالحسن فرزند ابواسحاق ابراهیم فرزند زهرون (۲۸۳ - ۳۶۵ق / ۸۹۶ - ۹۷۶م) ۵۸
- ۱۸۰) ثعالبی (۳۵۰ - ۴۲۹ق / ۹۶۱ - ۱۰۳۸م) ۵۹
- ج ۵۹
- ۱۸۱) جالینوس (۱۳۰ - ۲۰۰م) ۵۹
- ۱۸۲) جیراییل فرزند بختیشوع (د: ۲۱۳ق / ۸۲۹م) ۶۲
- ۱۸۳) جیراییل فرزند عبیدالله فرزند بختیشوع ۶۲
- ۱۸۴) جراب‌الدوله، احمد فرزند محمد فرزند علوجه سجزی ۶۲
- ۱۸۵) جریح فرزند طباطب (سده ۳هـ) ۶۳

ذکر
دکتر محمد ابراهیم

- ۱۸۶) جمال الدین ابوالحوافر طیب (سده ۷هـ) ۶۳
- ۱۸۷) جمال الدین فرزند مطروح وزیر (سده ۷هـ) ۶۳
- ۱۸۸) جمال الدین نقاش سعودی [اسعدی] ۶۳
- ۱۸۹) جور جیس فرزند جبرائیل (ز: ۱۵۲ ق / ۷۶۹ ق) ۶۳
- ۱۹۰) جور جیس فرزند میخائیل ۶۳
- ۱۹۱) جوهری، ابونصر اسماعیل فرزند حماد (سده ۴هـ) ۶۴
- ح ۶۴
- ۱۹۲) حبیش اعسم ۶۴
- ۱۹۳) حجاج ثقفی فرزند یوسف (د: ۷۵ ق) ۶۴
- ۱۹۴) حرب فرزند محمد ۶۴
- ۱۹۵) حرث فرزند کلده (سده ۶هـ) ۶۵
- ۱۹۶) حسن عسکری لغوی ۶۵
- ۱۹۷) حسن فرزند زیرک (ز: ۲۶۹ ق / ۸۸۳ م) ۶۵
- ۱۹۸) حسن فرزند مخلد (سده ۳هـ) ۶۵
- ۱۹۹) حسن، ابوسعید فرزند احمد فرزند علی ۶۵
- ۲۰۰) حسن نوبختی، ابومحمد فرزند محسن فرزند ابراهیم ۶۵
- ۲۰۱) حسین فرزند سعید ۶۵
- ۲۰۲) حسین فرزند فهم ۶۶
- ۲۰۳) حفید ابوبکر ابن زهر (۵۳۰ - ۵۹۶ ق / ۱۱۳۶ - ۱۲۰۰ م) ۶۶
- ۲۰۴) حماد فرزند اسحاق ۶۶
- ۲۰۵) حمید طائی طوسی ۶۶
- ۲۰۶) حنین عبادی ابوزید فرزند اسحاق عبادی (۱۹۴ - ۲۶۴ ق / ۸۱۰ - ۸۷۷ م) ۶۶

ذکر
دکتر محمد ابراهیم

- خ ۶۷.....
- ۶۷..... (۲۰۷) خالد فرزند مهاجر فرزند خالد فرزند ولید
- ۶۷..... (۲۰۸) خلف طولونی (ز: ۳۰۲ ق / ۹۱۵ م)
- ۶۸..... (۲۰۹) خلیل تنوخی
- د ۶۸.....
- ۶۸..... (۲۱۰) داود فرزند رشید
- ۶۸..... (۲۱۲) دیسکوریدوس، دیسکوریدوس
- ۶۹..... (۲۱۳) دیلم (سده ۳ هـ)
- ر ۶۹.....
- ۶۹..... (۲۱۴) رازی ابوبکر محمد فرزند زکریا (۲۵۱ - ۳۱۳ ق / ۸۶۵ - ۹۲۵ م)
- ۶۹..... (۲۱۵) رشیدالدین عموی ابن ابی اصیبعه
- ۷۰..... (۲۱۶) رشیدالدین حکیم ابوسعید فرزند یعقوب نصرانی
- ۷۰..... (۲۱۷) رضی الدین رحبی (۵۳۴ - ۶۳۱ ق / ۱۱۳۹ - ۱۲۳۴ م)
- ۷۰..... (۲۱۸) رییس ابویحیی فرزند وزیر ابوالقاسم مغربی
- ز ۷۰.....
- ۷۰..... (۲۱۹) زاهد العلماء (ز: ۴۶۰ ق / ۱۰۶۸ م)
- ۷۰..... (۲۲۰) زبیر فرزند عوام
- ۷۰..... (۲۲۱) زرتشت
- ۷۱..... (۲۲۲) زیاد
- ۷۱..... (۲۲۳) زید فرزند رافع
- س ۷۱.....
- ۷۱..... (۲۲۴) سدیدالدین عمر

ذکر
دکتر محمد ابراهیم

- ۲۲۵) سدیدالدین منطقی، شیخ (ز: ۶۳۲ ق / ۱۲۳۵ م) ۷۱
- ۲۲۶) سعد بن ابی وقاص ۷۱
- ۲۲۷) سعدالدین ابوسعید فرزند ابوسهل بغدادی عواد ۷۲
- ۲۲۸) سعید (قاضی) فرزند سناءالملک ۷۲
- ۲۲۹) سعید طلیطلی ابوعثمان فرزند بغوش ۷۲
- ۲۳۰) سعید فرزند اموی ۷۲
- ۲۳۱) سعید مسیحی فرزند اسحاق ۷۲
- ۲۳۲) سفیان ۷۲
- ۲۳۳) سقراط ۷۲
- ۲۳۴) سلام ابرش (سده ۲هـ) ۷۳
- ۲۳۵) سلمویه فرزند بنان (د: ۲۲۵ ق) ۷۳
- ۲۳۶) سلیمان خادم خراسانی ۷۳
- ۲۳۷) سنی بعلبکی طیب ۷۳
- ۲۳۸) سولون ۷۳
- ۲۳۹) سیفالدین مشد علی فرزند عمر ۷۳
- ۲۴۰) سیمیاس ۷۴
- ش ۷۴
- ۲۴۱) شجاع حاسب، ابوکامل فرزند اسلم ۷۴
- ۲۴۲) شریف کحال، سید برهانالدین ابوالفضل سلیمان مصری ۷۴
- ۲۴۳) شعبی ۷۴
- ۲۴۴) شمسالدین بغدادی ۷۴
- ۲۴۵) شمسالدین خوبی ۷۴

ذکر
دکتر محمد ابراهیم

- ۲۴۶) شمس الدین شیخ ابوالفضل فرزند ابوالفرج با آوازۀ مطواع کحال ۷۵
- ۲۴۷) شمس الدین شیخ عبدالحمید فرزند عیسی خسروشاهی (د: ۶۵۲ ق / ۱۲۵۴ م) ۷۵
- ۲۴۸) شمس الدین کتبی خواتمی ۷۵
- ۲۴۹) شمس الدین محمد وتار موصلی ۷۵
- ۲۵۰) شهاب الدین سهروردی، ابوالحفص عمر (ک: ۵۸۶ ق / ۱۱۹۰ م) ۷۵
- ۲۵۱) شهاب الدین فتیان (ز: ۶۲۴ ق / ۱۲۲۷ م) ۷۵
- ۲۵۲) شیث پیامبر ۷۶
- ۲۵۳) شیخ سدید (د: ۵۹۲ ق / ۱۱۹۶ م) ۷۶
- ص ۷۶
- ۲۵۴) صاحب الدین لبودی ۷۶
- ۲۵۷) صاعد اندلسی ۷۶
- ۲۵۸) صاعد فرزند بشر [شرف] فرزند عبدوس (سده ۴هـ) ۷۷
- ۲۵۹) صالح فرزند شیخ ۷۷
- ۲۶۰) صدقه سامری (ز: ۶۲۰ ق / ۱۲۲۳ م) فرزند منجی فرزند صدقه ۷۷
- ۲۶۱) صنادیقی حسن فرزند عباس ۷۷
- ۲۶۲) صولی شطرنجی (د: ۳۳۵ ق / ۹۴۷ م) ۷۷
- ط ۷۸
- ۲۶۳) طبری ۷۸
- ۲۶۴) طرطوشی (۴۵۱ - ۵۲۰ ق / ۱۰۵۹ - ۱۱۲۶ م) ۷۸
- ۲۶۵) ظافر حداد اسکندری (ز: ۴۸۲ ق / ۱۰۸۲ م) ۷۸
- ۲۶۶) ظهیرالدین بیهقی (۴۹۹ - ۵۶۵ ق / ۱۱۰۶ - ۱۱۷۰ م) ۷۸
- ع ۷۹

ذکر
دکتر محمد ابراهیم

- ۲۶۷) عاتکه دختر زید فرزند عمرو فرزند نفیل ۷۹
- ۲۶۸) عاصم فرزند ثابت فرزند ابوافلح انصاری ۷۹
- ۲۶۹) عاصم فرزند قتاده ۷۹
- ۲۷۰) عباس فرزند محمد ۷۹
- ۲۷۱) عبدالحق صقلی نحوی ۷۹
- ۲۷۲) عبدالرحمان فرزند خالد فرزند ولید ۷۹
- ۲۷۳) عبدالرحمان لخمی ۷۹
- ۲۷۴) عبدالرزاق عامری فرزند احمد (ز: ۵۸۵ ق / ۱۱۸۹ م) ۸۰
- ۲۷۵) عبداللطیف بغدادی، شیخ موفق الدین فرزند یوسف ۸۰
- ۲۷۶) عبدالله طیفوری (ز: ۱۷۰ ق / ۷۸۶ م) ۸۰
- ۲۷۷) عبدالله فرزند طاهر ۸۰
- ۲۷۷) عبدالله، ابومحمد فرزند حفید ابوبکر (۵۷۷ - ۶۰۲ ق / ۱۱۶۲ - ۱۲۰۶ م) ۸۰
- ۲۷۸) عبدالملک فرزند عمیر ۸۰
- ۲۷۹) عبدالمنعم غسانی (ز: ۶۲۰ ق / ۱۲۲۳) ۸۱
- ۲۸۰) عبیدالله (ز: ۴۵۰ ق / ۱۰۵۸ م) ۸۱
- ۲۸۱) عبیدالله باهلی (د: ۵۴۹ ق / ۱۱۵۵ م) ۸۱
- ۲۸۲) عرقله کلبی ۸۱
- ۲۸۳) عروه فرزند زبیر ۸۲
- ۲۸۴) عروه ۸۲
- ۲۸۵) عقیف الدین ابوالحسن علی ۸۲
- ۲۸۶) عقبه فرزند ابومعیط ۸۲
- ۲۸۸) علی آمدی ۸۲

ذکر
دکتر محمد ابراهیم

- ۲۸۹) علی صوفی ابوالقاسم فرزند سلیمان ۸۲
- ۲۹۰) علی فرزند ابوطالب (ک: ۴۰ق) علیه السلام ۸۲
- ۲۹۱) علی کاتب، ابوالحسین فرزند محمد فرزند عبدالرحیم فرزند دینار ۸۳
- ۲۹۲) علی یزدی ۸۳
- ۲۹۳) علی، ابوالحسن فرزند عبدالعزیز فرزند امام ۸۳
- ۲۹۴) عمادالدین دنیسری (ز: ۶۶۷ق / ۱۲۶۹م) ۸۳
- ۲۹۵) عمر فرزند عوف ۸۳
- ۲۹۶) عمران اسرایلی، حکیم ۸۳
- ۲۹۷) عوانه فرزند حکم ۸۴
- ۲۹۸) عیسی فرزند حکم دمشقی ۸۴
- ۲۹۹) عیسی فرزند شهلا (ز: ۱۵۸ق) ۸۴
- ۳۰۰) غضیض ۸۴
- ۳۰۱) غورس ۸۴
- ف ۸۴
- ۳۰۲) فارابی (د: ۳۳۹ق / ۹۵۱م) ۸۴
- ۳۰۳) فتح فرزند خاقان (ک: ۲۴۷ق) ۸۵
- ۳۰۴) فثیمون (سده ۲هـ) ۸۵
- ۳۰۵) فخرالدین ماردینی، امام محمد فرزند عبدالسلام ۸۵
- ۳۰۶) فرخ خادم ۸۵
- ۳۰۷) فرفوروس (۲۳۲ - ۳۰۴م) ۸۵
- ۳۰۸) فلوطرخس ۸۶
- ۳۰۹) فولوس ۸۶

ذکر
دکتر محمد ابراهیم

- ۳۱۰) فیثاغورس ۸۶.....
- ۳۱۱) فیدون ۸۶.....
- ق ۸۶.....
- ۳۱۲) قاسم بغدادی (۱۵۴ - ۲۲۴ ق / ۷۷۱ - ۸۳۹ م) ۸۶.....
- ۳۱۳) قاسم سعدی ۸۶.....
- ۳۱۴) قسطا فرزند لوقا بعلبکی (ز: ۲۹۰ ق) ۸۷.....
- ۳۱۵) قفطی قاضی جمال الدین (۵۶۸ - ۶۴۶ ق / ۱۱۷۳ - ۱۲۴۸ م) ۸۷.....
- ک ۸۷.....
- ۳۱۶) کاتب اصفهانی (د: ۵۵۷ ق / ۱۱۷۹ م) ۸۷.....
- ۳۱۷) کاتب جوینی فخرالکتاب (د: ۵۴۶ ق / ۱۱۵۱ م) ۸۸.....
- ۳۱۸) کشاجم سندی (د: ۳۵۰ ق) ۸۸.....
- ۳۱۹) کمال الدین بغدادی (سده ۷ هـ / ۱۳ م) ۸۸.....
- ۳۲۰) لشیذر اشبیلی حرانی ۸۹.....
- م ۸۹.....
- ۳۲۱) مارالیا مطران نصیبین (ز: ۴۱۷ ق) ۸۹.....
- ۳۲۲) مارینون [مارینوس] پادشاه یونان ۸۹.....
- ۳۲۳) ماسویه، ابویوحنا ۸۹.....
- ۳۲۴) مالک اشتر ۸۹.....
- ۳۲۵) مأمون عباسی (۱۷۰ - ۲۱۸ ق) ۸۹.....
- ۳۲۶) متوکل عباسی (ک: ۲۴۷ ق) ۹۰.....
- ۳۲۷) محسن فرزند ابراهیم صابی کاتب ۹۰.....
- ۳۲۸) محمد ابوعلی فرزند هباریه عباسی ۹۰.....

ذکر
دکتر محمد ابراهیم

- ۳۲۹) محمد آمدی، جمال الدین فرزند سیف الدین ۹۰
- ۳۳۰) محمد باجی لخمی ۹۰
- ۳۳۱) محمد باهلی (سده ۷هـ) ۹۰
- ۳۳۲) محمد بصری ۹۰
- ۳۳۳) محمد بغدادی ۹۱
- ۳۳۴) محمد بیهقی (۳۵۶ - ۴۲۰ ق / ۹۹۶ - ۱۰۰۷ م) ۹۱
- ۳۳۵) محمد ثقفی فرزند حجاج (سده ۱هـ) ۹۱
- ۳۳۶) محمد جمحی فرزند سلام (ز: ۲۲۲ ق / ۳۰۸ م) ۹۱
- ۳۳۷) محمد حلبی (سده ۷هـ) ۹۱
- ۳۳۸) محمد دبینی ۹۱
- ۳۳۹) محمد شریف ابوالحسن فرزند عمر فرزند عمر یحیی (سده ۳هـ) ۹۲
- ۳۴۰) محمد طبری (۲۲۴ - ۳۱۰ ق / ۸۳۹ - ۹۲۲ م) ۹۲
- ۳۴۱) محمد عبدی مغربی ۹۲
- ۳۴۲) محمد غنوی ۹۲
- ۳۴۳) محمد فتیان ۹۲
- ۳۴۴) محمد فرزند اسحاق ۹۲
- ۳۴۵) محمد فرزند خلف مرزبان ۹۳
- ۳۴۶) محمد فرزند سعید ۹۳
- ۳۴۷) محمد مالقی ۹۳
- ۳۴۸) محمد منطقی سجستانی (د: ۴۱۰ ق / ۱۰۱۹ م) ۹۳
- ۳۴۹) محمد مهندس (د: ۵۹۹ ق / ۱۲۰۳ م) ۹۳
- ۳۵۰) محمد واسطی ۹۳

ذکر
دکتر محمد ابراهیم

- ۳۵۲) محمد، ابوغالب فرزند مبارک فرزند محمد فرزند میمون ۹۴
- ۳۵۳) محی‌الدین ابوعبدالله فرزند علی فرزند محمد فرزند عربی طایبی حاتمی ۹۴
- ۳۵۴) محی‌الدین قاضی مرند ۹۴
- ۳۵۵) مداینی ۹۴
- ۳۵۶) مسعودی (۲۸۰ - ۳۴۶ ق / ۸۹۶ - ۹۵۷ م) ۹۵
- ۳۵۷) مسلمة ۹۵
- ۳۵۸) مشدعلی، سیف‌الدین فرزند عمر ۹۵
- ۳۵۹) معاویه فرزند سفیان (د: ۶۰ ق) ۹۵
- ۳۶۰) معتمدعلی‌الله ابوالعباس احمد فرزند جعفر متوکل (۲۲۹ - ۲۷۹ ق) ۹۵
- ۳۶۱) ملک امجد مجدالدین بهرام‌شاه فرزند علاءالدین فرخ‌شاه (سده ۷هـ) ۹۵
- ۳۶۲) ملک صالح اسماعیل فرزند ملک عادل (ز: ۶۱۶ ق / ۱۲۱۹ م) ۹۶
- ۳۶۳) منصور دوانیقی خلیفه عباسی (د: ۱۵۸ ق) ۹۶
- ۳۶۴) موسی (ع) ۹۶
- ۳۶۵) موسی فرزند اسراییل ۹۶
- ۳۶۶) موسی هادی خلیفه عباسی ۹۶
- ۳۶۷) موفق‌الدین عبدالسلام (سده ۷هـ) ۹۶
- ۳۶۸) موفق‌الدین فرزند بوری کاتب نصرانی ۹۷
- ۳۶۹) موفق‌الدین فرزند صرف (سده ۷هـ) ۹۷
- ۳۷۰) میمون بغدادی (د: ۲۹۷ ق / ۹۱۰ م) ۹۷
- ۳۷۱) میمون فرزند هارون ۹۷
- ۳۷۲) مینس، ج ۱، ۱۰۷ ۹۷
- ن ۹۷

ذکر
دکتر محمد ابراهیم

- ۳۷۳) نجم‌الدین ابوالغنائم محمد فرزند علی ۹۷
- ۳۷۴) نصیر حلبی ۹۸
- ۳۷۵) نعیم ۹۸
- ه ۹۸
- ۳۷۶) هارون رشید خلیفه عباسی (د: ۱۹۳ق) ۹۸
- ۳۷۷) هارون فرزند عزور راهب ۹۸
- ۳۷۸) هبة‌الله کولمی ۹۸
- ۳۷۹) هرمس حکیم ۹۹
- ۳۸۰) هرمس دوم بابلی ۹۹
- ۳۸۱) هرمس سوم مصری ۹۹
- ۳۸۲) هرمس مصری ۹۹
- ۳۸۳) هرمس یکم مصری ۹۹
- ۳۸۴) هرمس ۹۹
- ۳۸۵) هرودت ۹۹
- ۳۸۶) هروسیس ۱۰۰
- ۳۸۷) هشام طبیب ۱۰۰
- ۳۸۸) هلال صابی (۳۵۹ - ۴۱۴ق / ۹۳۴ - ۱۰۵۶م) ۱۰۰
- و ۱۰۰
- ۳۸۹) واقدی ۱۰۰
- ی ۱۰۰
- ۳۹۰) یبرودی ۱۰۰
- ۳۹۱) یبولوس شاه ۱۰۱

ذکر
دکتر محمد ابراهیم

- ۳۹۲) یحیی بیاسی ۱۰۱
- ۳۹۳) یحیی فرزند سعید فرزند یحیی ۱۰۱
- ۳۹۴) یحیی منطقی (د: ۳۹۵ق) ۱۰۱
- ۳۹۵) یحیی نحوی اسکندرانی سده نخست هجرت ۱۰۱
- ۳۹۶) الیسع، ابویحیی فرزند عیسا فرزند حزم فرزند الیسع (د: ۵۷۵ق / ۱۱۷۹م) ۱۰۱
- ۳۹۷) یعقوب فرزند اسحاق (د: ۲۶۰ق / ۸۷۳م) ۱۰۲
- ۳۹۸) یوسف اسفزاری ۱۰۲
- ۳۹۹) یوسف حکیم قاضی اسرائیلی ۱۰۲
- ۴۰۱) یوسف کحال (سده ۷ هـ / ۱۳م) ۱۰۲
- ۴۰۲) یوسف، بدرالدین ابوالمعز فرزند مکی (سده ۷ هـ / ۱۳م) ۱۰۲
- کتاب‌های تاریخ و زندگی‌نامه‌ها تا سال ۶۶۸ ق / ۱۲۷۰ م ۱۰۳
- کتاب‌نامه ۱۰۷
- نمایه کتاب و مقاله ۱۰۷

ذکر
دکتر محمد ابراهیم

بررسی منابع عیون الأنباء ابن ابی‌اصیبعه

پیش‌گفتار

بررسی منابع عیون الأنباء ابن ابی‌اصیبعه، کتاب عیون الأنباء فی طبقات الأطباء، ابن ابی‌اصیبعه، موفق‌الدین ابوالعباس احمد فرزند قاسم فرزند خلیفه فرزند یونس سعدی خزرچی، پژوهش و برگردان محمدابراهیم ذاکر، چ. انجمن گیاه‌درمانی، انتشارات زعیم، تهران، ۱۳۹۳ خ، سه جلد

ابن ابی‌اصیبعه بیش از چهار صد پزشک و درمانگر را در کتاب خود عیون الأنباء فی طبقات الأطباء برپایه جایگاه زیستی پزشکان دربرگیرنده: سرزمین یونان و ایران و عراق و دیاربکر و هند و شام و مصر و مغرب و دوره زمانی زندگی ایشان که پیش از میلاد تا زمان درگذشت ابن ابی‌اصیبعه ۱۲۷۰ م است، در پانزده گفتار دسته‌بندی می‌کند و همواره بر این باور بود که دستاوردهای دانش پزشکی ویژه هیچ قوم و کشوری نیست و جابه‌جایی پژوهش‌های دانش پزشکی ارثی است و مردمان در مواردی آن‌ها را کامل‌تر کرده‌اند.

بررسی منابع عیون الأنباء ابن ابی‌اصیبعه

۱

ذاکر
دکتر محمدابراهیم

بررسی‌ها نشان می‌دهد که ابن ابی‌اصیبعه این کتاب را به تشویق امین‌الدوله^۱ فرزند غزال وزیر ملک صالح فرزند ملک عادل گردآوری کرده است و آن را به نام امیر عزالدین ابوالحسن فرزند غزال سامری وزیر در شهر صرخد به سال ۶۴۰ ق / ۱۲۴۲ م یا ۶۴۳ ق / ۱۲۴۵ م^۲ نوشته باشد.

او همواره کتاب را ویرایش می‌کرد و با توجه به داده‌های نوینی که به دست می‌آورد، دگرگونی‌هایی در آن پدید می‌آورد. گویا گروهی از شاگردانش؛ و یا برخی از رونویس‌کنندگان، این کتاب را برپایه یافته‌های نوینی که به دست آوردند، آن را بازویرایش کردند^۳ و بر آن می‌افزودند و در سال‌های پایانی سده هفتم هجرت نسخه‌سومی از این کتاب را پدید آوردند و این بازنگری دربرگیرنده حذف چیزهایی از آن بدون توجه به نسخه اصلی ابن ابی‌اصیبعه و افزودن زندگی‌نامه و تاریخ درگذشت برخی از شاگردان وی، مانند اشارتی به زندگی ابن‌قف درگذشته سال ۶۸۵ ق / ۱۲۸۶ م نشانگر افزودن بخش‌هایی پس از درگذشت نویسنده بر کتاب است.^۴

ابن ابی‌اصیبعه در نگارش این کتاب، از بسیاری کتاب‌هایی پیشینیان بهره می‌برد که گمان می‌رود از کتابخانه عمران فرزند صدقه اسرایلی که از همکاران او در بیمارستان نوری دمشق بوده و کتابخانه بزرگی از آثار پزشکی داشته است^۵، بسیار بهره برده باشد.

^۱ نلینو، کارلو، همان، ۶۹. ابن‌غزال امین‌الدوله ابوالحسن فرزند غزال فرزند ابوسعید (۶۴۸ ق / ۱۲۵۰ م)، نخست سامری‌آیین بود، سپس مسلمان شد. او در دمشق وزیر ملک امجد بهرام‌شاه شد تا آن در سال ۶۲۸ ق / ۱۲۳۱ م درگذشت و به وزارت ملک صالح اسماعیل فرزند ملک عادل رسید تا آن که دمشق به سال ۶۴۳ ق / ۱۲۴۵ م به دست نجم‌الدین ایوب افتاد و ملک صالح به بعلبک رفت و چون خواست به او بپیوندد، نایب‌السلطنه او را دستگیر و به مصر فرستاد و در آن جا او را به دار کشیدند. او راست: کتاب النهج الواضح (اعلام زرکلی، ج ۱، ۳۵۸).

^۲ کحاله، عمرضا العلوم العلمیة فی العصور الاسلامیة، ۸۲، دمشق، ۱۹۷۲ م؛ اعلام زرکلی، ج ۱، ۱۸۸.

صرخد: شهری چسبیده به بلاد حوران از کارگزاری‌های دمشق و آن دژ است حصین و ولایتی نیکو و وسیع. شراب منسوب به آن معروف است. (معجم البلدان، شناسه صرخد؛ عیون الأنباء، ج ۱، ۳۰۷).

^۳ نلینو، کارلو، همان، ۷۰.

^۴ عیون الأنباء، نزار رضا، ۷۶۷ - ۷۶۸.

^۵ همو، ۸۹۶ - ۶۹۷.

هم‌چنین بخش‌هایی را به گونه‌ی شنیداری و روایت‌گونه‌ی زبانی در کتاب خود آورده است.

ارزشمندی‌های کتاب عیون الأنباء

ابن‌ابی‌اصیبعه بسیاری از یافته‌های خود را از دانشمندان تراز بالای پیش از خود و هم‌روزگارش به دست آورده است که برخی از کتاب‌های این اندیشمندان امروزه در دسترس نمی‌باشند و این ویژگی کتاب است که آن‌ها را برایمان نگاه‌داری کرده است. اکنون لیست کتاب‌ها و کسانی را که ابن‌ابی‌اصیبعه از کتاب و یا گفتگوی با ایشان، به داده‌هایی دست یافته و از ایشان نام برده، به ترتیب الفب و به کوتاهی یاد خواهیم کرد.

عیون الأنباء کتابی در تاریخ علوم روز تا سال ۶۶۸ ق / ۱۲۷۰ م است. ابن‌ابی‌اصیبعه در آن از:

- تاریخ ادبیات و دانش، سروده‌ها، بحر هر سروده، پزشکان ادیب.
 - تاریخ پزشکی با زندگی‌نامه‌ی پزشکان، شیوه‌ی زیستی و درمانی ایشان، نمونه‌های درمانی، کتاب‌ها و رساله‌های هر کدام.
 - تاریخ فلسفه، الهیات، عرفان و تصوف را در بخش‌هایی از کتاب گنجانده است.
 - تاریخ جغرافیا، بازگرددن جغرافیای زیستی ایشان.
 - تاریخ دانش تاریخ که مره‌سرتاسر کتاب است.
- ابن‌ابی‌اصیبعه نام پیرامون یک صد و نوزده کتاب و بیش از چهارصد تن را به عنوان منابع شنیداری و نوشتاری خود یاد می‌کند که دو در بخش در زیر یاد می‌شود.

منابع کتاب عیون الأنباء

منابع کتابی

پیرامون یکصد و نوزده کتاب را به عنوان منابع عیون یافتیم که برگه‌های نشانی آن‌ها نیز در ادامه‌ی نام کتاب آمده است.

بررسی منابع عیون الأنباء ابن‌ابی‌اصیبعه

(۱) ابیذیمیا

کتاب في الأمراض الوافدة / کتابی درباره بیماری‌های واگیردار و فراگیر از که یکی از نوشته بقراط (۴۶۰ - ۳۶۵ پم) به شمار می‌آید.

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۱۱۸، ۱۲۸، ۱۲۹، ۴۸۵، ۴۸۸.

(۲) أخبار الأطباء

گزارش درباره پزشکان / ابو جعفر احمد (د: ۳۳۴ ق / ۹۴۶ م) فرزند ابن دایه ابوالحسن یوسف فرزند ابراهیم منجم حاسب.

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۲، ۸۳۵.

(۳) أخبار الأطباء

گزارش درباره پزشکان نوشته ابن دایه ابوالحسن یوسف فرزند ابراهیم منجم حاسب (۲۶۵ ق / ۸۷۸ م).

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۲۳۲، ۳۲۲ - ۳۲۴، ۳۴۸ - ۳۵۹، ۳۹۰ - ۳۹۲، ۳۹۵ - ۳۹۶، ۴۰۱، ۴۰۴، ۴۰۶، ۴۱۱ - ۴۲۹، ۴۳۰، ۴۳۱، ۴۳۵، ۴۳۹ - ۴۴۸، ۴۵۳، ۴۵۶، ۴۵۸؛ ج ۲، ۸۰۱.

إخبار العلماء بأخبار الحكماء: نک: تاریخ الحكماء / آگاه ساختن اندیشمندان از زندگی نامه حکیمان / تاریخ حکیمان.

(۴) أخبار الفلاسفة و قصصهم و آرائهم

زندگی نامه فیلسوفان، داستان‌ها و دیدگاه‌های ایشان. نوشته فروریوس (۲۳۲ - ۳۰۴ م) است.

نک: عیون، نزار، ۶۹؛ برگردان ذاکر، ج ۱، ۱۵۸.

(۵) أخبار حجاج

زندگی نامه حجاج / نوشته ابراهیم فرزند قاسم.

نک: عیون، نزار رضا، ۱۸۰؛ برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۳۰.

۶) آداب الفلاسفة و نوادرهم

دیدگاه‌ها، و روش زیستی فیلسوفان و برخی از شگفتی‌های زندگی ایشان / نوشته اسحاق عبادی، ابویعقوب فرزند حنین فرزند اسحاق (۲۱۵ - ۲۹۸ ق / ۸۳۰ - ۹۱۰ م).

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۴۹۱، ۵۹۸.

۷) أدب الطیب

روش زیستی درست پزشکان / نوشته اسحاق رهاوی فرزند علی (سده ۳ هـ).

نک: عیون، نزار رضا، ۳۴۲؛ برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۴۹، ۳۸۸، ۴۰۵، ۴۱۹، ۴۲۹، ۴۳۸؛ ج ۲، ۶۱۲.

۸) الأزمنة

کتاب نوشته مارالیا مطران (ز: ۴۱۷ ق) نصیبین است که هم‌نشینی مجالس با وزیر مغربی دارد.

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۲۲۲.

۹) الاستغفار آمرزش خواهی / نوشته ابوعلاء معری فرزند سلیمان است.

نک: عیون، نزار رضا، ۱۳۰؛ برگردان ذاکر، ج ۱، ۲۵۱.

۱۰) الأغاني الكبير

سروده‌ها، ترانه‌ها / نوشته ابوالفرج اصفهانی علی فرزند حسین فرزند محمد فرزند هیثم (د: ۳۵۶ ق / ۹۶۷ م).

نک: عیون، ذاکر، ج ۱، ۳۱۵، ۳۱۷، ۳۳۱.

اختصار کتاب الأغاني الكبير أبوالفرج الأصفهاني.

نک: ج ۳، ۱۲۳۱.

اختصار کتاب الأغاني لأبي فرج الاصفهاني

نک: ج ۳، ۱۱۳۱.

۱۱) الألوף

هزاران / نوشته ابو معشر بلخی، جعفر فرزند محمد عمر بلخی منجم فلکی بغدادی خراسانی (د: ۲۷۲ق / ۸۸۶م).
نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۹۰، ۹۳؛ ج ۲، ۷۹۷.

۱۲) الأمثال السائرة

مثل های زبان زد ابو عبید قاسم بغدادی فرزند سلام واژه شناس (۱۵۴ - ۲۲۴ق / ۷۷۱ - ۸۳۹م)
نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۲۰.

۱۳) الأوراق في أخبار آل العباس و أشعارهم

گزارشی تاریخی از روزگار خلیفگانی از خاندان عباس [عباسیان] و سروده های ایشان / صولی شطرنجی، محمد فرزند یحیی فرزند عباس فرزند محمد فرزند صول تکین (د: ۳۳۶ق / ۹۴۷م)، بخش های اشعار اولاد الخلفاء، أخبار الراضي و المتقي و أخبار الشعراء المحدثین از آن چاپ شده است.

نک: عیون، ذاکر، ج ۱، ۴۵۱.

۱۴) الأیمان لأبقراط

سوگندنامه پزشکی نوشته بقراط (۴۶۰ - ۳۶۵پ.م).

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۱۱۴، ۱۳۱.

۱۵) بستان الأطباء و روضة الألباء

بوستان پزشکان و بهشت خردورزان / نوشته ابن مطران موفق الدین ابونصر اسعد فرزند ابو الفتح الیاس فرزند جرجیس مطران (د: ۵۸۷ق / ۱۱۹۱م).

نک: عیون، نزار، ۶۵۱ - ۶۵۹؛ ذاکر ج ۱، ۶۵، ج ۳، ۱۱۱۲.

۱۶) بینکس [في الفنیکس]

فهرست کتاب های جالینوس به خامه خودش / جالینوس (۱۳۰ - ۲۰۰م).

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۹۱، ۲۴۶ - ۲۴۷، ۲۷۲، ۳۷۲.

(۱۷) تاریخ الأمم و الملوك و أخبارهم

تاریخ طبری، تاریخ ملت‌ها، پادشان و زندگی نامه ایشان / محمد طبری ابو جعفر فرزند جریر فرزند یزید فرزند خالد فرزند کثیر آملی بغدادی (۲۲۴ - ۳۱۰ ق / ۸۳۹ - ۹۲۲ م)
 نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۱۴؛ ج ۲، ۵۶۷.

(۱۸) تاریخ الحکماء

تاریخ حکیمان / یا اخبار العلماء بأخبار الحکماء / آگاه‌سازی دانشمندان از زندگی حکیمان از قفطی قاضی جمال‌الدین اکرم‌علی فرزند قاضی اشرف یوسف فرزند ابراهیم فرزند عبدالواحد فرزند موسی (۵۶۸ - ۶۴۶ ق / ۱۱۷۳ - ۱۲۴۸ م).
 نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۲، ۷۹۳، ۹۱۱ - ۹۱۳، ۹۱۸؛ ج ۳، ۱۱۱۰۵ - ۱۱۰۶.

(۱۹) تاریخ الذیل

دنباله تاریخ / یحیی فرزند سعید فرزند یحیی.
 نک: عیون، نزار رضا، ۵۴۰؛ ذاکر، ج ۲، ۹۰۹ - ۹۱۰.

(۲۰) تاریخ المختصر

هارون فرزند عزور راهب،
 نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۲۲۲، ۲۲۵.

(۲۱) تاریخ اندرونیقوس

کتاب تاریخ نوشته اندرونیقوس.
 نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۲۲۴ - ۲۲۵.

(۲۲) تاریخ بیهقی

یا کتاب المسارب التجارب و غوارب الغرائب / گذرگاه آزموده‌ها و برترین شگفتی‌ها ست. ابوالفضل محمد فرزند حسین بیهقی (۳۵۶ - ۴۲۰ ق / ۹۹۶ - ۱۰۰۷ م)

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۲۲۱.

(۲۳) تاریخ قدیم رومی

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۲۲۲-۲۲۵.

(۲۴) تحفة الجوهريّة

قصيدة حكيم الزمان عبدالمنعم جلياني، ابوالفضل فرزند عمر فرزند عبدالله فرزند حسان اندلسی (ز: ۶۲۰ ق / ۱۲۲۳).

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۳، ۱۰۷۲.

(۲۵) التصريح بالمكثون في تنقيح القانون

روشنگری رازهای نهفته در پاکسازی کتاب قانون ابن سینا / نوشته ابن جمیع مصری (د: ۵۹۴ ق / ۱۱۹۸ م)، شیخ موفق شمس‌الریاسة ابوالعشایر هبة‌الله فرزند زین فرزند حسن فرزند افرائیم فرزند یعقوب فرزند اسماعیل فرزند جمیع اسرایلی.

عیون، نزار رضا، ۵۷۶ - ۵۷۹؛ اعلام زرکلی، ج ۹، ۵۸.

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۲، ۸۶۴، ۹۵۹ - ۹۶۳.

(۲۶) التعالیک الحکمیة [تعلیقات]

افزوده‌های گزارشگری در دانش حکمت / محمد منطقی سجستانی شیخ ابوسلیمان فرزند طاهر فرزند بهرام منطقی (د: ۱۰۱۹ ق / ۱۰۱۹ م).

نک: عیون، نزار رضا، ۴۲۷ - ۴۲۸؛ ذاکر، ج ۱، ۱۹۰؛ ج ۳، ۱۰۳۹.

(۲۷) التعریف بطبقات الأمم

گزارشی از ملت‌های گوناگون / صاعد اندلسی، قاضی ابوالقاسم فرزند احمد فرزند صاعد مالقی اندلسی قاضی طلیطله (د: ۴۹۷ ق / ۱۱۰۴ م).

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۱۴۵، ۱۴۷، ۱۶۰، ۱۹۱؛ ج ۲، ۵۱۷، ۷۰۳، ۸۱۴-۸۱۸، ۸۲۹-۸۳۰، ۸۳۲، ۸۳۵-۸۳۷، ۸۶۴؛ ج ۳، ۱۰۳۹.

۲۸) تفسیر الاسکندر لکتاب الکون و الفساد لارسطاطالیس

گزارشی از تفسیر اسکندر بر کتاب هستی و نیستی ارسطو / ابن معرف بلمظفر مصر فرزند کحکود فرزند معرف (ز: ۵۴۷ق / ۱۱۵۲م).

نک: عیون، نزار رضا، ۵۷۱؛ ذاکر، ج ۱، ۲۸۷؛ ج ۲، ۷۱۰-۷۱۱، ۹۵۲.

۲۹) تفسیر العهد لأبقراط

تفسیر سوگندنامه بقراط، نوشته جالینوس (۱۳۰ - ۲۰۰م) است.

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۶۷.

۳۰) تفسیر کتاب ابیدیمیا لأبقراط

تفسیر کتاب ابیدیمیا، بیماری‌های فراگیر است نوشته جالینوس (۱۳۰ - ۲۰۰م) است.

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۱۲۹.

۳۱) تفسیر کتاب اغلوقن لجالینوس

تفسیر کتاب اغلوقن جالینوس نوشته ابوالفرج فرزند طیب (ز: ۴۰۶ق / ۱۰۱۶م) است.

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۲، ۲۸۷، ۵۸۶، ۵۸۸.

۳۲) تفسیر کتاب افلاطون فی السیاسة المدنیة

تفسیر کتاب سیاست افلاطون، نوشته جالینوس (۱۳۰ - ۲۰۰م) است.

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۲۳۰.

۳۳) تفسیر کتاب الموت لأبقراط

تفسیر کتاب مرگ بقراط، نوشته جالینوس (۱۳۰ - ۲۰۰م) است.

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۱۲۱.

(۳۴) تفسیر لکتاب الأیمان لأبقراط

تفسیر سوگندنامه پزشکی بقراط، نوشته جالینوس (۱۳۰ - ۲۰۰ م) است.

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۶۲، ۶۵، ۷۴، ۹۶، ۲۵۷.

(۳۵) التیسیر فی المداواة و التدییر

چگونگی آسان سازی و برنامه ریزی پاییدن افراد، نوشته ابن زهر، عبدالملک فرزند زهر فرزند عبدالملک فرزند محمد فرزند

مروان فرزند زهر ایادی (۴۶۴ - ۵۵۷ ق / ۱۰۷۲ - ۱۱۶۲ م) است.

نک: عیون، نزار رضا، ۵۱۸-۵۲۱؛ ذاکر، ج ۱، ۷۶؛ ج ۲، ۸۶۹.

(۳۶) الجماهر فی الجواهر و انواعها و ما یتعلق بهذا المعنی

شناخت گوهرها و گونه های آنها و هر سخنی که در این باره بازگویی شود. نوشته بیرونی ابوریحان محمد فرزند احمد

(۳۶۲ - ۴۴۰ ق / ۹۷۳ - ۱۰۴۸ م) است.

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۷۵؛ ج ۲، ۷۷۱.

(۳۷) الحاوی فی الطب

کتاب فراگیر همه بخش های دانش پزشکی، رازی ابوبکر محمد فرزند زکریا (۲۵۱ - ۳۱۳ ق / ۸۶۵ - ۹۲۵ م) است.

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۲۵۱؛ ج ۲، ۷۹۸.

(۳۸) الحسن العقبی

نیک فرجامی و داشتن آینده ای خوب، نوشته احمد، ابوجعفر فرزند یوسف فرزند ابراهیم (د: ۳۳۴ ق / ۹۴۶ م) است،

ابن ابی اصیبعه از این کتاب برداشت کرده است.

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۲، ۵۱۵.

(۳۹) الحشائش

گیاه شناسی نوشته دیسکوریدوس است.

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۸۴، ۱۴۰.

۴۰) الحقن

داروهای تنقیه، نوشته جالینوس (۱۳۰ - ۲۰۰ م) است.

نک: عیون، برگردان، ج ۱، ۸۲.

۴۱) حکم و الأمثال

پندها، اندرزها و مثل و زبان زدها، نوشته حسن عسکری لغوی ابواحمد فرزند عبدالله فرزند سعید (واژه‌شناس) است.

نک: عیون، نزار، ۲۸۸؛ برگردان ذاکر، ج ۲، ۵۱۹.

۴۲) حيلة البرء

ترفندهای چگونگی به دست آوردن بهبودی از هر بیماری، نوشته جالینوس (۱۳۰ - ۲۰۰ م) است

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۷۴، ۷۶، ۹۱.

۴۳) الحيوانات ذوات السموم

شناخت جانوران زهرآگین و دارای زهر، نوشته هرمس سوم مصری است.

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۹۴.

۴۴) خريدة القصر و جريدة العصر

مروارید کاخ و روزنامه روزگار، نوشته کاتب اصفهانی، عمادالدین ابوعبدالله محمد فرزند حامد [محمد] (د: ۵۵۷ ق /

۱۱۷۹ م) است.

نک: عیون، نزار رضا، ۸۳۵؛ برگردان ذاکر، ج ۳، ۱۰۷۹.

۴۵) الخواص و سيرة الحكماء

ویژگی‌ها و روش زیستی حکیمان، نوشته رازی ابوبکر محمد فرزند زکریا (۲۵۱ - ۳۱۳ ق / ۸۶۵ - ۹۲۵ م) است.

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۲، ۷۱۶.

(۴۶) دعوة الأطباء

فراخوانی پزشکان، نوشته ابن بطلان، ابوالحسن مختار فرزند حسن فرزند عبدون فرزند سعدون فرزند بطلان نصرانی (د): ۴۵۸ ق / م ۱۰۶۶ است.

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۴۹۰؛ ج ۲، ۵۹۴، ۶۱۰.

(۴۷) الرسالة المصرية

کتابچه‌ای درباره مصر، نوشته ابن ابی صلت است.

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۲، ۸۵۸، ۹۴۸ - ۹۴۹.

(۴۸) سراج الملوك

چراغ روشنایی شاهان، نوشته طرطوشی ابن ابی رندقه (۴۵۱ - ۵۲۰ ق / م ۱۰۵۹ - ۱۱۲۶) است.

نک: عیون، نزار رضا، ۶۱۳؛ ذاکر، ج ۳، ۱۰۵۳.

(۴۹) سوفسطيقا

حکمت مغالطان و سفسطه‌گران، نوشته ارسطو. ذاکر، ج ۱، ۱۹۳، ۱۹۴، ۲۱۶، ۵۳۴.

(۵۰) السياسة

دانش سیاست، نوشته جالینوس (۱۳۰ - ۲۰۰ م) است.

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۶۷.

(۵۱) سير الأطباء السريانيين مع خلفاء بني العباس في القرن التاسع

زندگی‌نامه پزشکان سریانی‌زبان روزگار خلیفگان عباسی در سده نهم میلادی، نوشته فثیون ترجمان (سده ۵۲)، [فینون = فثیون] فثیون فرزند ایوب. ابن ابی اصیبعه در شرح حال بسیاری از پزشکان دوران آغازین خلافت عباسی از او روایت می‌کند. کتابش گم شده و به دست ما نرسیده است.

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۳۴ - ۳۳۹، ۳۴۲ - ۳۴۵، ۳۶۰، ۳۶۶، ۳۷۳، ۴۳۰.

(۵۲) السیر و المغازی

کتاب التاریخ و المبعث و المغازی، کتاب تاریخ، تاریخ زندگی نامه‌ها و جنگ‌ها، واقدی ابوعبدالله محمد فرزند عمر فرزند واقد بغدادی (۱۲۴ - ۲۰۶ ق / ۷۴۲ - ۸۲۱ م) است.

کتاب تاریخ

نک: عیون، نزار، ۱۷۳؛ ذاکر، ج ۱، ۳۲۰.

(۵۳) الشامل في الطب

کتابی فراگیر در دانش پزشکی، نوشته ابوخطاب محمد فرزند محمد فرزند ابوطالب (ز: ۵۰۰ ق / ۱۱۰۷ م) است.

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۲، ۵۸۸، ۶۱۲، ۶۱۴ - ۶۱۵، ۷۲۹.

(۵۴) شرح کتاب المسائل في الطب لحنين بن اسحاق

شرح کتاب مسائل حنین فرزند اسحاق عبادی (د: ۲۶۴ ق)، نوشته ابن ابی صادق ابوالقاسم عبدالرحمان فرزند علی فرزند احمد فرزند ابوصادق نیشابوری (د: ۴۶۰ ق / ۱۰۶۸ م) است.

نک: هدیه العارفین، ج ۱، ۵۱۷؛ عیون، نزار رضا، ۴۶۱؛ برگردان ذاکر، ج ۲، ۷۷۵.

(۵۵) شرح کتاب مقدمة المعرفة لأبقراط

شرح کتاب پیش‌زمینه‌ها، پیش‌گفتار و پیش‌درآمد دانش پزشکی، نوشته جالینوس (۱۳۰ - ۲۰۰ م) است.

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۱۳۲.

(۵۶) شرح کتاب جالینوس في فرق الطب

شرح کتاب تشخیص افتراقی [بیماری‌ها] در پزشکی، ابن‌رضوان ابوالحسن علی فرزند رضوان فرزند علی فرزند جعفر (د: ۴۵۳ ق / ۱۰۶۱ م) است. ذاکر، ج ۱، ۷۶، ۴۵۸، ۹۲۷.

(۵۷) شرح کتاب طيماوس الطبيعي

کتاب طبیعی طیماؤس طرطوسی، نوشته جالینوس (۱۳۰ - ۲۰۰ م) است.

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۱۸۳.

(۵۸) طبقات الأطباء و الحكماء

رده‌بندی پزشکان و حکیمان؛ یا أخبار الأطباء و الفلاسفة، زندگی‌نامه پزشکان و فیلسوفان / نوشته ابن جلجل ابوداود سلیمان فرزند حسان اندلسی (د: ۳۸۰ ق / ۹۹۰ م) است.

نک: ریحانة الأدب، ج ۵، ۲۸۹؛ عیون، نزار رضا، ۴۹۳ - ۴۹۵؛ برگردان ذاکر، ج ۱، ۱۰۴، ۱۱۹، ۱۷۵، ۲۳۱، ۲۳۶، ۳۰۰، ۳۰۸، ۳۱۵، ۴۱۶، ۴۳۸، ۴۶۷ - ۴۶۸؛ ج ۲، ۵۱۴، ۵۶۵، ۵۹۷، ۸۰۶، ۸۱۱، ۸۲۱، ۸۲۳ - ۸۲۴، ۸۲۷، ۸۳۲ - ۸۳۵.

(۵۹) طبقات الأطباء

رده‌بندی پزشکان، نوشته ابوعلی قیانی (سده ۳ هـ) کتاب در دسترس نیست.

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۷۶، ۴۱۰، ۴۶۷.

طبقات الأمم: التعریف بطبقات الأمم / شناخت رده‌بندی ملت‌ها

(۶۰) طبقات الشعراء

رده‌بندی سرایندگان، نوشته محمد جمحی فرزند سلام (ز: ۲۲۲ ق / ۳۰۸ م) است.

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۴۵۱.

(۶۱) طبيعة الانسان

طبیعت آدمی، نوشته جالینوس (۱۳۰ - ۲۰۰ م) است.

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۷۳.

(۶۲) علم التشریح

دانش کالبدشناسی، آتانومی، نوشته جالینوس (۱۳۰ - ۲۰۰ م) است.

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۲۲۶.

۶۳) عیون الأنباء فی طبقات الأطباء

چشمه‌های جوشان خبری درباره رده‌بندی و زندگی‌نامه پزشکان، نوشته ابن‌ابی‌اصیبعه، موفق‌الدین ابوالعباس احمد فرزند قاسم فرزند خلیفه سعدی خزرجی طبیب (۶۰۰ - ۶۶۸ ق / ۱۲۰۴ - ۱۲۷۰ م) است. کتاب مورد نظر که پژوهش درباره منابع آن شده و اینک در دسترس شما پژوهشگران است.

۶۴) فرائد الدر

گوهرهای یگانه، نوشته ابن‌قتیبه ابومحمد عبدالله فرزند مسلم فرزند قتیبه دینوری مروزی کوفی بغدادی (۸۲۸ - ۸۸۹ م).
نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۲، ۵۱۷.

۶۵) الفردوس فی التاریخ

بهشت تاریخ، قسطا فرزند لوقا بعلبکی (ز: ۲۹۰ ق)،
نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۲، ۵۹۹.

۶۶) الفصد

خونگیری از رگ‌های در ژرفای تن قرارگرفته / نوشته جالینوس (۱۳۰ - ۲۰۰ م) است.
نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۷۳.

۶۷) الفهرست

یا فوز العلوم به دست‌آوردن دانش‌ها، نوشته ابن‌ندیم ابن‌ابی‌یعقوب ابوالفرج محمد فرزند ابویعقوب اسحاق فرزند محمد فرزند اسحاق وراق بغدادی (د: ۳۸۵ ق / ۹۹۵ م). بخش پزشکی در فن سوم از مقالات هفتم را از یحیی نحوی اسکندرانی روایت می‌کند. ابن‌ابی‌اصیبعه بیشتر داده‌های خود در باره پزشکان کهن یونان را از آن برداشت کرده است.
نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۴۶۳؛ ج ۲، ۵۱۴، ۵۱۷، ۵۱۹، ۵۴۵، ۵۷۶، ۵۹۷.

۶۸) القاطاجانس

کتاب جالینوس (۱۳۰ - ۲۰۰ م) درباره زخم‌ها و مرهم‌ها است.

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۲۴۰.

۶۹) کتاب إلى غلس

کتابی نامه‌نگاری شده به غلس اندیشمند، نوشته بطلمیوس است.

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۱۸۵، ۱۹۵.

۷۰) کتاب تاریخ

کتابی از ثابت حرانی ابوالحسن فرزند سنان فرزند ثابت فرزند قره حرانی صابی (د: ۳۶۵ ق / ۹۶۷ م). ابن ابی اصیبعه از کتاب تاریخ او روایت‌ها دارد که از سال ۲۹۵ ق / ۹۰۸ م آغاز می‌شود و تا زمان مرگ ثابت ادامه می‌یابد.

نک: عیون، نزار، ۳۰۴-۳۰۷؛ ذاکر، ج ۱، ۳۷۳، ۴۳۰؛ ج ۲، ۵۳۶-۵۳۹، ۵۴۵، ۵۴۷-۵۵۰، ۵۵۲-۵۵۷، ۵۶۵.

۷۱) کتاب تاریخ

خودنگاره‌ای از ابن لباد موصلی (۵۵۷-۶۲۹ ق) موفق‌الدین ابومحمد عبدالطیف فرزند یوسف فرزند محمد فرزند علی فرزند ابوسعید بغدادی (۵۵۷-۶۲۹ ق / ۱۱۶۲-۱۲۳۲ م) که برای فرزندش شرف‌الدین یوسف بغدادی است.

نک: عیون، نزار رضا، ۶۸۳-۶۹۶؛ ذاکر، ج ۳، ۱۱۶۷.

۷۲) کتاب جراب الدوله

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۴۵۰.

۷۳) کتاب في أخلاق النفس

کتابی درباره اخلاق و نفس و روان، نوشته جالینوس (۱۳۰-۲۰۰ م) است.

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۱۱۷، ۲۵۲.

۷۴) کتاب في الأخلاق

کتابی درباره اخلاق، نوشته جالینوس (۱۳۰-۲۰۰ م)، ج ۱، ۲۲۱، ۲۲۹-۲۳۰.

(۷۵) کتاب في الأمراض العسرة البرء

کتابی درباره بیماری‌های دشوار بهبودیافتنی، نوشته جالینوس (۱۳۰ - ۲۰۰ م) است.
 نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۲۳۹.

(۷۶) کتاب في التشریح

کتابی درباره آناتومی، نوشته جالینوس (۱۳۰ - ۲۰۰ م) است.
 نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۲۲۷.

(۷۷) کتاب في الحث على تعلم صناعة الطب

کتابی درباره تشویق برای فراگیری دانش پزشکی، نوشته اسکلیپوس فرزند اپولون است.
 نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۹۲؛ ج ۲، ۵۴۲.

(۷۸) کتاب في علاج التشریح

شناخت آناتومی و کالبدشناسی، نوشته جالینوس (۱۳۰ - ۲۰۰ م) است.
 نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۲۲۶، ۲۲۸، ۲۴۴.

(۷۹) کتاب من آراء أبقراط و افلاطون

نقد برخی از دیدگاه‌های بقراط و افلاطون، نوشته جالینوس (۱۳۰ - ۲۰۰ م) است.
 نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۱۸۳.

(۸۰) کناش الكبير

کتاب بزرگ و دایره‌المعارف پزشکی ۷۰ جلدی، نوشته آریاسیوس (۳۲۵ - ۴۰۰ م) است.
 نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۷۵، ۳۲۴، ۳۳۱، ۳۸۳، ۳۸۶.

(۸۱) الکنایات

کنایه‌ها، نوشته احمد جرجانی قاضی ابوالعباس فرزند محمد، ابن ابی‌اصیبعه از همین کتاب نقل قولی آورده است.
نک: عیون، نزار رضا، ۲۹۶؛ برگردان ذاکر، ج ۱، ۵۳۷.

(۸۲) کیموس الجید و الردیء

کیموس خوب و بد، نوشته جالینوس (۱۳۰ - ۲۰۰ م) است.
نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۲۴۴.

(۸۳) اللهو و الملاهی و نزهة المفکر الساهی فی الغناء و المغنین و المنادمة و المجالسة و أنواع**الاخبار و الملح**

خوشی و خوشگذرانی گشت و گذار فراموشکاری در ترانه و ترانه‌خوانان، هم‌نشینی و دیگر گونه‌های خبری و هر چیز دل‌نشین نوشته احمد سرخسی فرزند طیب (ک: ۲۸۶ ق / ۸۸۹ م) است که ابن ابی‌اصیبعه از آن روایت می‌کند.
نک: عیون، نزار رضا، ۲۹۲ - ۲۹۵؛ برگردان ذاکر، ج ۱، ۴۶۷؛ ج ۲، ۵۱۹، ۵۳۱، ۵۳۳.

(۸۴) محنة الطیب الفاضل

آزمون پزشک فرزانه / آزمون فرزانی پزشک نوشته جالینوس (۱۳۰ - ۲۰۰ م) است.
نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۲۳۶؛ ج ۳، ۱۲۳۵.

(۸۵) مختار الحکم و محاسن الکلم

گزیده‌های از پند و حکمت و برترین سخن‌ها، نوشته ابوالوفا مبشر امیر محمودالدوله فرزند فاتک (د: ۵۸۹ ق / ۱۱۹۳ م) است.

نک: عیون، نزار رضا، ۵۶۰ - ۵۶۱؛ ذاکر، ج ۱، ۷۳، ۹۲، ۱۲۰، ۱۲۶، ۱۵۰، ۱۶۰، ۱۷۶، ۱۸۸، ۲۵۴.

(۸۶) مذكرات شاذان

گفتگوهای یادآوری کننده، نوشته ابومعشر بلخی، جعفر فرزند محمد عمر بلخی منجم فلکی بغدادی خراسانی (د: ۲۷۲ق / ۸۸۶م) است.

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۲، ۵۱۴.

(۸۷) المعتبر

نوشته ابن ملکا اوحد الزمان ابوالبرکات هبه الله فرزند علی ملکا [ملکان] بغدادی (۴۸۰ - ۵۶۰ ق / ۱۰۸۷ - ۱۱۶۵ م) است. عیون، نزار رضا، ۳۷۴ - ۳۷۶؛ ذاکر، ج ۱، ۸۴.

(۸۸) المغرب عن محاسن أهل المغرب

پرده برداری از نیکی ها و خوبی های مردم سرزمین مغرب، ابویحیی الیسع فرزند عیسا فرزند حزم فرزند الیسع (د: ۵۷۵ ق / ۱۱۷۹ م).

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۲، ۸۳۷، ۸۳۸، ۸۴۳، ۸۶۴.

(۸۹) مفتاح الطب

کلید درهای دانش پزشکی، نوشته ابن هندو، ابوالفرج علی فرزند حسین (د: ۴۲۰ ق / ۱۰۲۹ م) است.

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۲۹۲؛ ج ۲، ۷۲۹، ۷۳۶.

(۹۰) مقالات في التشریح

گفتارهایی در دانش آناتومی و کالبدشناسی، نوشته جالینوس (۱۳۰ - ۲۰۰ م) است.

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۲۴۶.

(۹۱) مقالة في الإبدال

کتابچه ای درباره داروهای جایگزین، نوشته ابن بطلان، ابوالحسن مختار فرزند حسن فرزند عبدون فرزند سعدون فرزند بطلان نصرانی (د: ۴۵۸ ق / ۱۰۶۶ م) است.

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۲۷۸؛ ج ۲، ۵۵۸، ۷۲۶.

۹۲) مقالة في الاستفراغ

کتابچه‌ای دربارهٔ ارزشمندی و گونه‌های تهی‌سازی تن، نوشتهٔ دخواز مهذب‌الدین ابومحمد عبدالرحیم فرزند علی فرزند حامد (د: ۶۲۸ ق / ۱۲۳۱ م) است.

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۳، ۱۲۶۴.

۹۳) مقالة في التشریح علی رأی أبقرات

کتابچه‌ای دربارهٔ دیدگاه بقراط در دانش آناتومی نوشتهٔ جالینوس (۱۳۰ - ۲۰۰ م) است.

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۲۲۷، ۲۳۱.

۹۴) مقالة في التشریح علی رأی أرایسراطس

کتابچه‌ای دربارهٔ دیدگاه أرایسراطس در دانش آناتومی، نوشتهٔ جالینوس (۱۳۰ - ۲۰۰ م) است.

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۲۲۷.

۹۵) مقالة في التشریح

کتابچه‌ای در دانش آناتومی، نوشتهٔ جالینوس (۱۳۰ - ۲۰۰ م) نوشته است.

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۲۴۶.

۹۶) مقالة في السموم الحیوانات

کتابچه‌ای دربارهٔ زهرشناسی، نوشتهٔ دیسکوریدوس است.

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۱۴۰.

۹۷) مقالة في الصوت

کتابچه‌ای دربارهٔ آواشناسی، نوشتهٔ جالینوس (۱۳۰ - ۲۰۰ م) است.

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۲۲۷.

۹۸) مقالة في تحريم الدفن قبل أربع و عشرين ساعة

کتابچه‌ای درباره نادرستی خاکسپاری مُرده پیش از ۲۴ ساعت پس از مرگ، نوشته جالینوس (۱۳۰ - ۲۰۰ م) است.
 نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۲، ۵۶۰.

۹۹) مقالة في علة نقل الأطباء المهرة تدبير أكثر الأمراض التي كانت تعالج قديماً بالأدوية الحارة**إلى التدبير المبرد كالفالج و اللقوة و الاسترخاء و غيرها و مخالفتهم لمسطور القدماء**

کتابچه‌ای درباره چرایی جابه‌جا کردن شیوه درمان پزشکان زبردست کهن در درمان بیشتر بیماری‌ها با داروهای گرم‌تر به داروهای سردکننده، مانند بیماری‌هایی، همانند فلج، کژدهانی، سستی و فرهستگی تن و جزآن. نوشته ابن‌زرعه، ابوعلی عیسی فرزند اسحاق فرزند زرعه (۳۷۱ - ۴۴۸ ق / ۹۸۲ - ۱۰۵۶ م) است.
 نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۲، ۵۶۹، ۵۷۷، ۵۸۵.

۱۰۰) مقالة في علة نقل الأطباء المهرة تدبير أكثر الأمراض التي كانت تعالج قديماً بالأدوية**الحارة إلى التدبير المبرد**

کتابچه‌ای درباره چرایی جابه‌جا کردن شیوه درمان پزشکان زبردست کهن در درمان بیشتر بیماری‌ها با داروهای گرم‌تر به داروهای سردکننده، نوشته صاعد فرزند بشر [شرف] فرزند عبدوس (سده ۴ ه) است.
 نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۲، ۵۶۹.

۱۰۱) مقالة في مرض المراقيا و مداواته

کتابچه‌ای درباره بیماری مراقی و چگونگی درمان آن، نوشته صاعد فرزند بشر [شرف] فرزند عبدوس (سده ۴ ه) است.
 نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۲، ۵۷۰ - ۵۷۲.

۱۰۲) مقالة نقل الأطباء المهرة

کتابچه‌ای درباره چرایی جابه‌جا کردن شیوه درمان پزشکان زبردست کهن، نوشته ابن بطلان، ابوالحسن مختار فرزند حسن فرزند عبدون فرزند سعدون فرزند بطلان نصرانی (د: ۴۵۸ق / م ۱۰۶۶) است.

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۲، ۵۷۷، ۵۸۵، ۵۹۴.

۱۰۳) المقدمات

پیش‌درآمد، محمد جمحی فرزند سلام (ز: ۲۲۲ق / م ۳۰۸) است.

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۲۴۲، ۳۸۷.

۱۰۴) المقدمات

پیش‌درآمد؛ یا کنز الأطباء / گنجینه پزشکان، نوشته ابن بختویه ابوالحسن عبدالله فرزند عیسی فرزند بختویه (ز: ۴۲۰ق / م ۱۰۲۹). عیون، نزار، ۳۴۰؛ ذاکر، ج ۱، ۲۴۲؛ ۲، ۶۰۹.

۱۰۵) منافع الأعضاء

سودمندی‌های اندام‌ها / فیزیولوژی اندام‌ها، جالینوس (۱۳۰ - ۲۰۰م) است.

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۲۳۱.

۱۰۶) المنافع في كيفية تعليم صناعة الطب

سودمندی‌های چگونگی آموزش پزشکی، نوشته ابن‌رضوان ابوالحسن علی فرزند رضوان فرزند علی فرزند جعفر (د: ۴۵۳ق / م ۱۰۶۱).

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۲۸۷-۲۸۸، ۹۴۳.

(۱۰۷) مناقب الأطباء

کتابچه‌ای درباره خوبی‌ها و فرزاندگی پزشکان، نوشته ابوسعید عبیدالله (ز: ۴۵۰ ق / ۱۰۵۸ م) فرزند جبرائیل فرزند عبیدالله فرزند بختیشوع فرزند جبرائیل فرزند بختیشوع فرزند جورجیس فرزند جبرائیل (د: ۴۵۰ ق) است. کتابی است که اکنون در دسترس نیست.

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۲۸۵، ۴۶۴.

(۱۰۸) ناموس الطب البقراطي [البقراط]

نوشته بقراط (۴۶۰ - ۳۶۵ پ.م). ذاکر، ج ۱، ۱۱۵، ۱۳۱.

(۱۰۹) النبض الكبير

نبض و جهندگی سرخ‌رگ، جالینوس (۱۳۰ - ۲۰۰ م)، ج ۱، ۲۳۱.

(۱۱۰) نظم الجواهر

گوهر منظوم، نوشته ابن بطریق، سعید فرزند بطریق (د: ۳۲۸ ق / ۹۴۰ م).

نک: عیون، پژوهش نزار رضا، ۵۴۰؛ برگردان ذاکر، ج ۲، ۸۹۹، ۹۱۰.

(۱۱۱) نفي الغم

نوشته جالینوس (۱۳۰ - ۲۰۰ م) است.

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۲۴۶.

(۱۱۲) النهاية و الكفاية في تركيب العينين و خلقتهما و علاجهما و أدويتهما

کتاب نهایی و کافی در شناساندن ساختمان، ساختار و آفرینش چشم و چگونگی درمان بیماری‌های آن و داروهای درمان هر بیماری، نوشته خلف طولونی (ز: ۳۰۲ ق / ۹۱۵ م)، ج ۲، ۹۰۷.

(۱۱۳) نوادر في مقدمة المعرفة

گزیده‌ای از کتاب پیش‌درآمد شناخت بیماری بقراط، نوشته جالینوس (۱۳۰ - ۲۰۰ م) است.
نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۲۴۷.

(۱۱۴) النوامیس

قانون و احکام، نوشته افلاطون فرزند اریستون است.
نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۹۲، ۱۷۵، ۱۸۴، ۳۱۰؛ ذاکر، ج ۳، ۱۰۴۸.

(۱۱۵) نور الطرف و نور الظرف

نوشته ابراهیم حصری فرزند علی حصری است.
نک: عیون، نزار، ۱۳۰، ۲۰۳؛ ذاکر، ج ۱، ۳۶۸.

(۱۱۶) الهدایا و التحف

پیشکش‌ها و تحفه‌ها، نوشته ابوبکر خالدی است.
نک: عیون، نزار رضا، ۲۵۲؛ ذاکر، ج ۱، ۴۴۹.

(۱۱۷) ورطة الأجلاء عن [من] هفوة الأطباء

آسیب‌های بزرگ پدیدآمده از لغزش پزشکان نوشته حسن، ابوسعید فرزند احمد فرزند علی است.
نک: عیون، نزار رضا، ۳۱۴؛ ذاکر، ج ۲، ۵۷۱.

(۱۱۸) الوصیة

سفارش‌نامه، نوشته بقراط (۴۶۰ - ۳۶۵ پ.م). ذاکر، ج ۱، ۱۱۶، ۱۳۱.

(۱۱۹) یتیمه الدهر

گوهر یکتای زمانه، ثعالبی، علامه ابومنصور عبدالملک (۳۵۰ - ۴۲۹ ق / ۹۶۱ - ۱۰۳۸ م) فرزند محمد فرزند اسماعیل.

نک: عیون، نزار رضا، ۴۳۰؛ برگردان ذاکر، ج ۲، ۷۳۱.

بخش کسان

الف

ابن ابی اصیبعه نام بیش از چهار صد تن را به تنهایی و یا به همراه کتابشان به عنوان منبع اطلاعاتی خود در نگارش کتاب عیون الأنباء یاد می‌کند.

(۱) ابج

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۲۵.

(۲) ابراهیم (۷۷۹ - ۸۳۸ م)

ابواسحاق فرزند مهدی خلیفه عباسی

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۲۳۲ - ۲۳۶، ۳۵۸ - ۳۵۹، ۳۶۸ - ۳۶۹، ۴۰۶ - ۴۱۳، ۴۲۰.

(۳) ابراهیم حرانی،

ابواسحاق صابی کاتب فرزند سنان فرزند ثابت فرزند قره (۲۹۶ - ۳۳۵ ق / ۹۰۹ - ۹۴۷ م)

یاد او در گفتار دهم آمده است.

نک: عیون، نزار رضا، ۳۰۷؛ برگردان ذاکر، ج ۲، ۵۳۶، ۵۶۳.

(۴) ابراهیم حصری فرزند علی حصری

کتاب نور الطرف و نور الظرف

نک: عیون، نزار، ۲۰۳؛ برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۶۸.

(۵) ابراهیم فرزند ابوالفضل فرزند صدقه

ابن ابی اصیبعه روایت دیداری از نوشته او دارد.

نک: عیون، نزار رضا، ۶۴۲؛ برگردان ذاکر، ج ۳، ۱۰۸۸.

۶) ابراهیم فرزند فزارون (ز: ۲۲۵ق)

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۴۲۸.

۷) ابراهیم فرزند قاسم کاتب

او نویسنده کتاب أخبار حجاج است.

کتاب أخبار حجاج،

نک: عیون، نزار، ۱۸۰؛ برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۳۰.

۸) ابراهیم هاشمی فرزند عباس فرزند طومار

روایت شنیداری و گفتگوگری با ابن ابی اصیبعه دارد. ابن ابی اصیبعه از او به گونه شنیداری بخش دوران عباسی روایت می‌کند.

نک: عیون، نزار، ۲۷۶؛ برگردان ذاکر، ج ۱، ۴۹۲.

ابراهیم: ابن سویدی

۹) ابراهیم، ابواسحاق فرزند مهدی خلیفه

او عموی مأمون (۱۷۵-۲۱۸ق) است.

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۵۲-۳۵۳.

۱۰) ابن ابجر، عبدالملک کنانی (ز: ۹۹ق / ۷۱۷م)

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۱۵-۳۱۶.

۱۱) ابن ابی اشعث (د: ۳۶۰ق / ۹۷۱م)

ابوجعفر احمد فرزند محمد فرزند ابواسعث (د: ۳۶۰ق / ۹۷۱م). زندگی‌نامه‌اش در گفتار دهم آمده است.

نک: هدیه العارفین، ج ۱، ۶۵؛ عیون، نزار رضا، ۳۳۱-۳۳۲؛ برگردان ذاکر، ج ۳، ۱۰۵۳.

۱۲) ابن ابی اصبع کاتب

ابومحمد بدر

نک: عیون، نزار رضا، ۲۰۲؛ برگردان، ج ۱، ۳۶۹ - ۳۷۰.

۱۳) ابن ابی اصیبعه (۵۹۵ - ۶۶۸ ق / ۱۱۹۹ - ۱۲۷۰ م)

موفق الدین ابوالعباس احمد فرزند قاسم فرزند خلیفه سعدی خزرجی طیب (۵۹۵ - ۶۶۸ ق / ۱۱۹۹ - ۱۲۷۰ م) نویسنده کتاب عیون الأنباء فی طبقات الأطباء، سرتاسر متن با واژه «اقول» صدها بار آمده است.

۱۴) ابن ابی ایوب

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۴۴۶.

۱۵) ابن ابی رمثه

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۱۵.

۱۶) ابن ابی رندقه طرطوشی (۴۵۱ - ۵۲۰ ق / ۱۰۵۹ - ۱۱۲۶ م)

نک: عیون، نزار رضا، ۶۱۳؛ ذاکر، ج ۳، ۱۰۵۳.

۱۷) ابن ابی صادق (د: ۴۶۰ ق / ۱۰۶۸ م)

ابوالقاسم عبدالرحمان فرزند علی فرزند احمد فرزند ابوصادق نیشابوری (د: ۴۶۰ ق / ۱۰۶۸ م)

زندگی نامه اش در بخش یازدهم آمده است. ابن ابی اصیبعه از گفته او و از کتاب شرح المسائل حنین وی روایت می کند.

نک: هدیه العارفین، ج ۱، ۵۱۷؛ عیون، نزار رضا، ۴۶۱؛ برگردان ذاکر، ج ۲، ۵۷۴، ۷۷۵ - ۷۷۵، ۱۲۳۱، ۱۲۶۹.

شرح کتاب المسائل فی الطب لحنین بن اسحاق

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۲، ۷۷۵.

۱۸) ابن ابی صلت

الرسالة المصرية

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۲، ۹۴۸ - ۹۴۹.

۱۹) ابن ابی عینیہ

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۱۵.

ابن ابی غانم: ابومسلم فرزند ابوغانم

۲۰) ابن ابی فروه (۱۱۱ - ۱۶۹ ق / ۷۲۹ - ۷۵۸ م)

ابوالفضل ربیع فرزند محمد فرزند ابوفروه کیسان (۱۱۱ - ۱۶۹ ق / ۷۲۹ - ۷۵۸ م)

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۳۴ - ۳۳۸.

۲۱) ابن آمدی، ابوالحسین

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۲، ۵۶۷.

۲۲) ابن باجه

ابوبکر محمد فرزند یحیی فرزند صائغ

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۲، ۸۵۹.

۲۳) ابن بختویه (ز: ۴۲۰ ق / ۱۰۲۹ م)

ابوالحسن عبدالله فرزند عیسی فرزند بختویه (ز: ۴۲۰ ق / ۱۰۲۹ م)

او در سال ۴۲۰ ق / ۱۰۲۹ م زنده بوده و کتاب المقدمات از اوست که به کنز الأطباء نیز شناخته می شود. گزاره او در گفتار

دهم آمده است.

کتاب المقدمات

نک: عیون، نزار رضا ۳۴۰؛ برگردان ذاکر، ج ۱، ۲۴۲.

۲۴) ابن بدوخ (د: ۵۷۵ ق / ۱۱۷۹ م)

ابوجعفر عمر فرزند علی فرزند بدوخ قلعی مغربی (د: ۵۷۵ ق / ۱۱۷۹ م)

او سراینده و پزشک است.

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۳، ۱۰۶۹ - ۱۰۷۰.

(۲۵) ابن بصاقه

فخرالقضات، او سراینده است.

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۳، ۱۰۹۸.

(۲۶) ابن بطریق (د: ۳۲۸ ق / ۹۴۰ م)

سعید فرزند بطریق (د: ۳۲۸ ق / ۹۴۰ م)، برداشت ابن ابی اصیبعه از کتاب نظم الجوهر او).

کتاب نظم الجوهر

نک: عیون، نزار رضا، ۵۴۰؛ ج ۲، ۸۹۹، ۹۱۰.

(۲۷) ابن بطلان (د: ۴۵۸ ق / ۱۰۶۶ م)

ابوالحسن مختار فرزند حسن فرزند عبدون فرزند سعدون فرزند بطلان نصرانی (د: ۴۵۸ ق / ۱۰۶۶ م). کتاب او دعوة

الأطباء است. هم‌چنین رساله‌ای به نام علة نقل الأطباء دارد. گزاره‌اش در گفتار دهم آمده است.

نک: عیون، نزار رضا ۳۲۵ - ۳۲۸؛ اعلام زرکلی، ج ۸، ۶۹؛

تنها: عیون، برگردان ج ۱، ۲۸۴، ۴۵۰؛ ج ۲، ۵۹۰ - ۵۹۳.

کتاب دعوة الأطباء

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۲، ۵۹۴، ۶۱۰.

مقالة في الإبدال

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۲، ۵۵۸.

مقالة نقل الأطباء المهرة

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۲، ۵۹۴.

(۲۸) ابن تلمیذ (۴۶۶ - ۵۶۰ ق / ۱۰۷۴ - ۱۱۶۵ م)

امین الدوله موفق الدین ابوالحسن هبة الله فرزند ابوالعلاء صاعد فرزند ابراهیم فرزند (۴۶۶ - ۵۶۰ ق / ۱۰۷۴ - ۱۱۶۵ م)
 نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۲، ۶۵۱ - ۶۲۳.

(۲۹) ابن توفیل (د: ۲۶۹ ق / ۸۸۳ م)

سعید فرزند توفیل (د: ۲۶۹ ق / ۸۸۳ م)
 نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۲، ۹۰۲ - ۹۰۷.

(۳۰) ابن جزار (۲۸۵ - ۳۶۸ ق / ۸۹۸ - ۹۷۹ م)

ابوجعفر احمد فرزند ابراهیم فرزند ابو خالد جزار قیروانی
 کتاب أخبار الدولة.

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۲، ۸۰۹.

(۳۱) ابن جلجل (د: ۳۸۰ ق / ۹۹۰ م)

ابوداود سلیمان فرزند حسان اندلسی (د: ۳۸۰ ق / ۹۹۰ م) نویسنده کتاب طبقات الأطباء و الحكماء است. گویا نخستین تاریخ پزشکی نگار در سرزمین مغرب باشد. گزاره او در گفتار سیزدهم آمده است.

نک: ریحانة الأدب، ج ۵، ۲۸۹؛ عیون، نزار رضا، ۴۹۳ - ۴۹۵؛ ج ۱، ۱۰۴، ۱۱۹، ۱۷۵، ۲۳۱، ۲۳۶، ۳۰۰، ۳۰۸، ۳۱۵، ۴۱۶، ۴۳۸، ۴۶۷ - ۴۶۸؛ ج ۲، ۵۱۴، ۵۶۵، ۵۹۷، ۸۰۶، ۸۱۱، ۸۲۱، ۸۲۳ - ۸۲۴، ۸۲۷، ۸۳۲ - ۸۳۵.

(۳۲) ابن جمیع مصری (د: ۵۹۴ ق / ۱۱۹۸ م)

شیخ موفق شمس الریاسة ابوالعشایر هبة الله فرزند زین فرزند حسن فرزند افرائیم فرزند یعقوب فرزند اسماعیل فرزند جمیع اسراییلی، در کتاب التصریح بالمکنون فی تنقیح القانون. زندگی نامه اش را در گفتار چهاردهم ببینید. (

نک: أعلام زرکلی، ج ۹، ۵۸؛ عیون، نزار رضا، ۵۷۶ - ۵۷۹؛ ج ۲، ۸۶۴، ۹۵۹ - ۹۶۳.

(۳۳) ابن چکینا، محمد

سراینده

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۲، ۶۳۴.

(۳۴) ابن حصین (سده ۶هـ)

ابوالقاسم عمر (سده ۶هـ) است که اجازه روایت به ابن نقاش (د: ۵۷۴ق) داده است

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۳، ۱۰۷۹.

(۳۵) ابن حمدون

ابوبکر محمد فرزند عبدالله فرزند محمد رازی راوی مستقیم قاضی تنوخی است.

نک: عیون، نزار رضا، ۴۱۸؛ برگردان ذاکر، ج ۲، ۷۰۷.

(۳۶) ابن حمویه (ز: ۶۱۵ق / ۱۲۱۸م)

ابوالحسن فرزند عمر فرزند ابوالحسن فرزند محمد (ز: ۶۱۵ق / ۱۲۱۸م)، ج ۳، ۱۲۴۰.

(۳۷) ابن حمویه (۶۴۴ - ۷۲۲ق)

صدرالدین حمویه، ابراهیم فرزند سعدالدین محمد فرزند مؤیدالدین حموی جونی

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۳، ۱۲۳۹.

(۳۸) ابن حمید

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۱۴.

(۳۹) ابن حیان

نک: عیون، برگردان ذاکر، ابوالفرج، ج ۳، ۱۰۵۳.

(۴۰) ابن خطیب الری (۵۴۴ - ۶۰۶ق / ۱۱۴۹ - ۱۲۰۹م)

امام فخر رازی، ابو عبدالله محمد فرزند عمر فرزند حسین، متکلم، مفسر قرآن، پزشک و سراینده است.

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۲، ۷۷۶-۷۹۲.

(۴۱) ابن خمار (۳۳۰ - ۴۴۰ ق / ۹۴۲ - ۱۰۴۸ م)

ابوالخیر حسن فرزند سوار فرزند بابا فرزند بهنام با آوازۀ ابن خمار (۳۳۰ - ۴۴۰ ق / ۹۴۲ - ۱۰۴۸ م). یادش در گفتار یازدهم آمده است.

نک: عیون، نزار رضا، ۴۲۸ - ۴۲۹؛ ج ۱، ۲۹۲؛ ج ۲، ۷۱۱.

(۴۲) ابن دایه (۲۶۵ ق / ۸۷۸ م)

ابوالحسن یوسف فرزند ابراهیم منجم حاسب (۲۶۵ ق / ۸۷۸ م)، برده ابراهیم فرزند مهدی یکی از خلیفگان عباسی است که ابن ابی اصیبعه در بسیاری از بخش‌های وابسته به دوران عباسیان تا پایان سده سوم هجرت، از او بسیار روایت می‌کند. فرزندش ابوجعفر احمد (د: ۳۳۴ ق / ۹۴۶ م) دارای کتاب أخبار الأطباء است. (ریحانة الأدب، ج ۵، ۳۳۶) این کتاب را زرکلی از آن پدر یوسف می‌داند که ابن ابی اصیبعه از آن بی‌آوردن نام کتاب، بسیار یاد می‌کند.

نک: أعلام زرکلی، ج ۹، ۲۸۰ - ۲۸۱؛ عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۲۳۲، ۳۲۲ - ۳۲۴، ۳۴۸ - ۳۵۹، ۳۹۰ - ۳۹۲، ۳۹۵ - ۳۹۶، ۴۰۱، ۴۰۴، ۴۰۶، ۴۱۱ - ۴۲۹، ۴۳۰، ۴۳۱، ۴۳۵، ۴۳۹ - ۴۴۸، ۴۵۳، ۴۵۶، ۴۵۸؛ ج ۲، ۸۰۱.

کتاب أخبار الأطباء

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۸۳۵.

(۴۳) ابن رحبی، شرف‌الدین (۵۸۳ - ۶۷۷ ق / ۱۱۸۷ - ۱۲۶۹ م)

ابوالحسن، علی رَحَبی فرزند یوسف فرزند حیدر فرزند حسن، پزشک و سراینده است.

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۳، ۱۱۳۸ - ۱۱۴۴.

(۴۴) ابن رضوان (د: ۴۵۳ ق / ۱۰۶۱ م)

ابوالحسن علی فرزند رضوان فرزند علی فرزند جعفر (د: ۴۵۳ ق / ۱۰۶۱ م). او کتاب شرح کتاب جالینوس فی فرق الطب را نوشته است. گزاره‌اش در گفتار چهاردهم عیون، نزار رضا، ۵۶۱ - ۵۶۷ آمده است. (أعلام زرکلی، ج ۵، ۱۰۰).

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۲، ۵۹۰، ۵۹۱، ۵۹۴، ۹۳۳، ۹۳۵-۹۴۷، ۹۶۰؛ ج ۳، ۱۰۵۱.

شرح کتاب جالینوس في فرق الطب

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۷۶

المنافع في كيفية تعليم صناعة الطب

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۲۸۷؛

(۴۵) ابن رقیقه (۵۶۴ - ۶۳۵ ق / ۱۱۶۹ - ۱۲۳۸ م)

سدیدالدین ابوالثناء محمود فرزند عمر فرزند محمد فرزند ابراهیم فرزند شجاع شیبانی حانوی (۵۶۴ - ۶۳۵ ق / ۱۱۶۹ - ۱۲۳۸ م). ابن ابی اصیبعه بیشتر به گونه شنیداری از او روایت می کند و زندگی نامه اش را در گفتار پانزدهم می آورد، تاریخ نگار، پزشک و سراینده.

نک: عیون، نزار رضا، ۷۰۳-۷۱۷؛ برگردان ذاکر، ج ۲، ۶۱۰، ۶۲۹؛ ج ۳، ۱۰۹۱، ۱۱۸۵ - ۱۲۰۱.

(۴۶) ابن زبیر

قاضی نفیس الدین (۵۵۵ - ۶۳۶ ق / ۱۱۶۰ - ۱۲۴۱ م)، روایت شنیداری و گفتگوگری با ابن ابی اصیبعه دارد.

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۲، ۹۴۵ - ۹۵۵، ۹۵۷، ۹۶۶، ۹۷۲.

(۴۷) ابن زرعه

ابوعلی اسحاق

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۲، ۵۷۶.

(۴۸) ابن زرعه (۳۷۱ - ۴۴۸ ق / ۹۸۲ - ۱۰۵۶ م)

ابوعلی عیسی فرزند اسحاق فرزند زرعه (۳۷۱ - ۴۴۸ ق / ۹۸۲ - ۱۰۵۶ م)

مقاله في علة نقل الأطباء المهرة تدبير أكثر الأمراض التي كانت تعالج قديماً بالأدوية الحارة إلى التدبير المبرد كالفالج و اللقوة و الاسترخاء و غيرها و مخالفتهم لمسطور القدماء.

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۲، ۵۶۹، ۵۷۷، ۵۸۵.

(۴۹) ابن زهر ابو عبدالله محمد (سده ۷هـ)

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۲، ۸۷۶.

ابن زهر: حفید ابوبکر

(۵۰) ابن زهر (۴۶۴ - ۵۵۷ ق / ۱۰۷۲ - ۱۱۶۲ م)

ابومروان عبدالملک فرزند محمد فرزند مروان فرزند زهر ایادی (۶۶۴ - ۵۵۷ ق / ۱۰۷۲ - ۱۱۶۲ م) کتاب التیسیر فی المداواة و التدبیر از آن او است. (نک: عیون، نزار رضا، ۵۱۸-۵۲۱: أعلام زرکلی، ج ۴، ۳۰۳).

تنها: عیون برگردان ذاکر، ج ۲، ۸۶۳، ۸۶۴.

کتاب التیسیر فی المداواة و التدبیر

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۲، ۸۶۹.

(۵۱) ابن سویدی (۶۰۰ - ۶۹۰ ق / ۱۲۰۴ - ۱۲۹۱ م)

عزالدین ابواسحاق ابراهیم فرزند محمد فرزند سویدی، سراینده و پزشک، او را در گفتار پانزدهم یاد کرده است. روایت شنیداری و گفتگوگری مستقیم با ابن ابی اصیبعه دارد.

نک: عیون، نزار رضا، ۷۵۹-۷۶۱؛ برگردان ذاکر، ج ۳، ۱۱۰۷-۱۱۰۸، ۱۲۶۷-۱۲۶۹؛ هدیه العارفین، ج ۱، ۱۲.

(۵۲) ابن سینا (۳۷۰ - ۴۲۸ ق / ۹۸۰ - ۱۰۳۷ م)

شیخ الرییس ابوعلی فرزند حسین فرزند سینا (۳۷۰ - ۴۲۸ ق / ۹۸۰ - ۱۰۳۷ م)

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۲، ۷۴۰-۷۷۱، ۷۷۵، ۸۶۱، ۹۷۳-۹۷۴، ۱۰۷۰، ۱۱۵۳، ۱۱۵۷-۱۱۵۸، ۱۲۱۶، ۱۲۱۹، ۱۲۶۹.

(۵۳) ابن شوعه، موفق (۵۷۹ ق / ۱۱۸۳ م)

نک: عیون، برگردان ذاکر، ۹۶۵-۹۶۶.

(۵۴) ابن صیرفی

ابن منجب، ابن سلیمان ابوالقاسم علی فرزند منجب فرزند سلیمان مصری (د: ۵۴۲ق و یا ۵۵۰ق). او نگارنده قانون دیوان الرسائل است.

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۲، ۸۴۶؛ ریحانة الأدب، ج ۶، ۵۶؛ هدیه العارفين، ج ۱، ۶۹۸.

(۵۵) ابن طولون، احمد

نک: عیون، برگردان ذاکر، ۹۰۱-۹۰۷.

(۵۶) ابن عباد (۳۲۶ - ۳۸۵ق)

ابوالقاسم اسماعیل صاحب فرزند عباد فرزند عباس، با آوازه شیخ امین (۳۲۶ - ۳۸۵ق)
نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۸۱-۳۸۳.

(۵۷) ابن عباس (۶۱۹ - ۶۸۷م)

عبدالله فرزند عباس فرزند عبدالمطلب (۶۱۹ - ۶۸۷م)، پسرعموی پیامبر (ص)
نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۷۲، ۳۲۱.

(۵۸) ابن عدی، ابوزکریا یحیی (سده ۵هـ)

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۲، ۵۷۶.

(۵۹) ابن عدی

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۷۳. نک: یحیی منطقی

(۶۰) ابن عنین، شرف الدین

روایت شنیداری و گفتگوگری مستقیم با ابن ابی اصیبعه دارد

نک: عیون، نزار رضا، ۶۱۰؛ برگردان ذاکر، ج ۲، ۷۷۷-۷۷۸؛ ج ۳، ۱۰۴۸.

ابن عوف: عمر فرزند عوف

ابن فانتک: ابوالوفا مبشر امیر محمودالدوله

(۶۱) ابن قارن رازی

شاگرد بوبکر محمد فرزند زکریا رازی (د: ۳۱۳ ق / ۹۲۵ م) پزشک پرآوازه ایرانی است.

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۲، ۷۰۷.

(۶۲) ابن قاضی یمن (ز: ۶۴۸ ق / ۱۲۵۰ م)

شرف الدین اسماعیل فرزند عبدالله فرزند عمر کاتب (ز: ۶۴۸ ق / ۱۲۵۰ م) سراینده و پزشک.

نک: عیون، نزار رضا، ۷۲۷؛ برگردان ذاکر، ج ۳، ۱۲۱۶.

(۶۳) ابن قتیبه (۸۲۸ - ۸۸۹ م)

ابومحمد عبدالله فرزند مسلم فرزند قتیبه دینوری مروزی کوفی بغدادی (۸۲۸ - ۸۸۹ م). او در سال ۲۷۰ ق؛ و یا ۲۷۱ ق؛

و یا ۲۷۶ ق / ۸۸۳؛ و یا ۸۸۴؛ و یا ۸۸۹ م درگذشت. نک: فهرستع، ابن ندیم، ۸۵؛ ریحانة الأدب، ج ۶، ۱۱۳ - ۱۱۴.

کتاب فرائد الدر

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۲، ۵۱۷.

(۶۴) ابن قف (۶۳۰ - ۶۸۵ ق / ۱۲۳۳ - ۱۲۸۶ م)

موفق الدین یعقوب فرزند اسحاق فرزند قف نصرانی. یاد او در گفتار پانزدهم آمده است.

نک: عیون، نزار رضا، ۷۶۷ - ۷۶۸؛ برگردان ذاکر، ج ۲، ۵۸۶.

(۶۵) ابن کندی

[کریدی] قاضی نجم الدین عمر فرزند محمد، روایت شنیداری و گفتگوگری با ابن ابی اصیبعه دارد.

نک: عیون، نزار رضا، ۲۶؛ برگردان ذاکر، ج ۱، ۸۴.

(۶۶) ابن کریدی

قاضی نجم الدین عمر فرزند محمد، روایت شنیداری و گفتگوگری با ابن ابی اصیبعه دارد.

نک: عیون، نزار رضا، ۳۷۶؛ برگردان ذاکر، ج ۱، ۸۴، ۲۵۱.

(۶۷) ابن لباد موصلی (۵۵۷ - ۶۲۹ق)

موفق الدین ابومحمد عبدالطیف فرزند یوسف فرزند محمد فرزند علی فرزند ابوسعید بغدادی (۵۵۷ - ۶۲۹ق / ۱۱۶۲ - ۱۲۳۲م). یاد او در گفتار پانزدهم آمده است

نک: عیون، نزار رضا، ۶۸۳ - ۶۹۶، ج ۳، ۱۱۴۷ - ۱۱۷۴

کتاب تاریخ خودنگاره‌ای از او برای فرزندش شرف‌الدین یوسف بغدادی

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۳، ۱۱۶۷.

(۶۸) ابن لبودی (ز: ۶۶۶ق / ۱۲۶۸م)

نجم‌الدین ابوزکریا یحیی فرزند حکیم شمس‌الدین محمد فرزند عبدان فرزند عبدالواحد (ز: ۶۶۶ق / ۱۲۶۸م)، پزشک و سراینده.

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۳، ۱۱۲۵ - ۱۱۳۰.

(۶۹) ابن ماسه، عیسی (سده ۳ه)

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۴۹، ۳۷۴، ۴۰۶، ۴۳۸.

(۷۰) ابن ماسویه (د: ۲۴۳ق / ۸۵۷م)

ابوزکریا یوحنا فرزند ماسویه (د: ۲۴۳ق / ۸۵۷م)

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۴۵، ۳۴۹، ۴۳۸ - ۴۵۳.

(۷۱) ابن مدبر، ابراهیم فرزند محمد

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۷۴.

(۷۲) ابن مشعوف

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۴۴۶.

(۷۳) ابن مطران

موفق الدین ابونصر اسعد فرزند ابوالفتح الیاس فرزند جرجیس مطران (د: ۵۸۷ ق / ۱۱۹۱ م). کتاب او بستان الأطباء و روضة الألباء است. ابن ابی اصیبعه در گفتار دهم کتابش گزاره او را آورده است. نک: عیون، نزار رضا، ۶۵۱ - ۶۵۹) تنها: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۶۶، ۶۷، ۶۹، ۷۰، ۲۳۱؛ ج ۲، ۶۲۵؛ ج ۳، ۱۰۵۳ - ۱۰۵۴، ۱۱۰۳ - ۱۱۱۳. کتاب بستان الأطباء و روضة الألباء

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۶۵، ج ۳، ۱۱۱۲.

(۷۴) ابن معرف (ز: ۵۴۷ ق / ۱۱۵۲ م)

بلمظفر مصر فرزند کحکود فرزند معرف (ز: ۵۴۷ ق / ۱۱۵۲ م). روایت شنیداری و گفتگوگری با ابن ابی اصیبعه دارد دارد و گزاره اش در گفتار چهاردهم آمده است. (نک: عیون، نزار رضا، ۵۷۱). تفسیر الاسکندر لکتاب الکون و الفساد لارسطاطالیس نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۲، ۷۱۰ - ۷۱۱، ۹۵۲.

(۷۵) ابن ملکا (۴۸۰ - ۵۶۰ ق / ۱۰۸۷ - ۱۱۶۵ م)

اوحدالزمان ابوالبرکات هبه الله فرزند علی ملکا [ملکان] بغدادی (۴۸۰ - ۵۶۰ ق / ۱۰۸۷ - ۱۱۶۵ م) گزاره او در گفتار دهم آمده است. (نک: عیون، نزار رضا، ۳۷۴ - ۳۷۶؛ أعلام زرکلی، ج ۹، ۶۳).

کتاب المعتبر

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۸۴.

(۷۶) ابن نحاس

شیخ موفق الدین هبه الله ابوالقاسم فرزند عبدالوهاب فرزند محمد فرزند علی کاتب، سراینده نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۳، ۱۲۱۶.

(۷۷) ابن ندیم (د: ۴۳۸ ق / ۱۰۴۷ م)

ابن ابی یعقوب ابوالفرج محمد فرزند ابویعقوب اسحاق فرزند محمد فرزند اسحاق وراق بغدادی (د: ۴۳۸ ق / ۱۰۴۷ م). اسماعیل پاشا بغدادی مرگ او را به سال ۳۸۵ ق یاد می کند. (هدیة العارفین، ج ۲، ۵۵) او بخش پزشکی را در فن سوم از مقالات هفتم کتاب فهرست و یا فوز العلوم، از یحیی نحوی اسکندرانی می آورد که ابن ابی اصیبعه بیشتر داده های خود در باره پزشکان کهن یونان را از آن برداشت می کند. (أعلام زرکلی، ج ۶، ۲۵۳).

تنها: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۲۸۴، ۴۳۹.

کتاب الفهرست

، ج ۱، ۴۶۳؛ ج ۲، ۵۱۴، ۵۱۷، ۵۱۹، ۵۴۵، ۵۷۶، ۵۹۷.

(۷۸) ابن نفاذه

بهاءالدین فرزند نفاذه کاتب، همروزگار ابن ابی اصیبعه است.

نک: ریحانة الأدب، ج ۶، ۲۰۵؛ عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۸۳.

(۷۹) ابن نقاش (د: ۵۷۴ ق / ۱۱۷۹ م)

ابوالحسن علی فرزند ابوعبدالله عیسی فرزند هبة الله نقاش (د: ۵۷۴ ق / ۱۱۷۹ م)، سراینده و پزشک

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۳، ۱۰۷۹.

۸۰) ابن هارون ترحالی، ابوجعفر

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۲، ۸۸۲.

(۸۱) ابن هندو (د: ۴۲۰ ق / ۱۰۲۹ م)

ابوالفرج علی فرزند حسین (د: ۴۲۰ ق / ۱۰۲۹ م)، پزشک و سراینده.

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۲۹۲، ۷۳۱-۷۳۶.

کتاب مفتاح الطب

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۲۹۲؛ ج ۲، ۷۲۹، ۷۳۶.

۸۲) ابن هیثم

ابوعلی محمد فرزند حسن فرزند هیثم (د: ۱۹۰ق / ۱۰۲۹م). زندگی نامه اش در گفتار چهاردهم آمده است.

نک: عیون، نزار رضا، ۵۵۰ - ۵۶۰؛ برگردان ذاکر، ج ۲، ۹۱۸، ۹۲۱، ۹۲۹؛ ریحانة الأدب، ج ۶، ۲۰۵.

ابواحمد: حسن عسکری

۸۳) ابواسحاق فرزند هارون رشید خلیفه

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۴۵.

ابواسحاق: الف) ابراهیم حرانی؛ ب) ابن سویدی.

۸۴) ابواصبغ فرزند حوی (سده ۴هـ)

ابواصبغ فرزند خیوی رازی

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۲، ۸۲۱.

ابوالحجاج: الف) رضی الدین رحبی؛ ب) یوسف کحال

ابوالحسن: الف) ابن تلمیذ؛ ب) ابن دایه؛ ج) ابن نقاش؛ د) ثابت حرانی، ابوالحسن فرزند ابواسحاق ابراهیم؛ ه) ثابت

حرانی ابوالحسن فرزند سنان فرزند ثابت؛ و) رشیدالدین ابوالحسن؛ ز) عقیف الدین ابوالحسن؛ ح) علی آمدی؛ ط) علی

شافعی یزدی؛ ی) علی فرزند عبدالعزیز؛ یا) محمد شریف ابوالحسن؛ یب) مسعودی

ابوالحسین: الف) ابن آمدی؛ ب) محمد بصری

ابوالحکم: عبیدالله باهلی

ابوالحوافر: جمال الدین

ابوالخیر: ابن خمار حسن

ابوالعباس: الف) ابن ابی اصیبعه؛ ب) احمد اشبیلی؛ ج) معتمد علی الله ابوزکریا

ابوالغنائم: نجم الدین

بررسی منابع عیون الأنباء ابن ابی اصیبعه

۴۱

۸۵) ابوالفتح فرزند مهنا نصرانی

روایت شنیداری و گفتگوگری با ابن ابی اصیبعه دارد.

نک: عیون، نزار رضا، ۶۶۱؛ برگردان ذاکر، ج ۳، ۱۱۱۶.

ابوالفتوح: کشاجم سندی

۸۶) ابوالفرج اصفهانی

علی فرزند حسین فرزند محمد فرزند هیثم (د: ۳۵۶ ق / ۹۶۷ م) از کتاب الأغانی و کتاب المجرّد برداشت داشته است.

(کشف الظنون، ج ۱، ۱۲۹)؛

تنهایی: عیون، برگردان ذاکر ج ۱، ۳۱۴، ۳۶۴.

کتاب الأغانی الكبير

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۱۵، ۳۱۷، ۳۳۱.

۸۷) ابوالفرج فرزند طیب (ز: ۴۰۶ ق / ۱۰۱۶ م)

تنها: عیون، برگردان ذاکر، ج ۲، ۵۸۸.

کتاب تفسیر کتاب اغلوqn لجالینوس

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۲، ۵۸۶.

۸۸) ابوالفرج فرزند نوما

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۲، ۶۲۵.

۸۹) ابوالفرج مسیحی

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۲، ۶۲۵.

ابوالفرج: الف) ابن حیان؛ ب) ابن ندیم؛ ج) ابن هندو؛ د) یبرودی

ذاکر
دکتر محمد ابراهیم

۹۰) ابوالفضل حسدای فرزند یوسف حسدای اسرایلی

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۲، ۸۱۸.

۹۱) ابوالفضل فرزند ملحی

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۳، ۱۰۵۶.

ابوالفضل: الف) شریف کحال؛ ب) شمس‌الدین شیخ؛ ج) عبدالمنعم غسانی؛ د) محمد مهندس

۹۲) ابوالقاسم معاجینی اندلسی (سده ۷ هـ / ۱۳ م)

ابن ابی اصیبعه روایت شنیداری و گفتگوگری مستقیم از او دارد.

نک عیون، نزار رضا، ۵۲۰؛ برگردان ذاکر، ج ۲، ۸۶۷.

ابوالقاسم: الف) ابن ابی صادق؛ ب) ابن حصین؛ ج) ابن نحاس؛ د) رییس ابوالقاسم؛ ه) علی؛ و) هشام طبیب؛ ز) صاعد

اندلسی؛ ط) هبة الله کولمی.

۹۳) ابوالکرم طبیب

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۳، ۱۰۵۳.

ابوالمجد: محمد باهلی

ابوالنداء: عرقله

۹۴) ابوالوفا مبشر امیر محمودالدوله فرزند فاتک (د: ۵۸۹ق / ۱۱۹۳م)

او نویسنده مختار الحکم و محاسن الکلم است. گزاره او در گفتار چهاردهم کتاب عیون الأنباء آمده است (عیون، نزار رضا، ۵۶۰ - ۵۶۱)؛ به تنهایی: ج ۱، ۹۳، ۱۶۷، ۱۸۹ - ۱۹۰، ۲۴۰، ۲۴۳، ۲۴۶، ۲۵۰؛ ج ۲، ۵۷۶، ۹۳۳ - ۹۳۴.

کتاب مختار الحکم و محاسن الکلم، ج ۱، ۷۳، ۹۲، ۱۲۰، ۱۲۶، ۱۵۰، ۱۶۰، ۱۷۶، ۱۸۸، ۲۵۴.

۹۵) ابوالیمن تاج‌الدین فرزند حسن کندی (سده ۷ هـ)

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۳، ۱۲۳۳.

۹۶) ابوبکر خالدی

کتاب الهدایا و التحف.

نک: عیون، نزار رضا، ۲۵۲؛ برگردان ذاکر، ج ۱، ۴۴۹.

۹۷) ابوبکر فرزند عبدالرحمان فرزند حرث فرزند هشام

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۱۹.

ابوبکر: الف) ابن باجه؛ ب) ابن حمدون

۹۸) ابوجابر مغربی

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۶۶.

ابوجعفر: الف) ابن بذوخ؛ ب) احمد فرزند حسان؛ ج) احمد فرزند یوسف؛ د) محمد طبری

۹۹) ابوحلیقه (ز: ۶۴۸ ق / ۱۲۵۰ م)

حکیم رشیدالدین فرزند فارس فرزند ابوسلیمان (ز: ۶۴۸ ق / ۱۲۵۰ م)

نک: عیون، برگردان ذاکر، ۹۷۴، ۹۷۹، ۹۹۱.

ابوخطاب: محمد

۱۰۰) ابوذئب

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۱۷.

ابوریحان: بیرونی

ابوزکریا: الف) ابن لبودی؛ ب) ابن ماسویه؛ ج) یحیی بیاسی.

ابوزید: حنین فرزند اسحاق

ابوسعید: الف) حسن، ابوسعید؛ ب) رشیدالدین؛ ج) زاهد العلماء

ابوسلیمان سجستانی: محمد منطقی ابوسلیمان فرزند طاهر.

(۱۰۱) ابوسهیل

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۱۷.

(۱۰۲) ابوصلت امیه فرزند عبدالعزیز (د: ۵۲۹ق / ۱۱۳۴م)

سراینده و پزشک، ج ۲، ۸۴۵-۸۵۸.

ابوصلت: امیه

ابوظاهر: اسماعیل

(۱۰۳) ابوعبدالله مغربی

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۲، ۸۹۶.

ابوعبدالله: الف) ابن خطیب الری؛ ب) کاتب اصفهانی؛ ج) محمد مالقی؛ د) محمد بغدادی شمس‌الدین

(۱۰۴) ابوعبید جوزجانی

او شاگرد ابن‌سینا شیخ‌الرئیس (د: ۴۲۸ق) است.

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۲، ۷۴۵-۷۵۵.

ابوعبید: قاسم بغدادی

(۱۰۵) ابوعثمان خالدى

کتاب الهدایا و التحف

نک: عیون، نزار رضا، ۲۵۲؛ برگردان ذاکر، ج ۱، ۴۴۹.

ابوعثمان: سعید

(۱۰۶) ابوالعلاء معری

ابوالعلاء فرزند سلیمان معری در کتاب الاستغفار (نک: عیون، نزار رضا، ۱۳۰).

کتاب الاستغفار

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۲۵۱.

۱۰۷) ابوعلی فرزند مکنجا نصرانی کاتب (ز: ۳۶۴ق)

نک: عیون، نزار رضا، ۳۱۰؛ برگردان ذاکر، ج ۲، ۵۶۳.

۱۰۸) ابوعلی قیانی (سده ۳ه)

وی در سده سوم هجرت می زیسته است. کتاب طبقات الأطباء او گم شده است.

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۷۶، ۴۱۰، ۴۶۷.

ابوعلی: الف) ابن زرعه؛ ب) ابن سینا؛ ج) ابن هیثم؛ د) کاتب جوینی؛ ه) محمد فرزند هباریه

۱۰۹) ابو عوانه

نک: عیون، نزار رضا، ۱۶۵؛ برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۰۷.

۱۱۰) ابو عیسی فرزند هارون رشید خلیفه

نک: عیون، برگردان ذاکر، ۳۴۵-۳۴۶.

۱۱۱) ابوقریش (سده ۲ه)

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۴۱.

ابوکامل: شجاع

۱۱۲) ابولونیوس

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۷۸.

ابومحمد: الف) ابن قتیبه؛ ب) ابن لباد؛ ج) حسن ابومحمد؛ د) دخوار

۱۱۳) ابومروان اشبیلی، قاضی

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۲، ۸۶۱.

۱۱۴) ابومسلم فرزند ابوغانم

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۴۰۱ - ۴۰۲.

ابومطرف: عبدالرحمان

۱۱۵) ابومعشر بلخی (د: ۲۷۲ق / ۸۸۶م)

ابومعشر جعفر فرزند محمد عمر بلخی منجم فلکی بلخی بغدادی خراسانی (د: ۲۷۲ق / ۸۸۶م). کتاب الأدوار و الألوفا از آن اوست که در برخی از کتاب‌ها به نام کتاب الألوفا آمده که به دست ما نرسیده است. (نک: هدیه العارفین، ج ۱، ۲۵۱؛ أعلام زرکلی، ج ۲، ۱۲۲)

کتاب الألوفا

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۹۰، ۹۳؛ ج ۲، ۷۹۷.

کتاب مذكرات شاذان

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۲، ۵۱۴.

ابومنصور: ثعالبی

ابونصر: الف (ابن مطران؛ ب) جوهری؛ ج) فارابی

ابویحیی: الف (الیسع؛ ب) رییس ابویحیی

ابویعقوب: الف (اسحاق عبادی؛ ب) اسحاق اسرایلی

ابویوحنا: ماسویه.

۱۱۶) اتوشیوس [ابوسعید]

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۲۸۵ - ۲۸۶.

۱۱۷) احمد اشبیلی

ابوالعباس فرزند محمد فرزند احمد، روایت شنیداری و گفتگوگری با ابن ابی اصیبعه دارد.

نک: عیون، نزار رضا، ۵۲۳؛ برگردان ذاکر، ج ۲، ۸۷۳.

۱۱۸) احمد جرجانی

قاضی ابوالعباس فرزند محمد نویسنده کتاب الکنایات است. ابن ابی اصیبعه از این کتاب روایت می کند.
کتاب الکنایات

نک: عیون، نزار رضا، ۲۹۶، برگردان ذاکر، ج ۱، ۵۳۷.

۱۱۹) احمد حرانی فرزند یونس (سده ۴هـ)

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۲، ۵۶۵.

۱۲۰) احمد خزاز فرزند حرث

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۱۷.

۱۲۱) احمد خطیب بغدادی فرزند علی فرزند ثابت

نک: عیون، نزار، ۲۵۳؛ برگردان، ج ۱، ۴۵۱.

۱۲۲) احمد سرخسی فرزند طیب (ک: ۲۸۶ ق / ۸۸۹ م)

او کتاب اللهو و الملاهی دارد که ابن ابی اصیبعه از آن روایت می کند. گزاره او در گفتار دهم آمده است. (عیون، نزار رضا، ۲۹۲ - ۲۹۵).

کتاب اللهو و الملاهی و نزهة المفکر الساهی فی الغناء و المغنین و المنادمة و المجالسة و أنواع الاخبار و الملح

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۴۶۷؛ ج ۲، ۵۱۹، ۵۳۱، ۵۳۳.

۱۲۳) احمد شرابی فرزند هارون

نک: عیون، نزار رضا، ۲۴۹؛ برگردان ذاکر، ج ۱، ۴۴۴.

۱۲۴) احمد صیرفی بغدادی ابوسعید فرزند عبدالجبار فرزند احمد فرزند ابوالقاسم

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۱۴، ۳۱۷.

۱۲۵) احمد فرزند بدر واسطی

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۲، ۶۱۷.

۱۲۶) احمد فرزند جعفر

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۲، ۵۱۹.

۱۲۷) احمد کاتب فرزند رشید

او برده سلام فرزند ابرش است.

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۲، ۸۰۱-۸۰۳.

احمد: الف) ابن طولون؛ ب) ابن جزار

۱۲۸) احمد، ابوجعفر فرزند حسان (ز: ۵۸۰ ق / ۱۱۸۴ م)

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۲، ۸۹۰.

۱۲۹) احمد، ابوجعفر فرزند یوسف فرزند ابراهیم (د: ۳۳۴ ق / ۹۴۶ م)

روایت‌های ابن ابی اصیبعه از او برداشت شده از کتاب‌های وی با نام کتاب المکافات؛ یا رسالة في المكافات. شاید حُسن العقبی است. ابوجعفر احمد (د: ۳۳۴ ق) دارای کتاب أخبار الأطباء است (ریحانة الأدب، ج ۵، ۳۳۶). این کتاب رازکلی از آن پدر یوسف می‌داند که ابن ابی اصیبعه از آن بی‌آوردن نام کتاب، بسیار یادداشت برمی‌دارد و از آن یاد می‌کند (أعلام زرکلی، ج ۹، ۲۸۰-۲۸۱). تنها، ج ۲، ۳۲۲.

کتاب أخبار الأطباء

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۲، ۸۳۵.

کتاب الحسن العقبی

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۲، ۵۱۵.

۱۳۰) اخنوخ فرزند بارد فرزند مهلائیل فرزند

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۹۲، ۹۳

۱۳۱) ادریس (ع)

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۹۲، ۹۵

۱۳۲) آدم (ع)

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۷۲

۱۳۳) اریباسوس (۴۰۳ - ۳۲۵ پم)

أریباسیوس [orībāsīyos] (۳۲۵ - ۴۰۳ پم)، پزشک یونانی شاگرد زنون قبرسی است. ابن ابی اصیبعه از کتاب کناش الکبیر روایت دارد.

کناش الکبیر

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۷۵

۱۳۴) ارسطو (۳۸۴ - ۳۲۲ پم)

Aristotélēs یا ارسطاطالیس (۳۸۴ - ۳۲۲ پم)

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۹۰، ۱۸۱، ۱۹۸، ۲۰۸

کتاب سوفسطیقا

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۱۹۳

۱۳۵) ارشیجانس

ارشیجانس، ارشیجانس پزشکی پیش تر از جالینوس و او راست کتاب طبیعة الإنسان و کتاب أسقام الأرحام و علاجها.

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۱۷۲

آریلی: محمد غنوی

۱۳۶) اسایوس قیسرانی

او اسقف قیساریه است.

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۲۲۳.

۱۳۷) اسحاق اسرایلی (د: ۳۲۰ ق / ۹۳۲ م)

ابویعقوب اسحاق اسرایلی فرزند سلیمان (د: ۳۲۰ ق / ۹۳۲ م)، یاد او در گفتار سیزدهم آمده است.

نک: عیون، نزار رضا، ۴۷۹ - ۴۸۱؛ ذاکر، ج ۲، ۸۰۸ - ۸۱۰.

۱۳۸) اسحاق اسرایلی فرزند سلیمان طبیب (سده ۷هـ)

نک: عیون، برگردان ذاکر، ۸۰۹ - ۸۱۰.

۱۳۹) اسحاق رهاوی فرزند علی (۳هـ)

او در سده سوم هجری می‌زیسته است. کتاب او، أدب الطیب است. گزاره او در گفتار دهم کتاب ابن ابی اصیبعه آمده است.

تنها: نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۷۴.

أدب الطیب

کشف الظنون، ج ۱، ۴۶؛ عیون، نزار رضا، ۳۴۲؛ ج ۱، ۳۴۹، ۳۸۸، ۴۰۵، ۴۱۹، ۴۲۹، ۴۳۸؛ ج ۲، ۶۱۲.

۱۴۰) اسحاق عبادی (۲۱۵ - ۲۹۸ ق / ۸۳۰ - ۹۱۰ م)

ابویعقوب اسحاق فرزند حنین فرزند اسحاق عبادی (۲۱۵ - ۲۹۸ ق / ۸۳۰ - ۹۱۰ م) نویسنده کتاب آداب الفلاسفة و نوادرهم است. (أعلام زرکلی، ج ۱، ۲۸۶).

تنها: نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۱۴۳، ۱۴۵، ۱۶۸، ۱۹۱، ۲۲۱، ۲۲۹، ۲۳۰، ۴۱۹، ۴۸۹.

کتاب آداب الفلاسفة و نوادرهم

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۴۹۱؛ ج ۲، ۵۹۸.

۱۴۱) اسحاق فرزند شهرام

ابواسحاق شهرام

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۴۶۳.

۱۴۲) اسحاق فرزند فزارون (ز: ۲۲۵ق)

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۴۲۸.

اسحاق: ابن زرعه

اسدی: اعمش

اسرایلی: الف (ابن جمیع؛ ب) ابوالفضل حسدای؛ ج) اسحاق؛ د) عمران؛ ه) یوسف حکیم قاضی

۱۴۳) اسعدالدین عبدالعزیز فرزند ابوالحسن

روایت شنیداری و گفتگوگر با ابن ابی اصیبعه دارد

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۲، ۹۵۵.

اسعدی: جمال الدین نقاش سعودی

اسفزاری: یوسف

۱۴۴) اسکلیپوس فرزند اپولون

او کتاب في الحث على تعلم صناعة الطب دارد.

تنهایی: نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۹۰، ۹۱، ۹۳، ۹۵، ۹۶، ۹۷، ۱۰۰، ۱۰۱، ۱۰۲، ۱۰۳، ۱۰۴.

کتاب في الحث على تعلم صناعة الطب

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۹۲.

اسکندرانی: یحیی

اسکندری: ظافر حداد

۱۴۵) اسماعیل طغرای

سراینده است و سروده‌ای از او را آورده است.

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۲، ۶۳۴.

۱۴۶) اسماعیل فرزند ابوسهل فرزند نوبخت

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۹۵.

۱۴۷) اسماعیل فرزند رشید

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۲، ۶۲۵.

۱۴۸) اسماعیل قفطی فرزند صالح فرزند بناء

او فقیه و خطیب عیناب بود. روایت شنیداری و گفتگوگر با ابن ابی اصیبعه دارد.

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۳، ۱۱۰۵.

اسماعیل: الف) ابن قاضی؛ ب) جوهری؛ ج) ملک صالح

۱۴۹) اسماعیل، ابوظاهر

دوست و آشنای ابن مطران (ز: ۶۳۲ ق) است.

روایت شنیداری و گفتگوگر مستقیم با ابن ابی اصیبعه دارد.

نک: عیون، نزار رضا، ۶۵؛ برگردان ذاکر، ج ۳، ۱۱۰۴.

اشبیلی: الف) ابومروان؛ ب) احمد؛ ج) لشیدر حرانی

اصفهان: الف) ابوالفرج؛ ب) کاتب

۱۵۰) اعمش کوفی (۶۱ - ۱۴۸ ق / ۶۸۱ - ۷۶۵ م).

سلیمان فرزند مهران کوفی اسدی رازی (۶۱ - ۱۴۸ ق / ۶۸۱ - ۷۶۵ م).

نک: أعلام زرکلی، ج ۳، ۱۹۸؛ عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۱۶.

(۱۵۱) آغانوذیمون

گروهی از حکما شیت را همان آغانوذیمون یونانی دانسته‌اند. گویند او شیت نخستین کس پس از آدم است که به آموزش حکمت و ضروریات شریعت پرداخت و پنجاه صحیفه و به روایتی، بیست و نه موضوع درباره حکمت الهی و صفات نامتناهی بر وی نازل گشت.

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۹۳.

افضل‌الدین: محمد باهلی

(۱۵۲) افلاطون فرزند اریستون (۴۲۷ - ۳۴۸ پم)

افلاطون، فلاطن، *platon* پلاتون (۴۲۷ - ۳۴۸ پم)

تنها: نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۱۰، ۱۷۷ - ۱۸۲، ۱۹۸.

کتاب السياسة

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۹۲.

کتاب النوامیس

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۹۲.

(۱۵۳) افولن

او از تبار اسکلوپیوس است.

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۸۰.

(۱۵۴) اقریطون

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۱۶۴، ۱۶۶ - ۱۶۷.

(۱۵۵) اقلیدس (۳۶۵ - ۲۷۵ پم)

اقلیدس / اِفْکَلِیدِیس (/ef'kliðis/) پیرامون ۳۶۵ - ۲۷۵ پم می‌زیست.

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۹۰.

اکرم علی: قفطی

امام فخر رازی: ابن خطیب الری

امام محمد: فخرالدین مادرینی

۱۵۶) ام جعفر دختر ابوالفضل

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۵۰.

آمدی: الف) ابن آمدی؛ ب) علی؛ ج) محمد

امیر صارم الدین: تبینی

۱۵۷) امیرس [هومر]

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۱۰.

۱۵۸) امین الدوله (ک: ۴۴۸ق / ۱۲۵۰م)

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۳، ۱۲۱۰ - ۱۲۱۲.

۱۵۹) امین الدوله: ابن تلمیذ (۴۶۶ - ۵۶۰ق / ۱۰۷۴ - ۱۱۶۵م)

امین الدین ابوزکریا: یحیی فرزند اسماعیل بیاسی

۱۶۰) اندرونیکوس

[اندرونیکوس] در کتاب تاریخ اندرونیکوس روایت‌هایی برای کتاب عیون داشته است.

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۲۲۴ - ۲۲۵.

۱۶۱) اندلسی (ز: ۶۲۰ق / ۱۲۲۳م)

کتاب تحفة الجوهريّة

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۳، ۱۰۷۲.

اندلسی: الف) ابن جلجل؛ ب) ابوالقاسم معاجینی؛ ج) صاعد

انصاری: عاصم

۱۶۲) انوشیروان ساسانی خسرو ایران (۵۰۱-۵۷۹م)

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۰۱-۳۰۶.

اوحدالزمان: ابن ملکا ابوالبرکات.

ایادی: ابن زهر

۱۶۳) آیلق، آیله

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۱۰۴.

۱۶۴) ایناغاتون مطران بشویک

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۲۵۱.

۱۶۵) ایوب فرزند حکم

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۴۱۷.

۱۶۶) ایونیا ابولیوس

دقظاطر

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۹۰.

ب

باجی: محمد

باهلی: الف) عبیدالله؛ ب) محمد

۱۶۷) بختیشوع فرزند جیراییل (د: ۲۱۳ق)

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۶۷-۳۷۸.

بدرالدین ابوالمعز: یوسف فرزند مکی

(۱۶۸) بدرالدین حکیم مظفر فرزند قاضی بعلبکی (ز: ۶۴۵ ق / ۱۲۴۷ م)

او سراینده و پزشک است. روایت شنیداری و گفتگوگری مستقیم ابن ابی اصیبعه دارد.

نک: عیون، نزار رضا، ۷۵۱-۷۵۵؛ برگردان ذاکر، ج ۳، ۱۱۳۹، ۱۲۵۵-۱۲۶۱.

(۱۶۹) برمانیدس

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۱۰۸.

برهان الدین: شریف کحال

بصری: محمد

(۱۷۰) بطلمیوس (۹۰-۱۶۸ م)

کلاودیوس بطلمیوس (۹۰-۱۶۸ م)

تنها: نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۲۱۳

کتاب إلى غلس

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۱۸۵، ۱۹۵.

بعلبکی: الف (بدرالدین؛ ب) سنی؛ ج) قسطا

بغدادی: الف (ابن قتیبه؛ ب) ابن لباد؛ ج) ابن ملکا؛ ه) ابن ندیم؛ و) ابومعشر؛ ز) احمد خطیب؛ ح) احمد صیرفی؛ ط)

سعدالدین ابوسعید؛ ی) شمس الدین؛ یا) عبداللطیف؛ یب) قاسم؛ یج) مسعودی؛ ید) واقدی

(۱۷۱) بقراط (۴۶۰-۳۶۵ پ م)

تنهایی: نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۹۰، ۹۹، ۱۱۳.

کتاب ناموس الطب البقراطي [لابقراط]

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۱۱۵.

کتاب الأیمان لأبقراط

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۱۱۴.

ایذیمیا [کتاب فی الأمراض الوافدة]، ج ۱، ۱۱۸.

کتاب الوصیة، ج ۱، ۱۱۶.

بلخی: ابومعشر

بلمظفر: ابن معرف

بهاءالدین فرزند نفاذه کاتب: ابن نفاذه

بهرامشاه: ملک امجد

بیاسی: یحیی

(۱۷۲) بیرونی ابوریحان محمد فرزند احمد (۳۶۲ - ۴۴۰ ق / ۹۷۳ - ۱۰۴۸ م)

کتاب الجماهر فی الجواهر از او است. گزاره او در گفتار یازدهم آمده است. نک: عیون، نزار رضا، ۴۵۹؛ اعلام زرکلی، ج ۵، ۲۰۵.

کتاب الجماهر فی الجواهر

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۷۵.

بیبهقی: الف (ظهیرالدین؛ ب) محمد

پ

(۱۷۳) پیامبر (ص)، حضرت محمد

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۷۵.

ت

تاجالدین: ابوالیمن

تبری: محمد طبری

(۱۷۴) تبینینی، امیر صارم‌الدین (سده ۷هـ / ۱۳م)

روایت شنیداری و گفتگوگری مستقیم ابن ابی اصیبعه دارد.

نک: عیون، نزار رضا، ۶۹۷؛ برگردان ذاکر، ج ۳، ۱۱۷۴

تنوخی: خلیل

(۱۷۵) تیاذوق (د: ۹۰ ق / ۷۰۹م)

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۲۷.

(۱۷۶) ثابت حرانی (د: ۳۶۵ ق / ۹۶۷م)

ابوالحسن ثابت فرزند سنان فرزند ثابت قره حرانی صابی (د: ۳۶۵ ق / ۹۶۷م). ابن ابی اصیبعه از کتاب تاریخ او روایت می‌کند که از سال ۲۹۵ ق / ۹۰۸م آغاز می‌شود و تا زمان مرگ ثابت ادامه می‌یابد گزاره او در گفتار دهم آمده است. اعلام زرکلی، ج ۲، ۸۰ - ۸۱

نک: عیون، نزار، ۳۰۴-۳۰۷؛ برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۷۳، ۴۳۰؛ ج ۲، ۵۳۶-۵۳۹، ۵۴۵، ۵۴۷-۵۵۰، ۵۵۲-۵۵۷، ۵۶۵.

(۱۷۷) ثابت حرانی فرزند سنان متطبب (ز: ۳۰۲ ق / ۹۱۵م)

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۲، ۵۷۴، ۵۸۰.

(۱۷۸) ثابت حرانی فرزند قره حرانی (۲۲۱ - ۲۸۸ ق / ۸۳۶ - ۹۰۱م)

کتاب الذخیره فی علم الطب از نوشته هایش است. گزاره او در گفتار دهم کتاب آمده است. نک: اعلام زرکلی، ج ۲، ۸۱.

نک: عیون، نزار رضا، ۲۹۵ - ۳۰۴؛ برگردان ذاکر، ج ۱، ۹۶.

(۱۷۹) ثابت حرانی، ابوالحسن فرزند ابواسحاق ابراهیم فرزند زهرون (۲۸۳ - ۳۶۵ ق / ۸۹۶ - ۹۷۶م)

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۲، ۵۵۸ - ۵۶۴.

(۱۸۰) ثعالبی (۳۵۰ - ۴۲۹ ق / ۹۶۱ - ۱۰۳۸ م)

علامه ثعالبی ابومنصور عبدالملک (۳۵۰ - ۴۲۹ ق / ۹۶۱ - ۱۰۳۸ م) فرزند محمد فرزند اسماعیل نیشابوری است. نک:

هدیة العارفين، ج ۱، ۶۲۵

کتاب یتیمه الدهر

نک: عیون، نزار رضا، ۴۳۰؛ برگردان ذاکر، ج ۲، ۷۳۱.

ثقفی: الف (حجاج؛ ب) محمد

ج

(۱۸۱) جالینوس (۱۳۰ - ۲۰۰ م)

ابن ابی اصیبعه از جالینوس بدو کتاب و همراه با ۳۴ کتاب روایت می کند.

تنها: نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۶۹، ۷۱، ۹۷، ۹۸، ۱۰۰، ۱۱۸، ۱۳۰، ۱۳۴، ۲۲۱، ۲۳۷، ۲۴۳، ۲۵۰ - ۲۵۲.

بینکس [کتاب فی الفنیکس]

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۹۱، ۲۴۶ - ۲۴۷، ۲۷۲، ۳۷۲.

تفسیر العهد لأبقراط

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۶۷.

تفسیر کتاب ایذیمیاء لأبقراط

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۱۲۹.

تفسیر کتاب افلاطون فی السیاسة المدنیة

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۲۳۰.

تفسیر کتاب الموت لأبقراط

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۱۲۱.

تفسیر لکتاب الایمان لأبقراط

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۶۲، ۶۵، ۷۴، ۹۶، ۲۵۷.

الحقن

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۸۲.

حیلة البرء

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۷۴، ۷۶، ۹۱.

السیاسة

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۶۷.

شرح کتاب تقدمة المعرفة لأبقراط

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۱۳۲.

شرح کتاب طیماوس الطبیعی

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۱۸۳.

طبیعة الانسان

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۷۳.

علم التشريح

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۲۲۶.

الفصد

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۷۳.

القاطاجانس

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۲۴۰.

کتاب فی أخلاق النفس

بررسی منابع عیون الأنباء ابن ابی اصیبعه

۶۱

ذکر
دکتر محمد ابراهیم

- نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۱۱۷، ۲۵۲.
 كتاب في الأخلاق
- نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۲۲۱، ۲۲۹ - ۲۳۰.
 كتاب في الأمراض العسرة البرء
- نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۲۳۹.
 كتاب في التشريح
- نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۲۲۷.
 كتاب في علاج التشريح
- نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۲۲۶، ۲۲۸، ۲۴۴.
 كتاب من آراء أبقرات و افلاطون
- نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۱۸۳.
 كيموس الجيد و الرديء
- نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۲۴۴.
 محنة الطبيب الفاضل
- نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۲۳۶؛ ج ۳، ۱۲۳۵.
 مقالات في التشريح
- نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۲۴۶.
 مقالة في التشريح على رأي أبقرات
- نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۲۲۷.
 مقالة في التشريح على رأي أريسطراطس
- نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۲۲۷.

مقالة في التشریح

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۲۴۶.

مقالة في الصوت

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۲۲۷.

مقالة في تحريم الدفن قبل أربع و عشرين ساعة

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۲، ۵۶۰.

منافع الأعضاء

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۲۳۱.

النبض الكبير

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۲۳۱.

نفي الغم

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۲۴۶.

نوادير في مقدمة المعرفة

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۲۴۷.

(۱۸۲) جبرائیل فرزند بختیشوع (د: ۲۱۳ ق / ۸۲۹ م)

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۲۳۲ - ۲۳۷، ۳۴۲ - ۳۶۱؛ ج ۲، ۵۸۱.

(۱۸۳) جبرائیل فرزند عبیدالله فرزند بختیشوع

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۷۸ - ۳۸۶

(۱۸۴) جراب الدوله، احمد فرزند محمد فرزند علوجه سجزی

نک: ← فهرستف، ابن ندیم، ۲۵۲؛ عیون، نزار، ۲۵۳؛ برگردان ذاکر، ج ۱، ۴۵۰

جرجانی: احمد

۱۸۵) جریح فرزند طباح متطبب (سده ۳هـ)

نک: عیون، نزار رضا، ۵۴۳؛ برگردان ذاکر، ج ۲، ۹۰۵.

جعفر: ابومعشر بلخی؛ متوکل عباسی.

۱۸۶) جمال الدین ابوالحوافر طبیب (سده ۷هـ)

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۳، ۱۲۳۱ - ۱۲۳۲.

۱۸۷) جمال الدین فرزند مطروح وزیر (سده ۷هـ)

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۳، ۱۲۶۵.

۱۸۸) جمال الدین نقاش سعودی [اسعدی]

روایت شنیداری ابن ابی اصیبعه از او.

نک: عیون، نزار رضا، ۱۶؛ برگردان ذاکر، ج ۱، ۶۹، ۷۰.

جمال الدین: الف (قفطی؛ ب) محمد آمدی

جمعی: محمد

۱۸۹) جورجیس فرزند جبرائیل (ز: ۱۵۲ق / ۷۶۹ق)

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۳۴.

۱۹۰) جورجیس فرزند میخائیل

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۵۶.

جورجیس: بیرودی

جوزجانی: ابو عبید

(۱۹۱) جوهری، ابونصر اسماعیل فرزند حماد (سده ۴هـ)

کتاب صحاح

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۰۰.

جوینی: کاتب

ح

حاتمی: محی الدین

حارثی: محمد مهندس

حاسب: شجاع

حانوی: ابن رقیقه

(۱۹۲) حبیش اعسم

او خواهرزاده و داماد حنین فرزند اسحاق (۱۹۴ - ۲۶۴ق)

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۶۹.

(۱۹۳) حجاج ثقفی فرزند یوسف (د: ۷۵ق)

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۲۷ - ۳۳۰.

حداد اسکندری: ظافر

حرانی: الف) ابراهیم؛ ب) احمد فرزند یونس؛ ج) ثابت حرانی ابوالحسن فرزند سنان؛ د) ثابت حرانی، ابوالحسن فرزند

ابواسحاق ابراهیم؛ ه) ثابت حرانی فرزند قره حرانی؛ و) ثابت حرانی فرزند سنان متطبب؛ ز) لشیدر اشبیلی

(۱۹۴) حرب فرزند محمد

نک: عیون، نزار رضا، ۱۶۵؛ برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۰۷.

۱۹۵) حرث فرزند کلدہ (سدہ ۵۶ھ)

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۰۰ - ۳۰۹.

حسان: عرقله

حسدای: ابوالفضل

۱۹۶) حسن عسکری لغوی

ابواحمد حسن عسکری لغوی فرزند عبدالله فرزند سعید (واژه شناس) در کتاب حکم و الأمثال.

نک: عیون، نزار، ۲۸۸؛ برگردان ذاکر، ج ۲، ۵۱۹.

۱۹۷) حسن فرزند زیرک (ز: ۲۶۹ ق / ۸۸۳ م)

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۲، ۹۰۰ - ۹۰۲.

۱۹۸) حسن فرزند مخلد (سدہ ۵۳ھ)

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۲، ۵۷۳.

حسن: الف) ابن خمار؛ ب) صنادیقی؛ ج) کاتب جوینی

۱۹۹) حسن، ابوسعید فرزند احمد فرزند علی

ابن ابی اصیبعه وی را با نام کتاب ورطه الأجلاء عن [من] هفوة الأطباء آورده است.

ورطه الأجلاء عن [من] هفوة الأطباء

نک: عیون، نزار رضا، ۳۱۴؛ برگردان ذاکر، ج ۲، ۵۷۱.

۲۰۰) حسن نوبختی، ابومحمد فرزند محسن فرزند ابراهیم

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۲، ۵۶۲.

۲۰۱) حسین فرزند سعید

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۰۸.

۲۰۲) حسین فرزند فهم

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۴۵۱.

حصری: ابراهیم

۲۰۳) حفید ابوبکر ابن زهر (۵۳۰ - ۵۹۶ ق / ۱۱۳۶ - ۱۲۰۰ م)

حفید ابوبکر ابن زهر، محمد فرزند ابومروان عبدالملک فرزند ابوالعلاء زهر (۵۳۰ - ۵۹۶ ق / ۱۱۳۶ - ۱۲۰۰ م)

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۲، ۸۷۰ - ۸۷۹.

حکیم: الف) ابن لبودی؛ ب) ابوخلیقه؛ ج) بدرالدین؛ د) رشیدالدین؛ ه) عبیدالله باهلی؛ و) عمران اسرایلی؛ ز) هبة الله

کولمی؛ ح) هرمس؛ ی) یوسف حکیم قاضی اسرایلی

حکیم الزمان: عبدالمنعم غسانی

حلبی: محمد

۲۰۴) حماد فرزند اسحاق

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۳۱.

۲۰۵) حمید طائی طوسی

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۴۰۱ - ۴۰۳.

حنفی: علم الدین قیصر

۲۰۶) حنین عبادی ابوزید فرزند اسحاق عبادی (۱۹۴ - ۲۶۴ ق / ۸۱۰ - ۸۷۷ م)

ابن ابی اصیبعه از کتاب نوادر الفلاسفه و الحكماء بسیار یاد می کند و زندگی نامه او را در گفتار هشتم کتابش آورده است.

ابن ابی اصیبعه از او به نام نوادر الفلاسفه و الحكماء بسیار یاد می کند و زندگی نامه او را در گفتار هشتم کتابش آورده است.

تنها: نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۱۶۸، ۱۴۰، ۱۹۰، ۱۹۷، ۱۹۸، ۲۰۱، ۲۵۴، ۲۶۵، ۲۶۹، ۲۷۱، ۲۷۸، ۳۶۵، ۳۶۸ -

۳۷۳، ۳۷۷، ۴۱۹، ۴۵۸، ۴۶۳.

نوادر الفلاسفه و الحكماء

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۹۶، ۹۷، ۹۸، ۱۰۱، ۱۲۰، ۱۲۴، ۱۶۸، ۱۹۰، ۱۹۷، ۲۵۱.

مقالة في فهرست كتب جالينوس

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۴۶۷.

رسالة فيما اصابه من المحن و الشدائد

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۴۷۰ - ۴۷۱، ۴۹۱؛

خ

۲۰۷) خالد فرزند مهاجر فرزند خالد فرزند ولید

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۱۷ - ۳۱۸.

خالدی: الف) ابوبکر؛ ب) ابوعثمان

خراسانی: الف) ابومعشر؛ ب) سلیمان خادم

خزاز: احمد

خزرجی: ابن ابی اصیبعه؛ ب) رشیدالدین فرزند خلیفه؛ ج) قاسم فرزند خلیفه

خسروشاهی: شمس الدین

خطیب عیناب: اسماعیل قفطی

۲۰۸) خلف طولونی (ز: ۳۰۲ ق / ۹۱۵ م)

کتاب النهایة و الکفایة فی ترکیب العینین و خلقتهمما و علاجهمما و أدویتهمما

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۲، ۹۰۷

۲۰۹) خلیل تنوخی

شیخ صفی الدین خلیل تنوخی فرزند ابوالفضل فرزند منصور کاتب، اهل لاذقیه، روایت شنیداری و گفتار مستقیم با ابن ابی اصیبعه دارد.

نک: عیون، نزار رضا، ۶۳۷؛ برگردان ذاکر، ج ۳، ۱۰۸۱ - ۱۰۸۲.

خواتمی: شمس الدین

خویی: شمس الدین

د

۲۱۰) داود فرزند رشید

نک: عیون، نزار رضا، ۱۶۶؛ برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۰۷.

دیبئی: محمد

۲۱۱) دخوار مهذب الدین ابومحمد عبدالرحیم فرزند علی فرزند حامد (د: ۶۲۸ ق / ۱۲۳۱ م). او آموزگار ابن ابی اصیبعه بوده است و از او به گونه گفتگوگر و شنیداری مستقیم، بسیار روایت می کند. گزاره زیستی او در گفتار پانزدهم آمده است. تنها: نک: عیون، نزار رضا، ۷۲۸-۷۳۶؛ برگردان ذاکر، ج ۲، ۶۲۵، ۷۳۸؛ ج ۳، ۱۰۵۳ - ۱۰۵۴، ۱۱۰۹، ۱۲۱۸ - ۱۲۳۰، ۱۲۳۳، ۱۲۵۵، ۱۲۶۲.

مقالة في الاستفراغ

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۱۲۶۴.

دنيسرى: عماد الدين

۲۱۲) دیسکوریدوس، دیسکوریدوس

کتاب الحشائش

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۸۴، ۱۴۰.

مقالة في السموم الحيوانات، ج ۱، ۱۴۰.

(۲۱۳) دیلم (سده ۳هـ)

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۲، ۵۷۳.

دینوری: ابن قتیبه

ر

(۲۱۴) رازی ابوبکر محمد فرزند زکریا (۲۵۱ - ۳۱۳ ق / ۸۶۵ - ۹۲۵ م)

ابن ابی اصیبعه از کتاب الحاوی گزارش دارد. هم‌چنین گزاره او در گفتار یازدهم آمده است کتاب الخواص و سیرة الحكماء از میان رفته است. (نک: عیون، نزار رضا، ۴۱۲-۴۲۷؛ برگردان ذاکر، ج ۱، ۸۱؛ ج ۲، ۷۰۲-۷۲۶؛ أعلام زرکلی، ج ۶، ۳۶۴-۳۶۵).

الخواص و سیرة الحكماء

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۲، ۷۱۶.

کتاب الحاوی

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۲۵۱؛ ج ۲، ۷۹۸.

رازی: الف (ابن حمدون؛ ب) ابن خطیب الری؛ ج (ابن قارن؛ د) ابواصبغ؛ ه) اعمش

ربیع: ابن ابی فروه

رحبی: الف (ابن رحبی؛ ب) رضی الدین

(۲۱۵) رشیدالدین عموی ابن ابی اصیبعه

رشیدالدین خزرچی سعدی، ابوالحسن علی فرزند خلیفه فرزند یونس فرزند ابوالقاسم فرزند خلیفه، (۵۷۹ -

۱۱۸۳ - ۱۲۱۹ م)، عموی ابن ابی اصیبعه است. وی چشم‌پزشک دربار ایوبیان مصر و شام بود.

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۳، ۱۰۳۹، ۱۲۳۱ - ۱۲۵۴.

بررسی منابع عیون الأنباء ابن ابی اصیبعه

۷۰

۲۱۶) رشیدالدین حکیم ابوسعید فرزند یعقوب نصرانی

روایت شنیداری و گفتار مستقیم با ابن ابی اصیبعه دارد. (عیون، نزار رضا، ۳۴۲)، ج ۲، ۶۱۳.

۲۱۷) رضی الدین رحبی (۵۳۴ - ۶۳۱ ق / ۱۱۳۹ - ۱۲۳۴ م)

رضی الدین رحبی ابوالحجاج یوسف فرزند حیدره فرزند حسن سید نقیب کامل فرزند شریف (۵۳۴ - ۶۳۱ ق / ۱۱۳۹ - ۱۲۳۴ م). یادش در گفتار پانزدهم آمده است. (عیون، نزار رضا، ۶۷۲ - ۶۷۵)، سراینده و پزشک، روایت شنیداری و گفتار مستقیم با ابن ابی اصیبعه دارد.

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۲، ۶۳۲، ۹۵۵؛ ج ۳، ۱۱۳۳ - ۱۱۳۸، ۱۲۳۲.

رهاوی: اسحاق

۲۱۸) رییس ابویحیی فرزند وزیر ابوالقاسم مغربی

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۲، ۵۶۹، ۵۷۱.

رییس الطب: شیخ سدید.

ز

۲۱۹) زاهدالعلماء (ز: ۴۶۰ ق / ۱۰۶۸ م)

زاهدالعلماء ابوسعید منصور فرزند عیسی ترسآیین نسطوری (ز: ۴۶۰ ق / ۱۰۶۸ م). یاد او در گفتار دهم آمده است.

نک: هدیه العارفین، ج ۲، ۴۷۲؛ عیون، نزار رضا، ۳۴۱؛ برگردان ذاکر، ج ۲، ۶۱۰، ۷۰۱.

۲۲۰) زبیر فرزند عوام

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۱۹.

۲۲۱) زرتشت

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۷۲.

ذکر
دکتر محمد ابراهیم

۲۲۲) زیاد

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۱۵.

۲۲۳) زید فرزند رافع

او بردهٔ خالد فرزند ولید بود.

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۱۷

س

ساسانی: انوشیروان

سامری: صدقه

سجزی: جراب الدوله

سجستانی: محمد منطقی

۲۲۴) سدیدالدین عمر

روایت شنیداری و گفتگوگری مستقیم با ابن ابی اصیبعه دارد،

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۳، ۱۰۸۷. (نک: ابن رقیقه)

۲۲۵) سدیدالدین منطقی، شیخ (ز: ۶۳۲ ق / ۱۲۳۵ م)

روایت شنیداری و گفتگوگری با ابن ابی اصیبعه دارد.

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۲، ۸۴۵، ۹۳۳، ۹۵۲.

سدیدالدین: الف) ابن رقیقه؛ ب) شیخ سدید؛ ج) محمود

سرخسی: احمد

۲۲۶) سعد بن ابی وقاص

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۰۰.

۲۲۷) سعدالدین ابوسعید فرزند ابوسهل بغدادی عواد

ابن ابی اصیبعه روایت شنیداری مستقیم از او دارد. (عیون، نزار رضا، ۳۷۶) روایت شنیداری از نوشته او است.

نک: عیون، نزار رضا، ۳۴۹؛ برگردان ذاکر، ج ۲، ۶۲۸

سعدی: ابن ابی اصیبعه؛ ب) رشیدالدین فرزند خلیفه؛ ج) قاسم فرزند خلیفه

سعودی: جمال الدین نقاش

۲۲۸) سعید (قاضی) فرزند سناءالملک

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۲، ۹۶۷

۲۲۹) سعید طلیطلی ابوعثمان فرزند بغوش

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۲، ۸۳۲.

۲۳۰) سعید فرزند اموی

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۰۸.

سعید فرزند بطریق: ابن بطریق

سعید فرزند توفیل: ابن توفیل

۲۳۱) سعید مسیحی فرزند اسحاق

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۵۳.

۲۳۲) سفیان

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۱۶.

۲۳۳) سقراط

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۱۶۰ - ۱۷۳.

(۲۳۴) سلام ابرش (سده ۲هـ)

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۲، ۸۰۱.

(۲۳۵) سلمویه فرزند بنان (د: ۲۲۵ق)

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۴۱۹ - ۴۲۹.

(۲۳۶) سلیمان خادم خراسانی

او برده هارون رشید خلیفه عباسی بود (د: ۱۹۳ق).

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۴۸.

سلیمان: الف) اعمش؛ ب) شریف کحال

سندی: کشاجم

(۲۳۷) سنی بعلبکی طیب

روایت شنیداری و گفتگوگری مستقیم با ابن ابی اصیبعه دارد.

نک: عیون، نزار رضا، ۶۱۱ - ۶۱۰؛ برگردان ذاکر، ج ۳، ۱۰۴۹، ۱۰۵۱.

سهروردی: شهاب الدین

(۲۳۸) سولون

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۹۰.

(۲۳۹) سیف الدین مشد علی فرزند عمر

روایت شنیداری مستقیم از او دارد.

نک: عیون، نزار رضا، ۷۲۴؛ برگردان ذاکر، ج ۳، ۱۲۱۲.

سیف الدین: الف) محمد بصری؛ ب) مشد علی فرزند عمر

۲۴۰) سیمياس

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۱۶۵.

ش

۲۴۱) شجاع حاسب، ابوکامل فرزند اسلم

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۲، ۵۱۵.

شرابی: احمد

شرف‌الدین: الف) ابن‌عنین؛ ب) ابن‌رحبی؛ ج) ابن‌قاضی

۲۴۲) شریف کحال، سید برهان‌الدین ابوالفضل سلیمان مصری

وی پزشک و سراینده‌ای بزرگ است.

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۳، ۱۱۱۵.

شطرنجی: صولی

۲۴۳) شعبی

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۱۵.

۲۴۴) شمس‌الدین بغدادی

شمس‌الدین محمد بغدادی محمد فرزند حسن فرزند محمد فرزند کریم، روایت شنیداری و گفتگوگری مستقیم با ابن‌ابی‌اصیبعه دارد.

نک: عیون، نزار رضا، ۳۴۵؛ برگردان ذاکر، ج ۲، ۶۱۶

۲۴۵) شمس‌الدین خوبی

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۲، ۷۷۶-۷۷۷.

۲۴۶) شمس الدین شیخ ابوالفضل فرزند ابوالفرج با آوازه مطواع کحال

روایت شنیداری و گفتگوگری مستقیم با ابن ابی اصیبعه دارد.

نک: عیون، نزار رضا، ۶۲۸؛ برگردان ذاکر، ج ۳، ۱۰۵۸، ۱۰۶۹، ۱۱۲۸.

۲۴۷) شمس الدین شیخ عبدالحمید فرزند عیسی خسروشاهی (د: ۶۵۲ق / ۱۲۵۴م)

یاد او در گفتار پانزدهم آمده است.

نک: عیون، نزار رضا، ۶۴۸-۶۵۰؛ برگردان ذاکر، ج ۲، ۷۳۷.

۲۴۸) شمس الدین کتبی خواتمی

روایت شنیداری ابن ابی اصیبعه با او.

نک: عیون، نزار رضا، ۶۷۶)، ج ۳، ۱۱۳۹

۲۴۹) شمس الدین محمد وثار موصلی

روایت شنیداری مستقیم از او دارد.

نک: عیون، نزار رضا، ۴۶۲ و ۴۶۳؛ برگردان ذاکر، ج ۲، ۷۷۷

شمس الدین: الف) محمد بغدادی؛ ب) محمد فتیان

۲۵۰) شهاب الدین سهروردی، ابوالحفص عمر (ک: ۵۸۶ق / ۱۱۹۰م)

پزشک، سراینده و فیلسوف است.

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۳، ۱۰۸۷-۱۰۹۲.

۲۵۱) شهاب الدین فتیان (ز: ۶۲۴ق / ۱۲۲۷م)

سراینده است.

نک: عیون، امرؤقیس، ج ۳، ۳۸۲؛ برگردان ذاکر، ج ۳، ۱۲۰۸.

شهاب الدین: الف) عبدالحق صقلی نحوی؛ ب) یوسف کحال

شیبانی: ابن رقیقه

(۲۵۲) شیث پیامبر

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۷۲.

(۲۵۳) شیخ سدید (د: ۵۹۲ق / ۱۱۹۶م)

رییس الطب، شرف الدین قاضی سدید ابومنصور عبدالله فرزند شیخ سدید ابوالحسن علی (د: ۵۹۲ق / ۱۱۹۶م).

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۲، ۹۵۴ - ۹۵۸.

شیخ الرییس: ابن سینا

ص

صابی: هلال

صاحب فرزند عباد: ابن عباد

(۲۵۴) صاحب الدین لبودی

سراینده است

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۳، ۱۰۹۸.

(۲۵۷) صاعد اندلسی

قاضی صاعد ابوالقاسم فرزند احمد فرزند صاعد مالقی اندلسی قاضی طلیطله (د: ۴۲۰ - ۴۶۲ق / ۱۰۲۹ - ۱۰۷۰م) در

کتاب التعریف فی طبقات الأمم (هدیه العارفین، ج ۱، ۴۲۱).

تنها: نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۱۴۶.

طبقات الأمم

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۱۴۵، ۱۴۷، ۱۶۰.

التعریف بطبقات الأمم، ج ۱، ۱۹۱؛ ج ۲، ۵۱۷، ۷۰۳، ۸۱۴ - ۸۱۸، ۸۲۹ - ۸۳۰، ۸۳۲، ۸۳۵ - ۸۳۷، ۸۶۴؛ ج ۳، ۱۰۳۹.

۲۵۸) صاعد فرزند بشر [شرف] فرزند عبدوس (سده ۵۴هـ)

مقاله في مرض المراقيا و مداواته

نک: عيون، برگردان ذاکر، ج ۲، ۵۷۰ - ۵۷۲.

مقاله في علة نقل الأطباء المهرة تدبير أكثر الأمراض التي كانت تعالج قديماً بالأدوية الحارة إلى التدبير المبرد، ج ۲، ۵۶۹.

۲۵۹) صالح فرزند شيخ

نک: عيون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۴۴۸.

صدرالدين: ابن حمويه

۲۶۰) صدقه سامری (ز: ۶۲۰ ق / ۱۲۲۳ م) فرزند منجی فرزند صدقه

وی سراینده و پزشک است.

نک: عيون، امرؤقيس، ج ۳، ۳۷۷ - ۳۸۰؛ برگردان ذاکر، ج ۳، ۱۲۰۲ - ۱۲۰۶.

صفي الدين: خليل تنوخي

۲۶۱) صناديقي حسن فرزند عباس

نک: عيون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۴۶۲.

صوفی: علی

۲۶۲) صولی شطرنجی (د: ۳۳۵ ق / ۹۴۷ م)

صولی شطرنجی، محمد فرزند يحيی فرزند عباس فرزند محمد فرزند صول تکين (د: ۳۳۵ ق / ۹۴۷ م) در کتاب الأوراق

في أخبار آل العباس و أشعارهم، بخش های أشعار أولاد الخلفاء، أخبار الراضي و المتقي و أخبار الشعراء المحدثين از آن چاپ

شده است.

نک: عيون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۴۵۱.

صيرفي: احمد

ط

طائی: الف) حمید؛ ب) محی الدین

طبری: محمد طبری فرزند جریر

(۲۶۳) طبری

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۲۵.

طیب: الف) ابن ابی اصیبعه؛ ب) ابوالکرم؛ ج) جمال الدین ابوالحوافر؛ د) سنی؛ ه) هشام

(۲۶۴) طرطوشی (۴۵۱ - ۵۲۰ ق / ۱۰۵۹ - ۱۱۲۶ م)

ابن ابی رندقه طرطوشی در طرطوشه اندلس زاده شد و در اسکندریه (۴۵۱ - ۵۲۰ ق / ۱۰۵۹ - ۱۱۲۶ م) درگذشت. فقیهی

بود که مکه و مدینه را زیارت نمود و در دمشق اقامت گزید. ابن ابی اصیبعه از کتاب سراج الملوك او روایت کرده است.

سراج الملوك

نک: عیون، نزار رضا، ۶۱۳؛ برگردان ذاکر، ج ۳، ۱۰۵۳.

طلیطلی: سعید

طوسی: حمید

طولونی: خلف

(۲۶۵) ظافر حداد اسکندری (ز: ۴۸۲ ق / ۱۰۸۲ م)

وی پزشک و سراینده است.

نک: عیون، نزار رضا، ۵۰۴؛ برگردان ذاکر، ج ۲، ۸۴۸؛ ج ۳، ۱۰۵۵.

(۲۶۶) ظهیرالدین بیهقی (۴۹۹ - ۵۶۵ ق / ۱۱۰۶ - ۱۱۷۰ م)

ظهیرالدین بیهقی ابوالحسن علی فرزند زید فرزند محمد فرزند حسین (۴۹۹ - ۵۶۵ ق / ۱۱۰۶ - ۱۱۷۰ م). کتابش تاریخ

حکماء الاسلام است که آن را تتمه صوان الحکمة نامید (أعلام زرکلی، ج ۵، ۱۰۱)

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۲۱۲.

ع

۲۶۷) عاتکه دختر زید فرزند عمرو فرزند نفیل

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۱۹.

۲۶۸) عاصم فرزند ثابت فرزند ابوافلح انصاری

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۱۴.

۲۶۹) عاصم فرزند قتاده

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۱۴.

عامری: عبدالرزاق

عبادی: الف) اسحاق؛ ب) حنین

۲۷۰) عباس فرزند محمد

نک: عیون، برگردان ذاکر، ۳۵۹ - ۳۶۰.

۲۷۱) عبدالحق صقلی نحوی

عبدالحق صقلی نحوی شیخ شهاب الدین، گفتگوی شنیداری با ابن ابی اصیبعه دارد.

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۴۶۶.

عبدالحمید: شمس الدین

۲۷۲) عبدالرحمان فرزند خالد فرزند ولید

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۱۷ - ۳۱۸.

۲۷۳) عبدالرحمان لخمی

عبدالرحمان لخمی ابومطرف فرزند محمد فرزند عبدالکبیر فرزند وافد

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۲، ۸۳۰.

عبدالرحمان: ابن ابی صادق

عبدالرحیم: دخوار

(۲۷۴) عبدالرزاق عامری فرزند احمد (ز: ۵۸۵ق / ۱۱۸۹م)

وی سراینده است.

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۳، ۱۱۱۱.

عبدالسلام: موفق الدین

عبدالعزیز: اسعدالدین

(۲۷۵) عبداللطیف بغدادی، شیخ موفق الدین فرزند یوسف

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۲، ۶۲۴، ۷۹۳.

عبداللطیف: ابن لباد

(۲۷۶) عبدالله طیفوری (ز: ۱۷۰ق / ۷۸۶م)

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۹۶ - ۴۰۴.

(۲۷۷) عبدالله فرزند طاهر

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۲۳ - ۳۲۴.

عبدالله: ابن قتیبه.

(۲۷۷) عبدالله، ابومحمد فرزند حفید ابوبکر (۵۷۷ - ۶۰۲ق / ۱۱۶۲ - ۱۲۰۶م)

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۲، ۸۸۱.

(۲۷۸) عبدالملک فرزند عمیر

نک: عیون، نزار رضا، ۱۶۵ - ۱۶۶؛ برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۰۷ - ۳۰۸.

عبدالملك: الف) ابن ابجر؛ ب) ابن زهر؛ د) ثعالبي، علامه ابومنصور

(۲۷۹) عبدالمنعم غسانی (ز: ۶۲۰ ق / ۱۲۲۳)

عبدالمنعم غسانی، حکیم الزمان ابوالفضل فرزند عمر فرزند عبدالله فرزند حسان، تحفة الجوهريّة، قصيدة حکيم الزمان عبدالمنعم جلياني، ابوالفضل فرزند عمر فرزند عبدالله فرزند حسان اندلسی (ز: ۶۲۰ ق / ۱۲۲۳).

نک: عيون، برگردان ذاکر، ج ۳، ۱۰۷۲ - ۱۰۷۱.

عبدی: محمد

(۲۸۰) عبیدالله (ز: ۴۵۰ ق / ۱۰۵۸ م)

ابوسعید عبیدالله فرزند جبرائیل فرزند عبیدالله فرزند بختیشوع فرزند جبرائیل فرزند بختیشوع فرزند جور جیس فرزند جبرائیل (د: ۴۵۰ ق) نویسنده کتاب مناقب الأطباء که کتابش گم شده و به دست ما نرسیده است. (عیون، نزار رضا، ۲۱۴؛ أعلام زرکلی، ج ۴، ۳۴۵).

تنها: نک: عيون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۲۲۲ - ۲۲۳، ۲۲۸ - ۲۳۱؛ ج ۲، ۵۵۹ - ۵۶۱، ۵۷۴، ۵۸۰ - ۵۸۲، ۵۹۶، ۶۰۰، ۹۱۶؛

ج ۳، ۱۰۴۸

مناقب الأطباء

نک: عيون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۲۸۵، ۴۶۴.

(۲۸۱) عبیدالله باهلی (د: ۵۴۹ ق / ۱۱۵۵ م)

عبیدالله باهلی، حکیم ابوالحکم فرزند مظفر فرزند عبیدالله اندلسی (د: ۵۴۹ ق / ۱۱۵۵ م)، سراینده و پزشک است.

نک: عيون، برگردان ذاکر، ج ۳، ۱۰۵۶ - ۱۰۶۸.

(۲۸۲) عرقله کلبی

ابوالنداء عرقله حسان فرزند نمیر کلبی

نک: عيون، برگردان ذاکر، ج ۳، ۱۰۵۷.

(۲۸۳) عروه فرزند زبیر

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۱۸-۳۱۹.

(۲۸۴) عروه

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۱۸-۳۱۹.

عزالدين: الف) ابن سویدی؛ ب) محمد غنوی

عسکری: حسن

(۲۸۵) عقیف الدین ابوالحسن علی

عقیف الدین ابوالحسن علی فرزند عدنان نحوی موصولی، روایت دیداری از نوشته او.

نک: عیون، نزار رضا، ۴۰۸؛ برگردان ذاکر، ج ۲، ۶۹۰.

(۲۸۶) عقبه فرزند ابومعیط

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۱۴.

(۲۸۷) علم الدین قیصر فرزند ابوالقاسم فرزند عبدالغنی فرزند مسافر حنفی مهندس، ابن ابی اصیبعه روایت شنیداری

مستقیم از او دارد. (عیون، نزار رضا، ۵۵۰). ۸۷۵، ۱۲۳۸

(۲۸۸) علی آمدی

علی آمدی، سیف الدین ابوالحسن فرزند ابوعلی، روایت شنیداری و گفتگوگری مستقیم با ابن ابی اصیبعه دارد.

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۳، ۱۰۳۶.

(۲۸۹) علی صوفی ابوالقاسم فرزند سلیمان

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۲، ۸۴۶.

(۲۹۰) علی فرزند ابوطالب (ک: ۴۰) علیه السلام

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۰۷، ۳۱۴، ۳۲۰.

(۲۹۱) علی کاتب، ابوالحسین فرزند محمد فرزند عبدالرحیم فرزند دینار
 نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۱۴، ۳۱۷.

(۲۹۲) علی یزدی

ابوالحسن علی فرزند احمد فرزند حسین فرزند محمودیه [حمویه] یزدی شافعی
 نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۱۴، ۳۱۷.

علی: الف) ابن نقاش؛ ب) ابوالفرج اصفهانی؛ ج) رشیدالدین ابوالحسن

(۲۹۳) علی، ابوالحسن فرزند عبدالعزیز فرزند امام

او روایت شنیداری و گفتگوگری با ابن ابی اصیبعه دارد.

نک: عیون، نزار رضا، ۵۱۵؛ برگردان ذاکر، ج ۲، ۸۵۹ - ۸۶۱.

عماد اصفهانی: کاتب اصفهانی

(۲۹۴) عمادالدین دنیسری (ز: ۶۶۷ق / ۱۲۶۹م)

او سراینده و پزشک است.

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۳، ۱۲۷۰ - ۱۲۷۶.

(۲۹۵) عمر فرزند عوف

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۰۷.

عمر: الف) ابن بدوخ؛ ب) ابن حصین؛ ج) سدیدالدین عمر؛ د) شهابالدین سهروردی

(۲۹۶) عمران اسرایلی، حکیم

او روایت شنیداری و گفتگوگری مستقیم با ابن ابی اصیبعه دارد.

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۳، ۱۱۰۹.

عواد: سعدالدین ابوسعید

(۲۹۷) عوانه فرزند حکم

عوانه فرزند حکم [فرزند عوانه فرزند عیاض] از بنی کلب ۱۴۷ ق / ۷۶۴ م.

نک: عیون، نزار، ۱۷۴؛ برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۲۱.

(۲۹۸) عیسی فرزند حکم دمشقی

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۲۲ - ۳۲۴.

(۲۹۹) عیسی فرزند شهلا (ز: ۱۵۸ ق)

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۳۸.

عیسی فرزند ماسه: ابن ماسه.

(۳۰۰) غضیض

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۲۴ - ۳۲۵.

غنوی: محمد

(۳۰۱) غورس

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۱۰۶، ۱۰۷.

(۳۰۲) فارابی (د: ۳۳۹ ق / ۹۵۱ م)

فارابی ابونصر محمد فرزند محمد فرزند اوزلغ فرزند طرخان (د: ۳۳۹ ق / ۹۵۱ م). زندگی نامه اش در گفتار پانزدهم آمده

است.

نک: عیون، نزار رضا، ۶۰۳ - ۶۰۹؛ برگردان ذاکر، ج ۱، ۱۹۳؛ ج ۳، ۱۰۳۷ - ۱۰۴۳.

۳۰۳) فتح فرزند خاقان (ک: ۲۴۷ق)

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۷۲.

فتیان: الف) شهاب‌الدین؛ ب) محمد شمس‌الدین

۳۰۴) فثیمون (سده ۲هـ)

فثیون ترجمان (سده ۲هـ)، [فینون = فثیون] فثیون فرزند ایوب از مترجمانی است که برخی از کتاب مقدس را به عربی برگردان و زندگی‌نامه پزشکان سریانی زبان را که با دربار خلیفگان عباسی در سده ۹م / ۲هـ پیوندی داشتند [سیر الأطباء السریانیین مع خلفاء بني العباس في القرن التاسع] چهارم هجری می‌زیست. ابن‌ابی‌اصیبعه در شرح حال بسیاری از پزشکان دوران آغازین خلافت عباسی از او روایت می‌کند. کتابش گم شده و به دست ما نرسیده است.

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۳۴ - ۳۳۹، ۳۴۲ - ۳۴۵، ۳۶۰، ۳۶۶، ۳۷۳، ۴۳۰.

فخرالدین رازی: ابن‌خطیب‌الری

۳۰۵) فخرالدین ماردینی، امام محمد فرزند عبدالسلام

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۲، ۶۲۹.

فخرالقضات: ابن‌بصاقه

۳۰۶) فرخ خادم

ابوخراسان فرخ وصی و برده صالح فرزند رشید

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۵۵ - ۳۵۶.

۳۰۷) فرفور یوس (۲۳۲ - ۳۰۴م)

او در کتاب خود اخبار الفلاسفة و قصصهم و آرائهم.

نک: عیون، نزار، ۶۹؛ برگردان ذاکر، ج ۱، ۱۵۸.

فلکی: ابومعشر

بخش کسان

ف

۳۰۸) فلوطرخس

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۱۵۹.

۳۰۹) فولوس

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۶۳.

۳۱۰) فیثاغورس

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۱۴۸ - ۱۴۹، ۱۵۲ - ۱۵۷.

۳۱۱) فیدون

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۱۶۵.

ق

۳۱۲) قاسم بغدادی (۱۵۴ - ۲۲۴ ق / ۷۷۱ - ۸۳۹ م)

ابوعبید قاسم بغدادی فرزند سلام واژه شناس (۱۵۴ - ۲۲۴ ق / ۷۷۱ - ۸۳۹ م). کتاب الأمثال السائرة از او است. (هدیه

العارفین، ج ۱، ۸۲۵)

کتاب الأمثال

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۲۰.

۳۱۳) قاسم سعدی

قاسم سعدی خزر جی فرزند خلیفه فرزند یونس پدر ابن ابی اصیبعه. از نیز شنیداری روایت می کند در شناسه ابن عین

زر بی.

نک: عیون، نزار رضا، ۵۷۰؛ برگردان ذاکر، ج ۳، ۱۰۷۲، ۱۱۰۰، ۱۱۴۸، ۱۲۳۲، ۱۲۳۶.

قاضی: الف) ابن زبیر؛ ب) ابومروان؛ ج) احمد جرجانی؛ د) سعید؛ ه) شیخ سدید رییس الطب؛ و) صاعد اندلسی؛ ز)

قفطی؛ ح) محمد باجی؛ ط) یوسف حکیم قاضی اسرایلی

ذکر
دکتر محمد ابراهیم

(۳۱۴) قسطا فرزند لوقا بعلبکی (ز: ۲۹۰ق)

تنها: نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۲، ۵۹۶

کتاب الفردوس في التاريخ

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۲، ۵۹۹.

(۳۱۵) قفطی قاضی جمال الدین (۵۶۸ - ۶۴۶ق / ۱۱۷۳ - ۱۲۴۸م)

قفطی قاضی جمال الدین اکرم علی فرزند قاضی اشرف یوسف فرزند ابراهیم فرزند عبدالواحد فرزند موسی (۵۶۸ - ۶۴۶ق

/ ۱۱۷۳ - ۱۲۴۸م) در تاریخ الحکماء؛ یا إخبار العلماء بأخبار الحکماء (هدیة العارفین، ج ۱، ۷۰۹)

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۲، ۷۹۳، ۹۱۱ - ۹۱۳، ۹۱۸؛ ج ۳، ۱۱۱۰۵ - ۱۱۰۶.

قفطی: اسماعیل

قلعی: ابن بذوخ

قیانی: ابوعلی

قیسرانی: اسابیوس

قیصر: علم الدین

قینون: فیثون

ک

(۳۱۶) کاتب اصفهانی (د: ۵۵۷ق / ۱۱۷۹م)

کاتب اصفهانی، عمادالدین ابوعبدالله محمد فرزند حامد [محمد] (د: ۵۵۷ق / ۱۱۷۹م) نویسنده کتاب خریده القصر و

جریده العصر است. (عیون، نزار رضا، ۸۳۵؛ کشف الظنون، قسمت دوم، ۷۰۱ - ۷۰۲)

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۳، ۱۰۷۹.

(۳۱۷) کاتب جوینی فخرالکتاب (د: ۵۴۶ق / ۱۱۵۱م)

کاتب جوینی ابوعلی حسن فرزند علی فرزند ابراهیم، ملقب به فخرالکتاب. گویا او پیش از سال ۵۸۴ق / ۱۱۸۸م درگذشته باشد و یا آن گونه که گفته شده است، او در سال ۵۴۶ق / ۱۱۵۱م چشم از جهان فروبسته باشد.

کاتب: الف) ابن ابی اصبع؛ ب) ابن قاضی؛ ج) ابن نحاس؛ د) ابن نفاذه؛ ه) ابوعلی فرزند مکنجا؛ و) احمد فرزند رشید؛ ز) علی؛ ح) کمال الدین ابوالقاسم؛ ط) موفق الدین؛ ی) هلال

کتبی: شمس الدین

کحال: الف) شریف؛ ب) شمس الدین شیخ ابوالفضل؛ ج) یوسف

(۳۱۸) کشاجم سندی (د: ۳۵۰ق)

ابوالفتوح محمود فرزند حسین کشاجم سندی (د: ۳۵۰ق)

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۲، ۸۱۲.

کلبی: عرقله

(۳۱۹) کمال الدین بغدادی (سده ۷ هـ / ۱۳ م)

کمال الدین ابوالقاسم بغدادی کاتب فرزند ابوتراب (سده ۷ هـ / ۱۳ م). روایت شنیداری و گفتگوگری با ابن ابی اصیبعه دارد.

نک: عیون، نزار رضا، ۴۲۵؛ برگردان ذاکر، ج ۲، ۷۰۲.

کنانی: ابن ابجر

کندی: ابوالیمن تاج الدین

کوفی: الف) ابن قتیبه؛ ب) اعمش

کولمی: هبة الله

لبودی: صاحب الدین

لخمی: الف) عبدالرحمان؛ ب) محمد

(۳۲۰) لشیدر اشبیلی حرانی

نک: عیون، نزار رضا، ۱۱۷؛ برگردان ذاکر، ج ۱، ۲۳۲.

لغوی: حسن عسکری

م

مادرینی: فخرالدین

(۳۲۱) مارالیا مطران نصیبین (ز: ۴۱۷ق)

کتاب الأمانة

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۲۲۲.

(۳۲۲) مارینون [مارینوس] پادشاه یونان

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۱۰-۳۱۱.

(۳۲۳) ماسویه، ابویوحنا

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۴۳۱-۴۳۸.

مالقی: الف) صاعد اندلسی؛ ب) محمد

(۳۲۴) مالک اشتر

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۲۰.

(۳۲۵) مأمون عباسی (۱۷۰-۲۱۸ق)

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۴۵-۳۴۶، ۳۵۶.

مبشر فرزند فاتک: ابوالوفاء

متطبب: جریح فرزند طباح

۳۲۶) متوکل عباسی (ک: ۲۴۷ق)

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۶۹، ۳۷۴.
مجدالدین: ملک امجد

۳۲۷) محسن فرزند ابراهیم صابی کاتب

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۲، ۵۶۳.

۳۲۸) محمد ابوعلی فرزند هباریه عباسی

او سراینده است.

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۲، ۶۳۳.

۳۲۹) محمد آمدی، جمال الدین فرزند سیف الدین

او سراینده است.

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۳، ۱۱۰۱.

۳۳۰) محمد باجی لخمی

قاضی ابومروان محمد باجی لخمی فرزند احمد فرزند عبدالملک، ابن ابی اصیبعه روایت شنیداری مستقیم در چندین جای عیون الأبناء از او دارد.

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۲، ۵۹۲، ۸۶۸، ۸۷۰، ۸۷۶، ۸۸۰، ۸۸۴، ۸۸۸، ۸۹۲.

۳۳۱) محمد باهلی (سده ۶هـ)

افضل الدین ابوالمجد محمد باهلی، فرزند ابوالحکم عبیدالله فرزند مظفر اندلسی (سده ۶هـ)، ج ۳، ۱۰۵۸، ۱۰۶۹.

۳۳۲) محمد بصری

ابوالحسین محمد بصری فرزند علی فرزند خلال، روایت شنیداری و گفتگوگری مستقیم با ابن ابی اصیبعه دارد.

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۲، ۷۰۵.

۳۳۳) محمد بغدادی

شمس‌الدین ابوعبدالله محمد فرزند حسن فرزند محمد کاتب فرزند عبدالکریم بغدادی، روایت شنیداری و گفتگوگری با ابن‌ابی‌اصیبعه دارد.

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۱۴؛ ج ۲، ۶۱۲، ۶۱۴ - ۶۱۵.

۳۳۴) محمد بیهقی (۳۵۶ - ۴۲۰ ق / ۹۹۶ - ۱۰۰۷ م)

محمد بیهقی (۳۵۶ - ۴۲۰ ق / ۹۹۶ - ۱۰۰۷ م) در کتاب تاریخ بیهقی؛ یا کتاب المسارب التجارب و غوارب الغرائب نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۲۲۱.

۳۳۵) محمد ثقفی فرزند حجاج (سده ۱ هـ)

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۳۰.

۳۳۶) محمد جمحی فرزند سلام (ز: ۲۲۲ ق / ۳۰۸ م)

کتاب طبقات الشعراء

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۴۵۱

کتاب المقدمات

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۲۴۲، ۳۸۷.

۳۳۷) محمد حلبی (سده ۷ هـ)

مذهب‌الدین ابونصر محمد فرزند محمد فرزند ابراهیم فرزند خضر حلبی (سده ۷ هـ). ابن‌ابی‌اصیبعه روایت شنیداری مستقیم از او دارد.

نک: عیون، نزار رضا، ۳۵۹، ۷۰۱؛ برگردان ذاکر، ج ۳، ۱۱۸۲.

۳۳۸) محمد دبئی

حافظ ابوعبدالله محمد دبئی فرزند سعید فرزند یحیی فرزند دبئی واسطی، روایت دیداری از نوشته او است.

نک: عیون، نزار رضا، ۴۰۷؛ برگردان ذاکر، ج ۲، ۶۸۹.

(۳۳۹) محمد شریف ابوالحسن فرزند عمر فرزند عمر یحیی (سده ۳هـ)

نک: عیون، امروء القیس، ج ۲، ۲۱۵؛ برگردان ذاکر، ج ۲، ۵۶۲.

(۳۴۰) محمد طبری (۲۲۴ - ۳۱۰ ق / ۸۳۹ - ۹۲۲ م)

ابوجعفر محمد فرزند جریر فرزند یزید فرزند خالد فرزند کثیر املی بغدادی (۲۲۴ - ۳۱۰ ق / ۸۳۹ - ۹۲۲ م). ابن ابی اصیبعه از کتابش کتاب تاریخ الأمم و الملوك و أخبارهم، که به کتاب تاریخ طبری نیز شناخته می شود، روایت نقل می کند (هدیه العارفین، ج ۲، ۲۶)

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۱۴؛ ج ۲، ۵۶۷.

(۳۴۱) محمد عبدی مغربی

محمد فرزند احمد فرزند صالح عبدی مغربی، ابن ابی اصیبعه روایت دیداری از نوشته او دارد.

نک: عیون، نزار رضا، ۵۱۸؛ برگردان ذاکر، ج ۲، ۸۶۵.

(۳۴۲) محمد غنوی

شیخ عزالدین محمد فرزند حسن ضریر آریلی غنوی، سراینده است.

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۳، ۱۰۹۸.

(۳۴۳) محمد فتیان

شمس الدین محمد فتیان فرزند شهاب الدین، روایت شنیداری و گفتگویی با ابن ابی اصیبعه دارد.

نک: عیون، امرؤ قیس، ج ۳، ۳۸۲؛ برگردان ذاکر، ج ۳، ۱۲۰۸.

(۳۴۴) محمد فرزند اسحاق

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۱۴.

۳۴۵) محمد فرزند خلف مرزبان

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۳۱.

۳۴۶) محمد فرزند سعید

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۰۸.

۳۴۷) محمد مالقی

ابوعبدالله محمد مالقی ناسخ روایت شنیداری و گفتگوگری با ابن ابی اصیبعه دارد.

نک: عیون، نزار رضا، ۵۶۳؛ برگردان ذاکر، ج ۲، ۹۳۸.

۳۴۸) محمد منطقی سجستانی (د: ۴۱۰ ق / ۱۰۱۹ م)

شیخ ابوسلیمان محمد منطقی سجستانی فرزند طاهر فرزند بهرام (د: ۴۱۰ ق / ۱۰۱۹ م) در کتاب التعالیق حکمیة و ملح و نوادر. یاد او در (عیون، نزار رضا، ۴۲۷ - ۴۲۸؛ هدیه العارفین، ج ۲، ۶۰) آمده است.

تنها: نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۷۳، ۴۶۳

کتاب التعالیق [تعلیقات]

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۱۹۰؛ ج ۳، ۱۰۳۹.

۳۴۹) محمد مهندس (د: ۵۹۹ ق / ۱۲۰۳ م)

ابوالفضل مؤیدالدین محمد مهندس فرزند عبدالکریم فرزند عبدالرحمان حارثی (د: ۵۹۹ ق / ۱۲۰۳ م) در مقالة في الروية الهلال که در گفتار پانزدهم از او یاد شده است، پزشک و سراینده است.

نک: عیون، نزار رضا، ۶۶۹ - ۶۷۱؛ برگردان ذاکر، ج ۳، ۱۱۲۸ - ۱۱۲۹.

۳۵۰) محمد واسطی

ابوغالب محمد فرزند احمد فرزند سهل فرزند بشران واسطی نحوی

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۱۴، ۳۱۷.

محمد: الف) ابن باجه؛ ب) ابن چکینا؛ ج) ابن حمدون؛ د) ابن خطیب الری؛ ه) ابن زهر ابو عبدالله؛ و) ابن ندیم؛ ز) بیرونی؛ ح) شمس الدین محمد وتار؛ ط) فارابی؛ ی) فخرالدین ماردینی؛ یا) فخرالدین محمد؛ یب) مهذب الدین ابونصر محمد؛ یج) نجم الدین ابوالغنائم؛ یه) واقدی

۳۵۱) محمد، ابوخطاب فرزند محمد فرزند ابوطالب (ز: ۵۰۰ق / ۱۱۰۷م)

کتاب الشامل في الطب

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۲، ۵۸۸، ۶۱۲، ۶۱۴-۶۱۵، ۷۲۹.

۳۵۲) محمد، ابوغالب فرزند مبارک فرزند محمد فرزند میمون

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۱۴، ۳۱۷.

محمود: ابن رقیقه

محمودالدوله: الف) ابوالوفا مبشر؛ ب) کشاجم سندی

۳۵۳) محی الدین ابو عبدالله فرزند علی فرزند محمد فرزند عربی طایی حاتمی

روایت شنیداری و گفتگوگری با ابن ابی اصیبعه دارد.

نک: عیون، نزار رضا، ۵۲۰؛ برگردان ذاکر، ج ۲، ۸۶۸.

۳۵۴) محی الدین قاضی مرند

روایت شنیداری و گفتگوگری مستقیم با ابن ابی اصیبعه دارد.

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۲، ۷۷۶.

۳۵۵) مدائنی

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۱۷.

مروزی: ابن قتیبه

(۳۵۶) مسعودی (۲۸۰ - ۳۴۶ ق / ۸۹۶ - ۹۵۷ م)

ابوالحسن علی فرزند حسین فرزند علی هذلی مسعودی بغدادی (۲۸۰ - ۳۴۶ ق / ۸۹۶ - ۹۵۷ م). کتاب التنبیه و الاشراف، و کتاب المسالك و الممالك است.

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۱۸۵، ۱۸۹ - ۱۹۰، ۲۲۲، ۲۴۱.

(۳۵۷) مسلمه

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۱۴.

مسیحی: سعید

(۳۵۸) مشد علی، سیف الدین فرزند عمر

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۳، ۱۲۱۲.

مصری: الف (ابن صیرفی؛ ب) شریف کحال؛ ج) هرمس

مطواع کحال: شمس الدین شیخ ابوالفضل

معاجینی: ابوالقاسم

(۳۵۹) معاویه فرزند سفیان (د: ۶۰ ق)

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۱۷ - ۳۲۲.

(۳۶۰) معتمد علی الله ابوالعباس احمد فرزند جعفر متوکل (۲۲۹ - ۲۷۹ ق)

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۲، ۵۷۳.

معری: ابوعلاء

مغربی: الف (ابن بدوخ؛ ب) ابوجابر؛ ج) ابو عبدالله؛ د) رییس ابویحیی؛ ه) محمد عبدی

(۳۶۱) ملک امجد مجدالدین بهرام شاه فرزند علاءالدین فرخ شاه (سده ۷ ه)

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۳، ۱۲۳۳.

(۳۶۲) ملک صالح اسماعیل فرزند ملک عادل (ز: ۶۱۶ق / ۱۲۱۹م)

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۳، ۱۲۴۰.

منجم: ابومعشر

(۳۶۳) منصور دوانیقی خلیفه عباسی (د: ۱۵۸ق)

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۳۴-۳۳۶.

منصور: زاهد العلماء

منطقی: الف) سدیدالدین منطقی؛ ب) محمد منطقی

مهذب الدین: الف) ابن نقاش؛ ب) دخوار؛ ج) محمد حلبی

مهندس: علم الدین قیصر

(۳۶۴) موسی (ع)

تورات

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۲۲۲.

(۳۶۵) موسی فرزند اسراییل

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۴۱۵.

(۳۶۶) موسی هادی خلیفه عباسی

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۳۹-۳۴۰.

موصلی: الف) ابن لباد؛ ب) شمس الدین؛ ج) عفیف الدین ابوالحسن

(۳۶۷) موفق الدین عبدالسلام (سده ۷ه)

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۳، ۱۲۶۲-۱۲۶۴.

۳۶۸) موفق الدین فرزند بوری کاتب نصرانی

روایت شنیداری و گفتگوگری مستقیم با ابن ابی اصیبعه دارد.

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۳، ۱۱۰۶ - ۱۱۰۸

۳۶۹) موفق الدین فرزند صرف (سده ۷هـ)

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۳، ۱۲۳۳.

موفق الدین: الف) ابن ابی اصیبعه؛ ب) ابن تلمیذ؛ ج) ابن قف؛ د) ابن لباده؛ ه) ابن مطران؛ و) ابن نحاس؛ ز) عبداللطیف

۳۷۰) میمون بغدادی (د: ۲۹۷ق/ ۹۱۰م)

ابوالفضل میمون فرزند هارون فرزند مخلد فرزند ابان فرزند صدقه بغدادی (د: ۲۹۷ق/ ۹۱۰م) است. او نویسنده کتاب اخبار و آداب و اشعار است. اعلام زرکلی، ج ۸، ۳۰۱.

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۵۳.

۳۷۱) میمون فرزند هارون

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۵۳.

۳۷۲) مینس، ج ۱، ۱۰۷.

ناسخ: محمد

۳۷۳) نجم الدین ابوالغنائم محمد فرزند علی

او سراینده است.

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۲، ۶۱۸.

نجم الدین: الف) ابن کریدی؛ ب) ابن لبودی؛ ج) یوسف اسفزاری

نحوی: الف) عقیف الدین ابوالحسن؛ ب) محمد واسطی؛ ج) یحیی

نسطوری: زاهد العلماء

نصرانی: الف) ابن بطلان؛ ب) ابن قف؛ ج) ابوالفتح؛ د) ابوعلی؛ ه) رشیدالدین حکیم

(۳۷۴) نصیر حلبی

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۳، ۱۰۵۷.

(۳۷۵) نعیم

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۱۵.

نفیس الدین: ابن زبیر

نقاش: الف) ابن نقاش؛ ب) جمال الدین نقاش

نوبختی: حسن

نیشابوری: الف) ابن ابی صادق؛ ب) ثعالبی

ه

(۳۷۶) هارون رشید خلیفه عباسی (د: ۱۹۳ق)

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۳۹ - ۳۶۱.

(۳۷۷) هارون فرزند عزور راهب

ابن ابی اصیبعه از کتاب تاریخ المختصر او نام می برد. (تاریخ الحکما، ۱۷۶)

تاریخ المختصر، ج ۱، ۲۲۲، ۲۲۵.

هاشمی: ابراهیم

(۳۷۸) هبة الله کولمی

حکیم ابوالقاسم هبة الله فرزند صدقه فرزند عبدالله کولمی است.

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۲، ۹۷۲.

هبة الله: الف) ابن تلمیذ؛ ب) ابن جمیع؛ ج) ابن نحاس
هذلی: مسعودی

۳۷۹) هرمس حکیم

مثلث بالنعمة، مثلث بالحكمة

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۷۲.

۳۸۰) هرمس دوم بابلی

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۹۴.

۳۸۱) هرمس سوم مصری

کتاب الحيوانات ذوات السموم

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۹۴.

۳۸۲) هرمس مصری

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۹۳.

۳۸۳) هرمس یکم مصری

مثلث بالنعمة، مثلث بالحكمة

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۹۲، ۹۳.

۳۸۴) هرمس

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۶۳.

۳۸۵) هرودت

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۸۲.

(۳۸۶) هروسیس

او داستان سراسر است.

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۹۱.

(۳۸۷) هشام طبیب

ابوالقاسم هشام طبیب فرزند اسماعیل فرزند محمد فرزند احمد فرزند صاحب الصلاة است.

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۲، ۸۶۵.

(۳۸۸) هلال صابی (۳۵۹ - ۴۱۴ ق / ۹۳۴ - ۱۰۵۶ م)

هلال فرزند محسن فرزند ابراهیم صابی کاتب، ابوالحسین؛ یا ابوالحسن حرانی (۳۵۹ - ۴۱۴ ق / ۹۳۴ - ۱۰۵۶ م).

(نک: أعلام زرکلی، ج ۹، ۹۴)، ج ۲، ۵۶۲.

و

واسطی: الف (احمد؛ ب) محمد

(۳۸۹) واقدی

ابوعبدالله محمد فرزند عمر فرزند واقد بغدادی واقدی (۱۲۴ - ۲۰۶ ق / ۷۴۲ - ۸۲۱ م). ابن ابی اصیبعه از کتاب السیر و

المغازی [کتاب التاریخ و المبعث و المغازی] او روایت می کند. (نک: عیون، نزار، ۱۷۳؛ هدیه العارفین، ج ۲، ۱۰).

کتاب تاریخ

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۲۰.

وتار موصلی: شمس الدین

ی

(۳۹۰) بیرودی

ابوالفرج جورجیس فرزند یوحنا فرزند سهل بیرودی (سده ۵ / ۱۱ م)، سراینده و پزشک است.

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۳، ۱۰۴۸ - ۱۰۵۴.

(۳۹۱) یبولوس شاه

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۷۸.

(۳۹۲) یحیی بیاسی

امین الدین ابوزکریا یحیی فرزند اسماعیل بیاسی، روایت شنیداری و گفتگوگری با ابن ابی اصیبعه دارد.

نک: عیون، نزار رضا، (۶۳۹)، ج ۳، ۱۰۵۸، ۱۰۸۱ - ۱۰۸۲.

(۳۹۳) یحیی فرزند سعید فرزند یحیی

روایت از یحیی فرزند سعید فرزند یحیی برداشت از کتاب تاریخ الذیل.

تاریخ الذیل

نک: عیون، نزار رضا، ۵۴۰؛ برگردان ذاکر، ج ۲، ۹۰۹ - ۹۱۰.

(۳۹۴) یحیی منطقی (د: ۳۹۵ق)

ابوزکریا یحیی فرزند عدی منطقی [یحیی فرزند عدی فرزند حمید فرزند زکریا بغدادی طیب یعقوبی مسیحی (د:

۳۹۵ق)] (هدایة العارفین، ج ۲، ۵۱۸)؛ ج ۱، ۲۱۵ - ۲۱۶.

(۳۹۵) یحیی نحوی اسکندرانی سده نخست هجرت

نک: عیون، نزار رضا، ۱۵۱ - ۱۶۱؛ برگردان ذاکر، ج ۱، ۹۵، ۱۰۶، ۱۰۹، ۱۳۳، ۲۲۰ - ۲۲۱، ۲۲۹، ۲۸۵.

یحیی: ابن لبودی

یزید فرزند رومان

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۱، ۳۱۴.

(۳۹۶) الیسع، ابویحیی فرزند عیسا فرزند حزم فرزند الیسع (د: ۵۷۵ق / ۱۱۷۹م)

ابن ابی اصیبعه از کتاب المغرب عن محاسن أهل المغرب او برداشت دارد. (أعلام زرکلی، ج ۹، ۲۴۸)

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۲، ۸۳۷، ۸۳۸، ۸۴۳، ۸۶۴.

(۳۹۷) یعقوب فرزند اسحاق (د: ۲۶۰ ق / ۸۷۳ م)

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۲، ۵۱۳ - ۵۱۹.

یعقوب: الف) ابن قف موفق الدین

یوحنا: ابن ماسویه

(۳۹۸) یوسف اسفزاری

نجم الدین یوسف فرزند شرف الدین علی فرزند محمد اسفزاری، روایت شنیداری و گفتگوگری با ابن ابی اصیبعه دارد.

نک: عیون، نزار رضا، ۴۶۵؛ برگردان ذاکر، ج ۲، ۷۸۱.

(۳۹۹) یوسف حکیم قاضی اسرایلی

روایت شنیداری و گفتگوگری با ابن ابی اصیبعه دارد.

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۲، ۹۲۰.

(۴۰۰) یوسف فرزند ابراهیم: ابن دایه (سده ۲ هـ)

(۴۰۱) یوسف کحال (سده ۷ هـ / ۱۳ م)

شهاب الدین ابوالحجاج یوسف کحال (سده ۷ هـ / ۱۳ م).

نک: عیون، برگردان ذاکر، ج ۳، ۱۲۳۱.

یوسف: رضی الدین رحبی

(۴۰۲) یوسف، بدرالدین ابوالمعز فرزند مکی (سده ۷ هـ / ۱۳ م)

روایت شنیداری و گفتگوگری با ابن ابی اصیبعه دارد.

نک: عیون، نزار رضا، ۳۷۶؛ برگردان ذاکر، ج ۲، ۶۵۴.

کتاب‌های تاریخ و زندگی‌نامه‌ها تا سال ۶۶۸ ق / ۱۲۷۰ م

- (۱) أخبار الأطباء، گزارش دربارهٔ پزشکان / ابو جعفر احمد (د: ۳۳۴ ق / ۹۴۶ م) فرزند ابن دایه ابوالحسن یوسف فرزند ابراهیم منجم حاسب.
- (۲) أخبار الأطباء، گزارش دربارهٔ پزشکان نوشتهٔ ابن دایه ابوالحسن یوسف فرزند ابراهیم منجم حاسب (۲۶۵ ق / ۸۷۸ م).
- (۳) إخبار العلماء بأخبار الحكماء: نک: تاریخ الحكماء / آگاه‌ساختن اندیشمندان از زندگی‌نامهٔ حکیمان / تاریخ حکیمان، جمال‌الدین قفطی.
- (۴) أخبار الفلاسفة و قصصهم و آرائهم، زندگی‌نامهٔ فیلسوفان، داستان‌ها و دیدگاه‌های ایشان. نوشتهٔ فروریوس (۲۳۲ - ۳۰۴ م) است.
- (۵) أخبار حجاج، زندگی‌نامهٔ حجاج / نوشتهٔ ابراهیم فرزند قاسم.
- (۶) آداب الفلاسفة و نوادرهم، دیدگاه‌ها، و روش زیستی فیلسوفان و برخی از شگفتی‌های زندگی ایشان / نوشتهٔ اسحاق عبادی، ابویعقوب فرزند حنین فرزند اسحاق (۲۱۵ - ۲۹۸ ق / ۸۳۰ - ۹۱۰ م).
- (۸) الأئمة، نوشتهٔ مارالیا مطران نصیبین است.
- (۹) الأوراق في أخبار آل العباس و أشعارهم، گزارشی تاریخی از روزگار خلیفگانی از خاندان عباس [عباسیان] و سروده‌های ایشان / صولی شطرنجی، محمد فرزند یحیی فرزند عباس فرزند محمد فرزند صول تکین (د: ۳۳۶ ق / ۹۴۷ م)، بخش‌های أشعار أولاد الخلفاء، أخبار الراضي و المتقي و أخبار الشعراء المحدثین از آن چاپ شده است.
- (۱۰) بستان الأطباء و روضة الألباء، بوستان پزشکان و بهشت خردورزان / نوشتهٔ ابن‌مطران موفق‌الدین ابونصر اسعد فرزند ابوالفتح الیاس فرزند جرجیس مطران (د: ۵۸۷ ق / ۱۱۹۱ م).
- (۱۱) بینکس [في الفنیکس]، فهرست کتاب‌های جالینوس به خامهٔ خودش / جالینوس (۱۳۰ - ۲۰۰ م).
- (۱۲) تاریخ الأمم و الملوك و أخبارهم، تاریخ طبری، تاریخ ملت‌ها، پادشان و زندگی‌نامهٔ ایشان / محمد طبری ابو جعفر فرزند جریر فرزند یزید فرزند خالد فرزند کثیر آملی بغدادی (۲۲۴ - ۳۱۰ ق / ۸۳۹ - ۹۲۲ م)

- ۱۳) تاریخ الحکماء، تاریخ حکیمان / یا إخبار العلماء بأخبار الحکماء / آگاه‌سازی دانشمندان از زندگی حکیمان از قفطی قاضی جمال‌الدین اکرم‌علی فرزند قاضی اشرف یوسف فرزند ابراهیم فرزند عبدالواحد فرزند موسی (۵۶۸ - ۶۴۶ ق / ۱۱۷۳ - ۱۲۴۸ م).
- ۱۴) تاریخ الذیل، دنباله تاریخ / یحیی فرزند سعید فرزند یحیی.
- ۱۵) تاریخ المختصر، هارون فرزند عزور راهب،
- ۱۶) تاریخ اندرونیقوس، کتاب تاریخ نوشته اندرونیقوس.
- ۱۷) تاریخ بیهقی، یا کتاب المسارب التجارب و غوارب الغرائب / گذرگاه آزموده‌ها و برترین شگفتی‌هاست. ابوالفضل محمد فرزند حسین بیهقی (۳۵۶ - ۴۲۰ ق / ۹۹۶ - ۱۰۰۷ م)
- ۱۸) تاریخ قدیم رومی
- ۱۹) التعریف بطبقات الأمم، گزارشی از ملت‌های گوناگون / صاعد اندلسی، قاضی ابوالقاسم فرزند احمد فرزند صاعد مالقی اندلسی قاضی طلیطله (د: ۴۹۷ ق / ۱۱۰۴ م)،
- ۲۰) خریده القصر و جریده العصر، مروارید کاخ و روزنامه روزگار، نوشته کاتب اصفهانی، عمادالدین ابوعبدالله محمد فرزند حامد [محمد] (د: ۵۵۷ ق / ۱۱۷۹ م) است.
- ۲۱) الخواص و سیره الحکماء، ویژگی‌ها و روش زیستی حکیمان، نوشته رازی ابوبکر محمد فرزند زکریا (۲۵۱ - ۳۱۳ ق / ۸۶۵ - ۹۲۵ م) است.
- ۲۲) دعوة الأطباء، فراخوانی پزشکان، نوشته ابن بطلان، ابوالحسن مختار فرزند حسن فرزند عبدون فرزند سعدون فرزند بطلان نصرانی (د: ۴۵۸ ق / ۱۰۶۶ م) است.
- ۲۳) الرسالة المصرية، کتابچه‌ای درباره مصر، نوشته ابن ابی‌صلت است.
- ۲۴) سراج الملوك، چراغ روشنایی شاهان، نوشته طرطوشی ابن ابی‌رندقه (۴۵۱ - ۵۲۰ ق / ۱۰۵۹ - ۱۱۲۶ م) است.
- ۲۵) السياسة، دانش سیاست، نوشته جالینوس (۱۳۰ - ۲۰۰ م) است.

- (۲۶) سیر الأطباء السريانيين مع خلفاء بني العباس في القرن التاسع، زندگی‌نامه پزشکان سریانی‌زبان روزگار خلیفگان عباسی در سده نهم میلادی، نوشته فثیون ترجمان (سده ۵۲هـ)، [فینون = فثیون] فثیون فرزند ایوب. ابن ابی‌اصیبعه در شرح حال بسیاری از پزشکان دوران آغازین خلافت عباسی از او روایت می‌کند. کتابش گم شده و به دست ما نرسیده است.
- (۲۷) السیر و المغازی، کتاب التاریخ و المبعث و المغازی، کتاب تاریخ، تاریخ زندگی‌نامه‌ها و جنگ‌ها، واقدی ابوعبدالله محمد فرزند عمر فرزند واقد بغدادی (۱۲۴ - ۲۰۶ ق / ۷۴۲ - ۸۲۱ م) است.
- (۲۸) طبقات الأطباء و الحكماء، رده‌بندی پزشکان و حکیمان؛ یا أخبار الأطباء و الفلاسفة، زندگی‌نامه پزشکان و فیلسوفان / نوشته ابن جلجل ابوداود سلیمان فرزند حسان اندلسی (د: ۳۸۰ ق / ۹۹۰ م) است.
- (۲۹) طبقات الأطباء، رده‌بندی پزشکان، نوشته ابوعلی قیانی (سده ۵۳هـ) کتاب در دسترس نیست.
- طبقات الأمم: التعریف بطبقات الأمم / شناخت رده‌بندی ملت‌ها
- (۳۰) طبقات الشعراء، رده‌بندی سرایندگان، نوشته محمد جمحی فرزند سلام (ز: ۲۲۲ ق / ۳۰۸ م) است.
- (۳۱) عیون الأنباء فی طبقات الأطباء، چشمه‌های جوشان خبری درباره رده‌بندی و زندگی‌نامه پزشکان، نوشته ابن ابی‌اصیبعه، موفق‌الدین ابوالعباس احمد فرزند قاسم فرزند خلیفه سعدی خزرجی طبیب (۶۰۰ - ۶۶۸ ق / ۱۲۰۴ - ۱۲۷۰ م) است. کتاب مورد نظر که پژوهش درباره منابع آن شده و اینک در دسترس شما پژوهشگران است.
- (۳۲) فرائد الدر، گوهرهای یگانه، نوشته ابن قتیبه ابومحمد عبدالله فرزند مسلم فرزند قتیبه دینوری مروزی کوفی بغدادی (۸۲۸ - ۸۸۹ م).
- (۳۳) الفردوس فی التاریخ، بهشت تاریخ، قسطا فرزند لوقا بعلبکی (ز: ۲۹۰ ق)،
- (۳۴) الفهرست؛ یا فوز العلوم به دست آوردن دانش‌ها، نوشته ابن ندیم ابن ابی‌یعقوب ابوالفرج محمد فرزند ابویعقوب اسحاق فرزند محمد فرزند اسحاق وراق بغدادی (د: ۳۸۵ ق / ۹۹۵ م). بخش پزشکی در فن سوم از مقالات هفتم را از یحیی نحوی اسکندرانی روایت می‌کند. ابن ابی‌اصیبعه بیشتر داده‌های خود در باره پزشکان کهن یونان را از آن برداشت کرده است.
- (۳۵) کتاب تاریخ، کتابی از ثابت حرانی ابوالحسن فرزند سنان فرزند ثابت قره حرانی صابی (د: ۳۶۵ ق / ۹۶۷ م). ابن ابی‌اصیبعه از کتاب تاریخ او روایت‌ها دارد که از سال ۲۹۵ ق / ۹۰۸ م آغاز می‌شود و تا زمان مرگ ثابت ادامه می‌یابد.

- (۳۶) کتاب تاریخ، خودنگاره‌ای از ابن لباد موصلی (۵۵۷ - ۶۲۹ق) موفق‌الدین ابومحمد عبدالطیف فرزند یوسف فرزند محمد فرزند علی فرزند ابوسعید بغدادی (۵۵۷ - ۶۲۹ق / ۱۱۶۲ - ۱۲۳۲م) که برای فرزندش شرف‌الدین یوسف بغدادی است.
- (۳۷) کتاب جراب‌الدوله
- (۳۸) المَغْرِبُ عَنْ مُحَاسِنِ أَهْلِ الْمَغْرِبِ، پرده‌برداری از نیکی‌ها و خوبی‌های مردم سرزمین مغرب، ابویحیی الیسع فرزند عیسا فرزند حزم فرزند الیسع (د: ۵۷۵ق / ۱۱۷۹م).
- (۳۹) مناقب الأطباء، کتابچه‌ای درباره‌ی خوبی‌ها و فرزاندگی پزشکان، نوشته‌ی ابوسعید عبیدالله (ز: ۴۵۰ق / ۱۰۵۸م) فرزند جبرائیل فرزند عبیدالله فرزند بختیشوع فرزند جبرائیل فرزند بختیشوع فرزند جورجیس فرزند جبرائیل (د: ۴۵۰ق) است. کتابی است که اکنون در دسترس نیست.
- (۴۰) ورطة الأجلاء عن [من] هفوة الأطباء، آسیب‌های بزرگ پدیدآمده از لغزش پزشکان نوشته‌ی حسن، ابوسعید فرزند احمد فرزند علی است.
- (۴۱) یتیمۃ الدهر، گوهر یکتای زمانه، ثعالبی، علامه ابومنصور عبدالملک (۳۵۰ - ۴۲۹ق / ۹۶۱ - ۱۰۳۸م) فرزند محمد فرزند اسماعیل.

کتابنامه

نمایه کتاب و مقاله

بررسی منابع عیون الأنباء ابن ابی اصیبعه، کتاب عیون الأنباء فی طبقات الأطباء، ابن ابی اصیبعه، موفق الدین ابوالعباس احمد فرزند قاسم فرزند خلیفه فرزند یونس سعدی خزرجی، پژوهش و برگردان محمد ابراهیم ذاکر، چ. انجمن گیاه درمانی، انتشارات زعیم، تهران، ۱۳۹۳ خ، سه جلد.

دراسات حول ابن ابی اصیبعه و کتابه عیون الأنباء فی طبقات الأطباء

ردیابی عیون الأنباء در کتابخانه‌ها، مقدمه کتاب نوشته ابن ابی اصیبعه، موفق الدین ابوالعباس احمد فرزند قاسم فرزند خلیفه فرزند یونس سعدی خزرجی (۵۹۵ - ۶۶۸ ق / ۱۱۹۹ - ۱۲۷۰ م)، چ. انجمن گیاه درمانی، ۱۳۹۳ خ، پژوهش و برگردان به پارسی، محمد ابراهیم ذاکر.

سلسله اعلام العرب، ش ۵۷، برگه ۷۲.

عیون الأنباء فی طبقات الأطباء، ابن ابی اصیبعه، موفق الدین ابوالعباس احمد فرزند قاسم سعدی خزرجی، چ. امرؤالقیس، دارالثقافه، بیروت، لبنان، ۱۹۸۷ م / ۱۴۰۸ ق، برگردان محمد ابراهیم ذاکر، انجمن گیاه درمانی ایران، تهران، ۱۳۹۳ خ.

عیون الأنباء فی طبقات الأطباء، ابن اصیبعه، احمد، تحقیق و درسه عامر النجار، اول، دارالمعارف، القاهره، ۱۹۹۶ م.

عیون الأنباء فی طبقات الأطباء، ابن ابی اصیبعه، موفق الدین ابوالعباس احمد فرزند قاسم فرزند خلیفه فرزند یونس سعدی خزرجی (۵۹۵ - ۶۶۸ ق / ۱۱۹۹ - ۱۲۷۰ م)، پژوهش آگوست مولر (امرؤالقیس فرزند طحان)، چاپخانه وهبیه، قاهره، ۱۲۹۹ ق / ۱۸۸۲ م، ۲ جلد.

عیون الأنباء فی طبقات الأطباء، ابن ابی اصیبعه، موفق الدین ابوالعباس احمد فرزند قاسم فرزند خلیفه فرزند یونس سعدی خزرجی (۵۹۵ - ۶۶۸ ق / ۱۱۹۹ - ۱۲۷۰ م)، تصحیح آگوست مولر، کونیگزبرگ، ۱۸۸۴ م، ۲ جلد.

عیون الأنباء فی طبقات الأطباء، ابن ابی اصیبعه، موفق الدین ابوالعباس احمد فرزند قاسم فرزند خلیفه فرزند یونس سعدی خزرجی (۵۹۵ - ۶۶۸ ق / ۱۱۹۹ - ۱۲۷۰ م)، به کوشش فواد سزگین، فرانکفورت، معهد تاریخ العلوم العربیه و الاسلامیه، (۱۹۹۵ م).

- عیون الأنباء في طبقات الأطباء، ابن ابی اصیبعه، موفق الدین ابوالعباس احمد فرزند قاسم فرزند خلیفه فرزند یونس سعدی خزر جی (۵۹۵-۶۶۸ ق / ۱۱۹۹ - ۱۲۷۰ م)، چاپ مصطفی افندی وهبی، چاپخانه وهبیه، قاهره ۱۳۰۰ ق.
- عیون الأنباء في طبقات الأطباء، ابن ابی اصیبعه، موفق الدین ابوالعباس احمد فرزند قاسم فرزند خلیفه فرزند یونس سعدی خزر جی (۵۹۵-۶۶۸ ق / ۱۱۹۹ - ۱۲۷۰ م)، پژوهش نزار رضا، دارمکتبه حیات، بیروت، ۱۹۶۵ م.
- عیون الأنباء في طبقات الأطباء، ابن ابی اصیبعه، موفق الدین ابوالعباس احمد فرزند قاسم فرزند خلیفه فرزند یونس سعدی خزر جی (۵۹۵-۶۶۸ ق / ۱۱۹۹ - ۱۲۷۰ م)، پژوهش سمیح زین، دارالفکر، بیروت، ۱۹۵۶ م، جزو یکم؛ ۱۹۵۷ م، جز دوم؛ ۱۹۸۷ م، جزو سوم.
- عیون الأنباء في طبقات الأطباء، ابن ابی اصیبعه، موفق الدین ابوالعباس احمد فرزند قاسم فرزند خلیفه فرزند یونس سعدی خزر جی (۵۹۵-۶۶۸ ق / ۱۱۹۹ - ۱۲۷۰ م)، مصحح عامر نجار، قاهره، دارالمعارف، ۱۹۹۶ م.
- عیون الأنباء في طبقات الأطباء، ابن ابی اصیبعه، موفق الدین ابوالعباس احمد فرزند قاسم فرزند خلیفه فرزند یونس سعدی خزر جی (۵۹۵-۶۶۸ ق / ۱۱۹۹ - ۱۲۷۰ م)، پژوهش عامر نجار، هیئته المصریه العامه للکتاب، ۲۰۰۱ م.
- عیون الأنباء في طبقات الأطباء، ابن ابی اصیبعه، موفق الدین ابوالعباس احمد فرزند قاسم فرزند خلیفه فرزند یونس سعدی خزر جی (۵۹۵-۶۶۸ ق / ۱۱۹۹ - ۱۲۷۰ م)، پژوهش محمد باسل عیون سود، دارالکتب العلمیه، بیروت، ۱۹۹۸ م.
- عیون الأنباء في طبقات الأطباء، ابن ابی اصیبعه، موفق الدین ابوالعباس احمد فرزند قاسم فرزند خلیفه فرزند یونس سعدی خزر جی (۵۹۵-۶۶۸ ق / ۱۱۹۹ - ۱۲۷۰ م)، تهران، مؤسسه مطالعات تاریخ پزشکی، طب اسلامی و مکمل دانشگاه علوم پزشکی ایران، ۱۳۸۷ خ.
- عیون الأنباء في طبقات الأطباء، برگردان محمود نجم آبادی و جعفر غضبان، دانشگاه تهران، ۱۳۴۹ خ / ۱۹۷۰ م؛ دیگر: به کوشش دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی ایران، مؤسسه مطالعات تاریخ پزشکی، طب اسلامی و مکمل، ۱۳۸۶ خ.
- فهرستگان نسخه های خطی ایران، چهل و پنج جلد، سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، چاپ اول، تهران، به کوشش مصطفی درایتی، ۱۳۹۰ - ۱۳۹۴. ← فنخا

- فهرس مخطوطات الطب الاسلامي باللغات العربية و التركية و الفارسية في مكتبات تركيا، گردآوری رمضان ششن، جمیل آفیکاژ و جواد ایزگی، اشراف اکمل الدین اجیان اوغلی، مرکز الأبحاث للتاریخ و الفنون و الثقافة الاسلامیة باستانبول، مؤتمّر الطب الاسلامی، استانبول، ۱۴۰۴ ق / ۱۹۸۴ م.
- فهرست نسخ خطی کتابخانه ملی ایران، جلد دهم، عبدالله انوار، سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، تهران، ۱۳۶۵ خ.
- فهرست الفبایی کتب خطی کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی. تألیف محمدآصف فکرت، استدراک و پیوست محمد وفادارمادی. انتشارات کتابخانه مرکزی آستان قدس، ش ۱۳، ۱۳۶۹ خ، ۹۴۸ برگه. ← آستان قدس.
- فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه آستان مقدس حضرت معصومه (ع)، حسن نقیسی، انتشارات زائر، قم، ۱۳۷۵ خ.
- فهرست میکروفیلم‌های کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران، محمد تقی دانش پژوه، انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۴۸ خ.
- فهرست کتابخانه ملی، ج ۱۰، ۱۹۳ - ۱۹۵، گد دستیابی کتاب: ۱۶۳۱ / ع، شماره پیشین آن ۱۹۹۷ / د است.
- فهرست کتاب‌های چاپی فارسی، مشار خانابا، تهران، ۱۳۵۰ - ۱۳۵۵ خ.
- فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه عمومی آیت‌الله العظمی گلپایگانی، قم، درایتی، مصطفی؛ صدراپی خوی، علی؛ حافظیان، ابوالفضل، انتشارات کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی، تهران، نه جلد، ۱۳۸۸ خ.
- فهرست مخطوطات الطیبیه العربیه فی مکتبه الدكتور سامی ابراهیم حداد، گردآوری فرید سامی خداد، با همکاری هانس هیزش بیسترفیلد، دانشگاه حلب، معهد تراث العلمي العربي، برگه ۹۳، ۱۴۰۴ ق / ۱۹۸۴ م.
- فهرست مخطوطات الطیبیه العربیه فی مکتبه الدكتور سامی ابراهیم حداد، گردآوری فرید سامی خداد، با همکاری هانس هیزش بیسترفیلد، دانشگاه حلب، معهد تراث العلمي العربي، ۱۴۰۴ ق / ۱۹۸۴ م.
- فهرست مخطوطات دارالکتب الظاهریه، الطب و الصيدنه، سامی خلف حمارنه و أسماء حمصی، برگه ۴۷۶، دمشق، ۱۳۸۹ ق / ۱۹۶۹ م / ۱۳۸۹ ق / ۱۹۶۹ م.
- فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه ملی ملک، احمد منزوی و افشار ایرج و محمدتقی دانش پژوه و محمدباقر حجتی، ج ۱، ۵۱۵، تهران، کتابخانه ملی ملک، ۱۳۵۲ خ.

- کتاب‌شناسی نسخ خطی پزشکی ایران، ارجح اکرم، فریده هادیان، صدیقه سلطانی‌فر، زهرا چهره‌خند، زیر نظر رضا خانی جزنی، موزه، کتابخانه و مرکز اسناد کتابخانه ملی ایران، تهران، ۱۳۷۱ خ.
- مستشرقون، نجیب عقیقی، چاپ دارالمعارف ۱۹۸۰ م.
- معجم التاريخ التراث الاسلامی فی مکتبات العالم، مخطوطات - مطبوعات، علی رضا قره بلوط- احمد طوران قره بلوط، دارالعقبه، قیصری - ترکیه، ۱۴۲۲ ق / ۲۰۰۱ م.
- معجم المطبوعات العربية فی ایران، عبد الجبار رفاعی، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، سازمان چاپ و انتشارات، تهران، ۱۴۱۴ ق.
- نشریه کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران، نسخه‌های خطی، دفتر نهم، زیر نظر استاد محمدتقی دانش‌پژوه، استاد ایرج افشار، انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۵۸ خ.
- نوادر مخطوطات العربية فی مکتبات ترکیا، رمضان ششن، مجلد الأول، بیروت، ۱۹۷۵ م.

بررسی منابع عیون الأنباء ابن ابی اصیبعه

۱۱۰

ذکر
دکتر محمد ابراهیم